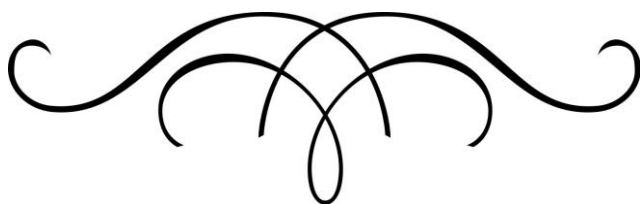

***ГУЛБОҒИ
АДАБ***

МИРЗО ТУРСУНЗОДА

ГУЛЧИНИ АШЪОР

**ДУШАНБЕ
«МАОРИФ»
2015**

ББК 84 тоҷик 7-5
Т-89

Ҳайати мушовара

Саид Нуриддини Саид, Худой Шарифов,
Маҳмадулло Лутфуллоев, Фарҳод Раҳимӣ

Ҳайати таҳририя

Абдулҳамид Самадов, Шарифмурод Исрофилниё,
Бадриддин Мақсудов, Рустами Ваҳҳоб,
Наҷмиддин Салоҳиддинзода

Т-89. Мирзо Турсунзода. **Гулчини ашъор.** Мураттиб
Музаффар Холов, Душанбе, «Маориф» 2015, 208 сах.

Дар ин маҷмӯа дostonҳои машҳури Шоири халқи Тоҷикистон, Қаҳрамони Тоҷикистон устод Мирзо Турсунзода «Писари Ватан», «Ҳасани аробакаш», «Чароғи абадӣ», силсилаи шеърҳои «Қиссаи Ҳиндустон», «Модарнома», «Ошени баланд» гирд оварда шудаанд.

Хонанда аз мутолиаи ин китоб дарси хештаншиносӣ, ифтихори миллӣ, Ватану ватандорӣ, озодию озодагӣ, сулҳу сафо, зебоию сарбаландӣ меомӯзад. Бо тавсияи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хониши беруназсинфии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишварамон нашр мегардад.

ISBN 978-99947-1-307-3

© «МАОРИФ», 2015

«Муҳаббати поки устод Мирзо Турсунзода ба сарзамини аҷдодӣ, обу хоки Ватан, бешубҳа, барои наслҳои зиёди миллат ҳамчун намунаи олии ибрат хизмат хоҳад кард. Шеъри Мирзо Турсунзода шеъри миллат ва шеъре барои инсоният аст. Тамоми зиндагии ӯ тимсоли хизмати содиқонаи як фарди зиёӣ ба нафъи халқу Ватани ҳеш мебошад.

Устод Мирзо Турсунзода воқеан Қаҳрамони Тоҷикистон аст. Меҳри ӯ дар ошӯни баландтарин – дили халқ маъво гирифтааст ва халқ хотираи неки фарзанди маҳбуби ҳешро то абад хифз хоҳад кард».

**Эмомалӣ Раҳмон,
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон**

ДОСТОНҲО

ПИСАРИ ВАТАН

Падар мезад нишаста назди фарзанд
Варақ заррин китоби ҳикмату панд.
Ба ӯ меҳонд дарси навҷавонӣ
Саросар достони қаҳрамонӣ:
Гаҳе аз мардии Фарҳод меғуфт,
Гаҳе аз Хусрави бедод меғуфт.
Гаҳ аз вичдони Лайлии ғуҳарпок,
Гаҳ аз фарёди Мачнуни чигарчок.
Гаҳ аз Заҳҳоки Морон достоне,
Гаҳе аз ҷанги Оҳангар баёне.
Ба фарзандаш падар меғуфт тақрор,
Ки ин панди маро дар гӯши худ дор:
Дар ин дунё ҳар он чизе, ки дидам,
Ҳар он чизе, ки аз мардум шунидам.
Сухан аз ишқу аз занҷир буданд,
Зи шӯри халқи бетаксир буданд.
Шараф чизи таҷовузнопазир аст,
Ҳар он кас, ки шараф дорад, кабир аст.
Муқаддас дошт ҳар кас, ки шарафро,
Набинад ҷабри зулми ноҳалафро.
Барои бахти хандону чунин рӯз
Намудам ҷанг бо ҳасми ҷаҳонсӯз.
Ба дастам буд теғи партизонӣ
Дурахшон чун ҷароғи зиндагонӣ.
Диёре, ки ба рӯйи туст хандон,
Туро боғе, ки мебошад гулистон.
Замине, ки дар он по меғузори,
Ба он ту меҳри беандоза дорӣ,
Пур аз хунҳои сурханду сиёҳанд,
Ба ҷанги беамони мо гувоҳанд.
Фақат куштам, задам, хун рехтам ман,
Паёпай ҳоки золим бехтам ман.
Ту озодӣ, писарҷонам, ту озод!
Туро мурғи саодат бол бикшод.

Ба нафъи ту равон дар чӯй об аст,
 Замин зархезу дурафшон саҳоб аст.
 Барояд меҳр гарм аз қалби ховар
 Барои диданат чун меҳри модар.
 Шуда зикри забони халқ номат,
 Ба ҳар ҷо менамоянд эҳтиромат.
 Чаро номи ту Қодирпахлавон шуд?
 Ба меҳнат чунки зӯри ту аён шуд.
 Туро имрӯз чӯянвор тан ҳаст,
 Ду дасти кӯҳкан, оҳаншикан ҳаст.
 Ту аз даврону даврон аз ту розӣ,
 Ватан дорад зи номат сарфарозӣ.
 Чи гул кардаст айёми чавонет!
 Чи хушбӯй аст боғи зиндагонет!...
 Ҳаёт он кадр неъматҳо расондат,
 Ки дигар ҳеч камбудӣ намондат.
 Бароят лек як чизи дигар кам,
 Ки онро орзу дорад падар ҳам.
 – Падар, гӯед то фаҳмида гирам!
 – Ту медонӣ, ки ман як марди пирам.
 Чавонона намояд гарчи рӯҳам,
 Вале чун офтоби нӯги кӯҳам.
 Ҳамеҳоям, ки дар тӯят нишинам,
 Шаби домодиятро ман бубинам.
 Руҳи шармини Қодир ногаҳонӣ
 Ниҳон шуд зери ранги арғавонӣ.
 Хаёлаш болу пар зад чун кабӯтар,
 Нишаст ошуфта рӯйи боми дилбар.
 Падар оё хабар ҳаргиз надорад,
 Ки дар колхозии худ ӯ ёр дорад?
 Намедонад, ки ду дил бо як оҳанг
 Ба домони муҳаббат мезанад чанг?
 – Падар, монед ин гапҳои худро –
 Ҳаминро гуфт Қодир, ҳест аз ҷо.

II

Арӯси оташинрухсори пирӯз
Даме ки шуд ниҳон аз дидаи рӯз,
Чароғи барки Илич шуд фурузон,
Мунаввар шуд хиёбони деҳ аз он.
Ба деҳ аз ҳар тараф одам даромад,
Замин, гӯё кафид, одам баромад.
Гумон кардӣ сипоҳе аз дили дашт
Пас аз ҷанге ба лашкароҳ баргашт.
Гумон кардӣ, ки дарёе дамида
Баромад обаш аз соҳил ҷаҳида.
Сипаҳ буд ин – сипоҳи колхозӣ,
Пас омад бо ҳазорон сарфарозӣ.
Хурӯшонтар буд аз дарёи Ҷайхун,
Ту худ донӣ, ки мавҷи он бувад чун!
Сипаҳ шуд соҳиби фатҳи кабире,
Ки буд он фатҳ фатҳи беназире.
Баромад халқи боазму ирода
Ба каф асбоби нусратро ниҳода,
Ки бар саҳрои хушку бенаму об,
Ба ҷӯли солҳо афсурда аз хоб
Барад оби равони нуқрасонро,
Нишони зиндагии ҷовидонро.
Ҳама баргашт аз кору ду кас нест:
Ду ёри дил пур аз ишқу ҳавас нест.
Ду катра имшаб аз дарё чудо шуд,
Чудо имшаб ду боз аз бозҳо шуд.
Сухан меёфтам гар шоирона,
Ба назм овардаме акси шабона.
Шаби уммедбахши ошиқонро,
Рафиқи савумини ду ҷавонро.
Ба зери машғали рахшанда моҳтоб,
Замин метофт чун дарёи симоб.

Миёни кӯҳҳои сар бар афлок,
Чаманзорону боғоти фараҳнок
Кулоҳи сабз бар сар карда буданд,
Зи шабнам чехраро тар карда буданд.
Ҳама марду зани деҳ буд ба хона,
Ҳама парандагон дар ошёна.
На аз сӯе садое мебаромад,
На зарби гашти пое мебаромад.
Фақат як ҷуфтакак паҳлу ба паҳлу,
Қадам оҳиста мезад лаб-лаби ҷӯ.
Аз он ҳарду фақат меомад овоз,
Фақат овози дилҳои пур аз роз:
– Азизам, аҳди ман бишкастанӣ нест,
Дилам аз банди зулфат растанӣ нест.
Ману ту дербоз аст ошноем,
Ҳаводорони майдони вафоем.
Ту дар деҳ духтари бообруӣ,
Чаманро як гули хушрангу бӯӣ.
Ба меҳрат ҳар дилеро ошёнест,
Ба уммедат, кӣ медонад, кӣҳо нест!
Маро бе ёдат, аммо як нафас нест,
Туро ошиқтар аз ман ҳеҷ кас нест.
Дилам ганчинае бошад, ки дар он
Чу ганче хуфта танҳо меҳри ҷонон.
Дари ганчина имшаб нағз во шум,
Намедонам ба фикри ту чиҳо шум...
Саодат ном дорӣ, эй дилором,
Маро ҳам кун саодатманд аз ин ном.
Дилам бетоқат аз кори падар шум,
Ки акнун ӯ пайи тӯи писар шум.
Аз ин густохии ман гар наранҷӣ,
Гар ин ҳарфи маро осуда санҷӣ,
Ҷавобам деҳ, ки имшаб ман зи саҳро
Барам пеши падар онро чу савғо.

Арӯс аз шарм дида бар замин дӯхт,
Рухаш монанди оташпора афрӯхт.
Ҷавобаш дод: – Қодирчон, чӣ гӯям,
Ба ҷуз хурсандият чизе начӯям.
Гирифта ёрро Қодир дар оғӯш,
Ҷаҳонро кард аз шодӣ фаромӯш.
Гумон мебурд, ки дар рӯи олам
Саодатноктар з-ӯ нест одам.
Гумон мебурд, ки моҳу ситора
Ба ӯ доранд бо ҳайрат назора.
Гумон мебурд, ки ёрони дилҷӯ
Муборакбод гӯяндаш зи ҳар сӯ.
Падарро бо лаби пурханда медид,
Рақибонро ҳама шарманда медид.

IV

Чавон аз кӯчаи қишлоқ мерафт,
Гуселонида ҷуфташ тоқ мерафт.
Қадам мезад ба қишлоқе, ки онро
Чу модар дӯст медорад ба дунё.
Дар он ҷо ёфт аз модар таваллуд,
Дар он ҷо соҳиби ақлу хирад шуд.
Дар он ҷо дид лутфи модарона,
Ҳаёти пурхурӯши наврасона.
Дар он ҷо дарс хонду илм омӯхт,
Дар он ҷо решаҳои ҷаҳро сӯхт.
Дар он ҷо сарф ҳар гуна хунард кард,
Намуди деҳаи худро дигар кард.
Дар он ҷо боғи нав, гулзори нав сохт,
Биноҳои баланду равшан андохт.
Чунин бо ҳисси фаҳри фотехона
Қадам мемонд Қодир сӯйи хона.

V

Баромад байрақи заррини хуршед
Ба рӯйи қуллаҳои субҳи уммед.
Нидо карда ба меҳнат мардумонро,
Талабгорони бахти ҷовидонро.
Ҳаёти шаҳру деҳ дар ҷӯш омад,
Садои

Кӯш, ҷӯра,

Кӯш!

омад.

Сӯйи саҳро назар андохтам ман,
Дили худро ба саҳро бохтам ман.
Назар андохтам, то сер биам,
Руҳи он мардуми чун шер биам;
Руҳи марду занони пилтанро,
Ҳунармандони саҳрову ҷаманро.
Занад то ин ки хирмани пахта чун кӯҳ,
Барорад ғалла сар анбӯҳ-анбӯҳ,
Анору себ то шаҳдоб гарданд,
Тамоми меваҳо сероб гарданд,
Замину обдорони хушиқбол
Хурӯчи паҳлавонӣ карда дунбол.
Ба саҳро духтарони ҷашмоҳу
Ҷавонмардони хандонрӯю хушгӯ
Ба ҳамдигар гаҳе бо ҳар баҳона
Ҳамегуфтанд байти ошиқона.
Равон мешуд ба Қодир гоҳ-гоҳе
Нигоҳи гӯшаи ҷаши сиёҳе.
Дар ин ҳангом пире ларз-ларзон
Ба сӯйи халқ меомад парешон.
Ба оташ ҳамчу испанди фитода,
Чу пӯлоди дар оташ тобдода,
– Ватан! – мегуфту сар то пой месӯхт,
Ватанро бо муҳаббат ҷашм медӯхт.

– Ба олам ин чӣ бадахдӣ, чӣ пастӣ?
Чӣ бешармӣ, чӣ расвоипарастӣ?
Агар душман кунун паймоншикан шуд,
Бибояд зидди ӯ дандоншикан шуд.
Ҳазор афсӯс, ки бисёр пирам
Ба монанди зи шаст афтода тирам,
Вагарна зуд зин мекардам аспам,
Дубора мегирифтам роҳи касбам...
Илоҷе нест, меғӯям писарро,
Ки гирад аспу шамшери падарро.
Дар ин чо пир агар тадбир чӯяд,
Ба чойи пир асои пир гӯяд.
Ба пеши халқ марди қадҳамида
Нишаста, хеста омад расида:
– Писарҳоям! Ватан зери хатар шуд,
Ба мо Гитлери нокас ҳамлавар шуд.
Қавонони қавибозуи чун шер,
Ба ҳифзи мамлакат гиред шамшер!
Ба Қодир гуфт он пири ғазабнок:
Нишин маҳкам ба аспи зӯру чолок,
Ту ҳам бо дӯстонат рав ба майдон,
Нишон деҳ кудрати худро, писарҷон!
Далери ман, сазовори падар бош,
Чу шамшери падар соҳибзафар бош!
Писарҳоро даме хомӯш-хомӯш
Ниғаҳ карданд духтарҳои гулпӯш.
Ки бар ҳар як нигоҳе буд хувайдо
Адоват бар фашисти ваҳшисимо.

VI

Намоён шуд ба чашми субҳи шодӣ
Сияҳабре чу шомӣ номуродӣ.
Ки хасми фитнагар бишкаста паймон
Шуда лабташнаи хун, гушнаи чон,
Хучум овард бо оташфишонӣ
Ба тасхири ҷаҳони комронӣ.
Саҳаргоҳон баромад деви бадмаст,
Ба болои сари мо теғ бар даст.
Ба рӯйи ин Ватан – ин бахтқавкаб,
Хатар наздик шуд ҳар рӯзу ҳар шаб.
Сипаҳсолори модар хашм афтод,
Ба ҷанги беамон фармони худ дод.
Рафикон, дӯстонашро садо кард,
Садо дар пешгирии бало кард.
Садо аз пойтахт, аз Маскав омад,
Садои раҳбари асри нав омад,
Садои раҳбаре, ки рӯҳи халқ аст,
Шарики шодию андӯҳи халқ аст,
Садои раҳбаре, ки халқ бо вай
Намуда роҳи ҷандин фатҳро тай,
Садои раҳбаре, ки дар дили халқ
Нишаста чун умеди комили халқ.
Ба одам гуфт хоки кишвари бахт,
Ки: «Гар ту дӯст медорӣ маро саҳт,
Агар хоҳӣ, ки бо ман зинда бошӣ,
Ҷавонбахту чу гул дар ханда бошӣ,
Силоҳи ҷанг бар каф гиру барҳез!
Бидон инро фақат тадбиру барҳез!»
Ба одам гуфт ҳар кӯҳи азиме,
Ки: «Хоҳӣ бо бузургон гар надимӣ,
Агар монанди барфи қуллаи ман
Даруни синаат соф асту равшан,

Силоҳи ҷанг бар каф гиру барҳез!
Бидон инро фақат тадбиру барҳез!»
Ба одам гуфт оби мавҷи дарё,
Ки: «Эй, дар меҳнатӣ аз ман ту боло,
Агар ки ту нахоҳӣ ташна монӣ,
Замин хушконию худ гушна монӣ,
Силоҳи ҷанг бар каф гиру барҳез!
Бидон инро фақат тадбиру барҳез!»
Ба одам осмон гуфт: «Эй зафарманд,
Нахоҳӣ гар нафас гардад туро банд,
Фазо хоҳӣ агар доманфароҳе,
Сарафрозӣ кунӣ дар он чу коҳе,
Силоҳи ҷанг бар каф гиру барҳез!
Бидон инро фақат тадбиру барҳез!»
Ба одам инчунин хуршед ҳам гуфт,
Ки: «Натвонад касе меҳр аз ту бинхуфт,
Агар хоҳӣ, ки бошӣ ҷовидонӣ,
Чу ман рахшандарӯ дар зиндагонӣ
Силоҳи ҷанг бар каф гиру барҳез!
Бидон инро фақат тадбиру барҳез!»
Шунид ин ҳарфро ҳар пиру барно,
Бигуфто: —«Ман фидо гардам Ватанро».
Намонд он кас, ки боз осуда бошад,
Ба ғафлат андаке ҳам буда бошад.
Зи ғарби СССР то кӯҳи Помир,
Зи дарёи Сияҳ то Арктики пир,
Суруди ҷангии мо дар ҳаво шуд,
Замин аз пайи лашкар пурсадо шуд.

VII

Баромад Қодир аз деҳ бо чавонон
Қадам партофта чун марди майдон.
Баромад ӯ чу аз як деҳаи хурд,
Раҳ онро сӯйи майдони калон бурд.
Ба майдоне, ки бахти насли инсон
Чу гӯй имрӯз афтодаст дар он,
Ба майдоне, ки бо хун бояд он чо
Ҳимоят кард чонона Ватанро.
Ба рӯйи ҳар чавон буд тозаю тар
Ҳанӯз он бўсаи падруди модар.
Ба дасти ҳар чавоне як асар буд,
Асар аз гармии дасти падар буд.
Барои ёдгорӣ нарма бўсе
Гирифта ҳар чавон аз ҳар арӯсе.
Ба пеши чашми Қодир буд намудор
Ҳанӯз он чилваҳои қомати ёр.
Саодат кокулашро тоб меод,
Ҳанӯз ӯ дидаашро об меод.
Ба ӯ гул дод дасти меҳрубоне,
Ки буд аз рангу бўяш гул нишоне.
Гумон мекард, ки дар рӯ ба рӯяш
Ҳанӯз он ёр дорад пурсучӯяш.
Ҳамепурсид: – Чун кӯшӣ ба ёдам?
– Занам душман чунон ки ваъда додам.
– Ба монанди чӣ мегардӣ аз ин роҳ?
– Аз ин раҳ шер мегардам, на рӯбоҳ.
– Дар ин чо ман чӣ сон шодат намоям?
– Ба меҳнат зуд агар гирӣ ту чоям.
Ба худ мегуфт Қодир, ки касам ҳаст,
Чу кӯҳе такагоҳе дар пасам ҳаст.
Суруди алвидой хонда мерафт,
Қадамҳо чун баҳодур монда мерафт.

СУРУДИ ВИДОӢ

ВидоӢ, эй даштҳо, эй лолазорон!
ВидоӢ, эй нахру чӯҳои зарафшон!
ВидоӢ, эй дӯстони беҳтар аз ҷон!
ВидоӢ, эй дилбарам, рафтам ба майдон!

Маро беҳтар зи ту ёри дигар нест,
Зи ман дар ошиқӣ ҷонбозтар нест.
Ба майдони ҳунар аз мард будан
Барои ошиқон беҳтар ҳунар нест.

Машав навмед, эй ҷононаи ман,
Ки мегардам ба зудӣ чун Таҳамтан.
Ватанро аз фашистон пок созем,
Ба мову ту халоиқ гӯяд аҳсан.

VIII

Даруни бешаи анбӯҳраста,
Ки буд аз дидаи бегона баста,
Пас аз як ҷанги пуршиддат сипоҳе
Ба хеш овард як муддат паноҳе.
Агарчи буд рӯйи беша зебо
Ба ҳангоми баҳори оламоро,
Вале чандин ҷароҳат дар бадан дошт,
Даруни сина доғи сӯхтан дошт.
Вай огоҳ аст аз боди муҳолиф,
Шуда аз даҳшати ин ҷанг воқиф.
Дилаш гардида субҳу шому бегоҳ
Ҳазорон тири сӯзонро гузаргоҳ.

Ба ҷойи обҳои навбахорӣ
Дар он ҷӯҳои хун гардида ҷорӣ.
Таги ҳар як дарахти бешазорон
Фритсу Гансҳо хобида бечон.
Чу нӯги найза ҳар шоҳе хамида,
Ба рӯи синаи онҳо халида.
На аз парандае монда нишоне,
На дар болои шоҳе ошён.
Фақат медид кас хокистареро,
Ба ҳар ҷо сӯхта болу пареро.
Гумон кардӣ, ки мисли шери бадхашм
Калон бикшода беша косаи чашм.
Гирифта саҳт зери панҷаи тез
Тани мурдори садҳо гурги хунрез.
Ба сӯи бешаи манзилгаҳи шер
Равад гурге, ки аз ҷонаш бувад сер.
Дар он ҷо партизан медошт маскан,
Ки то гирад қасосашро зи душман.
Талаб мекард хун монанди шамшер,
Нафас чун оташею дар ғазаб шер.
Ба гирди беша омад мисли занҷир
Сипоҳи ҳасм бо сад гуна тадбир.
Умеде дошт он ҳасми ғазабнок,
Ки созад бешаро аз партизан пок.
Ба уммедаш валекин норасида,
Зи теғи партизан шуд сарбурида.
Сипоҳи мо ҳуҷум оғоз карда,
Наҷоторанда байрақ боз карда,
Ба Ғарб омад чу дарёи хурӯшон,
Ба мисли раъдҳои барқафшон.

Гурӯҳи партизан – халқи зиреҳпӯш
Сипоҳи Сурхро бинмуд оғӯш.
Чу хуни як бадан бо он даромехт –
Ту гуфтӣ чӯ ба дарёи калон рехт.
Ба дарё рехт, то ки сел гардад,
Ба қудрат сели оҳанхел гардад.
Даруни беша то фурсат расидан,
Ба сӯйи субҳ то нуре дамидан,
Саворони гвардейсӣ шаберо
Ба сар бурданд назди партизанҳо.
Сухан то рӯз гуфтанду нахуфтанд,
Ҳар он чӣ гуфтани буд, хуб гуфтанд.
Сухан гуфтанд аз ғолиб ва мағлуб,
Сухан аз ишқи бемонанди маҳбуб.
Чавоне з-он миён лабро кушода,
Суханро чида обутоб дода,
Ҳикоят кард бо чӯши чавонӣ
Ҳадиси рӯзҳои қаҳрамонӣ:
– «Чу сармои зимистон қаҳр ангехт,
Сипоҳи барфро аз осмон рехт,
Ҳамон рӯзе, ки тӯфон тоб меҳӯрд,
Замин дар зери ҷаҳ кардоб меҳӯрд,
Сипоҳи Сурхи мо чун бод бархост,
Ба душман ҳамла овард аз чапу рост.
Париданд аз даҳони тӯпи сафдар
Паёпай тирҳои оташинпар;
Уқобон дар ҳаво парвоз карданд,
Ба дафъи каргасон оғоз карданд;

Равон бас танк шуд чун кӯҳи оҳан
Ба тундӣ сӯйи истехкоми душман.
Зи ҳар ҷониб далерони пиёда,
Ба ях сарсинаи худро ниҳода,
Саросар аз ғазаб лабҳо газиданд,
Ба сӯйи душмани малъун хазиданд.
Сари ҳар найзае гардид хунрез,
Дами ҳар теғи мо дар ҳар задан тез.
Ҳама аз кайфи ҳамла маст будем,
Ба гармӣ оташи пуршаст будем.
Ба болои сари немиси ҳайвон
Даме ки теғи ман мекард чавлон,
Офитсере нишони худ маро сохт,
Ба мисли дузд аз пушти сарам тохт.
Дар ин ҳангом човандози тоҷик,
Кушода чанги худ шаҳбози тоҷик,
Гирифт аз гардани ғафси офитсер,
Чу буз андар рикобаш зад сарозер.
Рухаш бўсида гуфтам, ки чӣ мардӣ,
Маро гӯё дубора зинда кардӣ.
Аз он дам ман ба ӯ ихлосмандам,
Сари таслим дар пешаш фикандам.
Ҳамон марде, ки ҳоло достон аст,
Ҳамин биншаста Қодирпахлавон аст».
Чунин бошад тариқи дӯстдорӣ,
Ба ҳамдигар асосу шартӣ ёрӣ.
Чунин бошад хатарро дур кардан,
Ватанро, халқро машҳур кардан.
Ватан вақте ки амри модарӣ дод,
Баҷоорандагонашро шараф бод!

Ба Қодир баъд аз он гуфто ҷавонмард,
Ки: - «Эй бо ман шарики шодию дард!
Ту бо ман дидаӣ гармию сардӣ,
Шикасту фатҳ дар ин роҳи мардӣ.
Назар андоз сар то пайи манро,
Нигаҳ кун оташи савдои манро,
Ту бингар Украинаи меҳрубонро,
Руҳи зарду дили хунини онро.
Ба роҳаш не ҳарос аз тир дорам,
На тарсе аз дами шамшер дорам.
Равад ин роҳи танг аз бешазорон
Ба сӯйи Украинаи ҳамчу бӯстон.
Зи хурдӣ ман ба ин раҳ ошноям,
Фақат як сол шуд аз ӯ ҷудоям.
Зи ман хоҳад, ки ҳар кас гардад огоҳ,
Муфасссалтар ба ӯ мегӯяд ин роҳ.
Хабар дорад вай аз гулҳои боғам,
Ба шаб дар хона аз равшан ҷароғам.
Тавонад гуфтан аз ишқи ҷавоне
Ҳикоятҳои ёри дилситоне.
Ба қишлоқе, ки аз ҷангал аён аст,
Ҳучуми бомдодиро нишон аст,
Марина ном зебо духтаре буд,
Ки бо ман меҳрубон як дилбаре буд.
Зи рӯяш себҳоро ранг баста,
Ба мӯяш қимати зарро шикаста.
Ба хизмат чун маро даъват Ватан кард,
Ба ман ин гуна ӯ ҷиддӣ суҳан кард:

«Микола, рав ҳимоят кун Ватанро,
Ки бе он ту нахоҳӣ ёфт манро.
Агар хоҳӣ, ки худ нохуш набошӣ,
Падарозору модаркуш набошӣ,
Агар ту ишкро дорӣ муқаддас,
Агар онро ниғаҳ дорӣ зи нокас,
Бирав, нобуд кун яғмогаронро,
Фашистон – душманони молу ҷонро».
Ман ин гапҳои ӯро чун шунидам,
Зи ҷо чун зарраи оташ паридам.
Ба ӯ гуфтам, ки ман рафтам, ту хуш мон,
Дар ин раҳ лозим ояд, медиҳам ҷон!
Аз он дам то кунун як сол рафтаст,
Ки маҳкам дорам ин милтиқ бар даст.
Агарчи аз сад афзунаш бидуштам,
Вале сустӣ набинӣ ту ба пуштам.
Намедонам, ки ӯ имрӯз чун аст,
Сари ӯро чӣ сон савдо фузӯн аст.
Агар зиндаст, балки партизан шуд,
Ба зӯрӣ ё канизи аҳриман шуд.
Ба номӯсаш фритсе балки зад ҷанг,
Далерӣ карду балки мурд дар ҷанг.
Хулоса, эй рафиқи меҳрубонам,
Ту мебинӣ, ки дар садҳо гумонам».
Микола қиссаашро мухтасар кард,
Ба Қодир қисса чун оташ асар кард.
Магар 3-ин қисса он доманзанӣ кард,
Ки ин аз сӯхтан барқафканӣ кард?
Магар он боди тӯфоноваре буд,
Ки ин дарёи пурҷӯши ғазаб шуд?

Магар он зилзила афканду ҷунбонд,
Ки ин монанди кӯҳе пайкар афшонд?
Магар он аз адоват дод таълим,
Ки бар шамшери худ ин кард таъзим?
Пас аз таъзим гуфт: - «Эй дӯсти ман,
Ҳанӯз ин ҷон, ки боқӣ ҳаст дар тан,
Ба майдон бинӣ аз ман тохтанро,
Сари душман зи тан андохтанро.
Пас аз ин қиссаҳо аз ақлу ҳушам
Садои интиқом ояд ба гӯшам.
Ба ҷавлон афканам аспӣ давандам,
Кунам тай Украинро бо самандам.
Саманди хоназоди бузкаш аст он,
Ба вақти раҳравӣ чун оташ аст он.
Умедам ҳаст, ки то шаҳри Берлин
Маро бо худ барад ӯ дар сари зин.
Равад то бар сари Заҳҳоки Морон,
Бигирад интиқоми додхоҳон.
Ба дашти Украин чун ёдгорӣ
Ба ӯ хоҳам, ки пас ҳайкал гузорӣ.
Ба чашмат дида ҳар дам аспӣ манро
Ба ёдат оварӣ ҷанги Ватанро,
Аз он бар дидаи озод дунё
Нишони дӯстӣ сози ҳувайдо,
Ба рӯяш Тоҷикистонро ту бинӣ,
Бинои аҳду паймонро ту бинӣ».

IX

Саворон дар сахар майдон гирифтанд,
Сутурон роҳи пурчавлон гирифтанд.
Микола сӯйи деҳ чун барқ мерафт,
Ба мисли офтоб аз шарқ мерафт.
Зи шавқи интиқом аз чангчӯён
Равон буданд чун селе саворон.
Гаҳе Қодир ба пешу гаҳ Микола,
Ба тундӣ ҳар ду мисли боду жола.
Микола дид он қишлоқи худро,
Ки мегуфт: - «Эй ҳимояткор, тез о!
Биё, ту тезтар, ки сӯхтам ман,
Ба роҳат дидаҳоро дӯхтам ман.
Биёю чамъ кун хокистарамро,
Ба дастат пок кун чашми тарамро.
Биё, оғӯши ман чавлонгаҳат соз,
Аз он мурдор душманро барандоз,
Биё, дар остонам пой бигзор,
Ки аз бегонаам безор-безор!...
Биё, кӯтаҳ кун аз ман дасти онро,
Ки то бинам рухи хуррам ҷаҳонро.
Биё, ки ӯ гулӯямро фушурдаст,
Зи рӯям чун хазон рангам бибурдаст »...
Даруни деҳа шуд чанги шадиде,
Ки мислашро ҷаҳон ҳаргиз надидӣ.
Ба паҳлу аспи Қодир хоб карда,
Камингаҳро ба Қодир боб карда.
Замин пур кард Қодир бо сару тан,
Ба гирдаш гилзаҳоро кард хирман.

Микола асп ҳамчун шер меронд,
Ба душман пурзафар шамшер меронд.
Касе, ки хост хоки дигаронро,
Кучо хоҳад саломат бурд чонро!
Касе, ки буд монанди паланге,
Гурехт аз шер чун рӯбоҳи ланге.
Микола деҳаи худро ниғаҳ кард,
Ниғаҳ гӯё ба дашти сип-сияҳ кард.
Ба ҷойи деҳа як вайронае дид –
Сарои дарду мотамхонае дид.
Баланд аз ҳар тараф чангу губоре
Сутуни дудҳои сӯхторе,
Ба ҳар ҷо дор меду расанро,
Ҳазорон ҷисми бегӯру кафанро.
«Тамаддуноварони» олмонӣ
Чунин бигзошта аз худ нишоне...
Ба деҳ омад наҷоторанда лашкар,
Даромад офтобе, гӯй аз дар.
Гурӯҳи одамони зулмдида
Ба чеҳра ашки хурсандӣ чакида,
Сипоҳи хешро оғӯш карданд,
Шароб аз ҷоми меҳраш нӯш карданд.
Микола ёри худро ҷустуҷӯ кард,
Даме бо ӯ ҳаёли гуфтугӯ кард.
Равон шуд, то ки ёбад меҳрубонро,
Нишони беҳтар аз ҷону ҷаҳонро.
Ба ӯ гӯяд ғами маҳҷурии хеш,
Азобу ранҷҳои дурии хеш.
Ба ӯ гӯяд, ки ҷангаш нотаом аст,
Саманди интиқомаш дар лаҷом аст.

Ба ӯ гӯяд, ки аз сағҳои хапгир
Қасосатро кунун бо дасти худ гир.
Ба ӯ гӯяд, ки ҳамроҳам ба саф бош,
Рафиқи роҳи пуршаъну шараф бош.
Агарчи ёрро бисёр мекофт,
Нишоне ҳам вале аз ӯ намеёфт.
Канор истода пире гуфт:

– Фарзанд,
Чӣ гум кардӣ, чиро меҷӯӣ, то чанд?
– Марина дар қучо бошад, падарчон?
Бароварда зи дил пир оҳи сӯзон,
Бигуфто: - «Гӯш кун ин достонро,
Бирав, оғаҳ кун аз ин дӯстонро,
Ба деҳ овард гитлерчии мурдор
Ҳаёти тираю ойини куштор.
Ба зохир одаму дарандаботин,
Лабаш дар хандаю дил хонаи кин,
Ба оташ зинда - зинда сӯхт мардум,
Накард ӯ фарқ пир аз тифли маъсум.
Занони поки моро кард таҳқир,
Пас аз он зад ба онҳо захми шамшер.
Марина – духтари боору номус,
Ба ҷаллодон нашуд таслиму побӯс,
Лаби худ саҳт бо дандон газида,
Ба сӯйи душманон омад давида,
Гранатҳо чунон аз даст андохт,
Ки даҳҳо қотилонро сарнагун соҳт.
Бароварда баланд овози худ гуфт,
Ки: «Чонамро нахоҳам дод ман муфт!»

Ба пояш душманон занчир бастанд,
Ду дасташро бибастанду шикастанд,
Забони духтар аз ҳалқаш кашиданд,
Дили пурорзуяшро дариданд.
Тани пурзахми он оғӯшта дар хун,
Се ҳафта монда буд аз хок берун.
На ҳадди кас, ки гирад аз заминаш,
На рухсат, ки касе гардад қаринаш.
Тани покаш пас аз пӯсида гаштан,
Ба мо доданд амри дафн кардан,
Танаш кардем ҷо дар хоки мартуб,
Ба дил меҳраш ҷу як фарзанди маҳбуб.
Ба бедорӣ нишинам бо ҳаёлаш,
Ба хобам зинда мебинам ҷамолаш.
Ту ҳам аз бар намо ин дostonро,
Бирав, оғаҳ кун аз ин мардумонро ».
Микола бо рафиқи хеш Қодир
Ба рӯйи қабри духтар гашт ҳозир.
Сари ҳурмат ба поин ҳам намуданд,
Адоватро адоват зам намуданд.
Қасамро дар забон аз сар гирифтанд,
Туфанги хеш маҳкамтар гирифтанд.
Ба дил гуфтанд, ки вақти ҳисоб аст,
Дуаспа марги душман дар шитоб аст.
Аз ӯ ҳар кас чи қадре ки тавонад
Бибояд интиқомашро ситонад.

Х

Бад-ин сон рӯзу шабҳои дарозе
Ватанро Қодир аз худ кард розӣ.
Далеронро ба майдон сарварӣ кард,
Басе ҷанговарию сафдарӣ кард.
Агарчи борҳо шуд арсааш танг,
Валекин устуворӣ кард чун санг.
Агарчи борҳо зери хатар шуд,
Вале азмаш қавию зӯртар шуд.
Кадомин боз тарсад аз саҳобе?
Кадом оташ бигирад роҳи обе?
Кӣ дида кӯхро, к-аз бод ларзад?
Дили марде, ки аз ҳар хавф тарсад?
Шавад меҳри Ватанро кас хуморӣ,
Ба роҳаш кам шуморад ҷонсупорӣ.
Дилаш хоҳад, ки бахшад як ҷаҳоне,
Фидо созад замину осмоне.
Нахоҳад гуфт то ҳангоми мурдан
Ба поён омад акнун хизмати ман.
Ба вақти долузарби саф шикастан,
Ба рӯйи ҳасм роҳи ҳамла бастан,
Ба вақти ҷанг ҷонбозӣ намудан,
Ба вақти деҳае озод кардан,
Ҷудо шуд гарчи Қодир аз ду дида
Зи ҳар ду дидаи қиматҳарида,
Сари пурифтихори хешро паст
Накарда сӯйи душман боз мечаст.
Вале аз ноилоҷӣ кард итоат
Ба дасти хоҳари ҷангии шафқат

XI

Ту дар беморхона паҳлавонро
Кунун дар хоб бинӣ рӯ ба боло.
Ду чашмаш гарчи ту пӯшида бинӣ,
Дилаш бедору хун чӯшида бинӣ.
Магар афтида дар баҳри хаёле?
Магар овора дар дашти висоле?
Магар кораш ба поён норасида
Ба ногаҳ шуд нахи тораш бурида?
Магар гум кард нӯги риштаи хеш?
Дарав оё накард ӯ киштаи хеш?
Ки дар беморхона буд Қодир
Ҳамеша тангдил, ошуфтахотир?
Ба худ мегуфт, ки аз ҳар ду дида
Чудо гаштам ба мақсад норасида,
Ҳанӯз он ваҳшии захмӣ намурдаст,
Ачал онро ба ғӯристон набурдаст.
Ҳанӯз айёми ҷанг асту ҷидол аст,
Ба душман вақти овардан завол аст.
Вале аз дида ман маҳрум гаштам,
Ба беморӣ чунин маҳкум гаштам.
Дилам мехост, ки бо чашми бино
Расонам ман ба охир кори худро.
Назар созам диёри хештанро—
Руҳи шоду зафарманди Ватанро.
Бубинам равнақи ояндаи ӯ,
Ҷамоли ҳамчу гул дар хандаи ӯ.
Аз ин лаззат вале ман дур мондам,
Чудо аз дидаи пурнур мондам.
Намебинам дигар ман моҳпора,
Нигори беҳтар аз тобон ситора.

Пас аз ин эҳтимол аст ин, ки дилдор
Нагардад бо мани беида ғамхор.
Нахоҳад гар маро, дигар чӣ созам?
Чӣ сон шодӣ намоям, бо чӣ нозам?
Маро, мумкин ки гӯяд, ту маибӣ,
Ту аз назора кардан бенасибӣ,
Намезебад ба кӯрон ишқбозӣ,
Миёни ошиқон гарданфарозӣ.
Касе хоҳам, ки дар умри ҷавонам
Маро ӯ бинаду ман дил ситонам.
Касе хоҳам, ки бинад то чӣ гуна
Миёни хубрӯёнам намуна.
Касе хоҳам чу андозад назарро,
Ба зери зулфи ман бинад қамарро.
Муфассал нома бинвиштам ба маҳбуб,
Ки то ҳоли маро донад зи мактуб.
Дили ман рӯзу шаб уммедвор аст,
Ҷавоби он ба дасти бахтёр аст.
Агар гӯяд, ки банди аҳду паймон
На дар ҷашм аст, балки дар дилу ҷон.
Агар гӯяд, ки то ҳастию ҳастам,
Ҳамон асту ҳамон аҳде, ки бастам.
Шуморад хешро хушбахт Қодир,
Ғами кӯрӣ равад он гаҳ зи хотир.
Дар ин ҳангом ҷарроҳи ҳунарманд
Ситода бар сари бемор хурсанд.
Бипурсидаш зи лутфу меҳрубонӣ,
Ки аҳволат кунун хуб аст, ё не?
Ҷавобаш дод: «Хубам, ҳеч шак нест,
Ҳанӯз аммо зи биноӣ дарак нест.

Ҳакими меҳрбон, бас ранҷ дидед,
Барои ман азиятҳо кашидед.
Масозед ин қадар худро чигархун,
Ки дарди ман бувад аз чора берун.
Дихед изнам, ба сӯйи хона гардам,
Ки шояд з-ин алам бегона гардам».
Ҳаким аз таҳти дил хандидаю гуфт:
– Ту, охир гум накардӣ дидаро муфт.
Кунун ту қаҳрамони номдорӣ,
Ба чашми мамлакат боъятиборӣ.
Талаб дорад касе, ки неқномӣ,
Ҳазар дорад касе, ки аз ғуломӣ,
Касе, ки ҷовидон созад шарафро,
Азиз дорад зафароранда сафро,
Ба монанди ту бояд мард бошад,
Дар ин раҳ марди пасногард бошад.
Бароят ман хате беҳтар ки хонам,
Ту онро ғӯш кун, осуда, ҷонам:
«Салом, эй шоҳбайти шеърӣ шоир,
Салом, эй достони халқ, Қодир!
Салом, эй пешоҳанги далерон,
Сароғози сипоҳи ҷонсупорон,
Сухан гарчи зиёд аз як китоб аст,
Вале фурсат каму кӯтоҳ ҷавоб аст.
Ҷавобе, ки ба сӯйи ту равон аст,
Ба мисли қосиде аз дӯстон аст.
Дилам гуфтасту онро хомаи ман
Рақам кардаст дар ин номаи ман.

Сафар кардӣ ҳамон рӯзе, ки аз деҳ
Ба Рустам кардамат монанду ташбеҳ,
Умедам буд, ки бо қаҳрамонӣ
Намоён мекуни зарби ҷавонӣ.
Зи дастат об хоҳӣ кард душман
Агарчи ӯ бувад чун кӯҳи оҳан.
Қадам чун паҳлавонон мениҳӣ ту,
Ба майдон доди мардӣ медиҳӣ ту.
Чу оташ хасм агар гардад фурузон,
Ба болояш равӣ чун оби тӯфон.
Набояд душманат пушти ту бинад,
Бибояд теғи ту, мушти ту бинад.
Чунон ҷангӣ, ки монӣ дар замона
Ба халқи худ зи фарзандӣ нишона.
Ту даъвои маро исбот кардӣ,
Ба аспат шоҳи душман мот кардӣ.
Шабу рӯз оғаҳам аз мардии ту,
Ба назди марг аз хурсандии ту.
Фиканда худ дар оташхонаи ҷанг,
Дар он овардай ту тоб чун санг.
Ватан дар сӯзиш афтоду ту дидӣ,
Ба чашмат ҷисми пурсӯзаш харидӣ.
Машав навмед аз бедида гаштан,
Ки чояшро бигирад дидаи ман.
Ту вақте ки ба пеши ман биёӣ,
Чу нури тоза бар чашмам дарой.
Агар ойӣ, ту бинӣ, ки ба ёдат
Чӣ гуна корҳо карда Саодат.
Тамоми рӯзхоро нисфи шаб кард,
Зи хешу дигарон меҳнат талаб кард.

Чунон имсол ҳосил шуд фаровон,
Ки бинад кас дар он марги фашистон.
Ба монанди ту мо ҳам чанг кардем,
Барои фатҳи ту оҳанг кардем.
Падар мегӯядат, ки неқ фарзанд
Ман аз ту сад ҳазорон бор хурсанд.
Ту фарзанди азизу арҷмандӣ,
Ту чун аҷдодҳоят сарбаландӣ.
Туфангат гарчи афтодаст аз каф,
Басе ёрони ту рафтанд бар саф.
Ҷавонони советӣ бешуморанд,
Чу оби чашма поёне надоранд.
Ба роҳи марг чун афтод бадхоҳ,
Саломат ӯ намегардад аз ин роҳ.
Ту онро кардаӣ захмину беҳол,
Дигарҳо мекушандаш карда помол»
Даромад Қодир аз шодӣ ба бозӣ,
Ки аз ӯ ҳам падар, ҳам ёр розӣ.
Бигуфто: - «Гарчи хира дидаи ман,
Дилам шуд лек аз ин мактуб равшан»
Ҳаким аз чайб микрозе баровард,
Ба Қодир баъд аз он гуфт: - «Эй ҷавонмард,
Кунун ман дидаатро мекушоям,
Ту ро озода аз ин ғам менамоям».
Ҳама як фурсате хомӯш монданд,
Нафасро бастаю бечӯш монданд.

Садои хандае аз таҳхона
Баромад то ба ҳафтум ошёна
Магар як чуфт гул во шуд ба боғе?
Магар афрӯхт як кӯша чароғе?
Ки Қодир гашта чун булбул ғазалхон,
Чу парвона ба гирди хеш рақсон.
Зи шодӣ хешро дар осмон дид,
Ба рӯйи минбари сахни ҷаҳон дид.
Падид омад ба чашмаш чеҳраи рӯз,
Ҷамоли офтоби оламафрӯз.
Замин меду боғу бӯстонро,
Намуди каб-кабуди осмонро.
Ба чашмаш боз дилбандаш аён шуд,
Даҳони шаккаринхандаш аён шуд.
Ба рухсори ҳаким ӯ дидаро дӯхт,
Зи касби меҳри он дилро барафрӯхт.
Сӯйи ҷарроҳи мумтозу хирадманд
Нигоҳи ҷашми миннатдор афканд.
Ба ӯ мегуфт, ки: «Эй марди оқил,
Аз ин ҳикмат маро кардед қоил.
Маро гӯё, ки аз нав зинда кардед,
Ҷароғи бахти ман тобанда кардед.
Шумо гӯё бурида хораеро,
Бурун кардед гавҳарпораеро.
Ташаккур дасти қудратнокатонро!
Сад аҳсан ақли ҳимматнокатонро!»
Гирифта номаи маҳбуб дар даст,
Зи ҷояш ҷаст ҳамчун барраи маст.
Гирифта номаро бар дида молид,
Зи маҳбуб, аз табиби хеш болид.

Ҳакимаш нимҷиддӣ гуфт: – Қодир,
Ба сӯйи дилбари худ роҳ баргир!
Басе муддат, ки Қодир буд хуморӣ
Ба рангу бӯйи садбарги баҳорӣ.
Ҳавои васли чононро ба сар дошт,
Руҳи маҳбубро пеши назар дошт.
Дилаш меҳост, ки чун боз ояд,
Ба пеши ёр бо парвоз ояд.
– Саодат! – гуфту Қодир кард сонӣ
Ниғаҳ сӯйи намуди осмонӣ.
Ба рӯйи осмони беканора
Ҳазорон дид ӯ чуфти ситора.
Ситора чуфту мо тоқем мегуфт,
Ба васли ёр муштоқем мегуфт.
Чунин андеша ӯро роҳбар шуд,
Ба сӯйи мулк дар фикри сафар шуд.
Вале афсонае омад ба ёдаш,
Ки он афсона дарси тоза додаш:
– «Замоне аждаҳое дар ҷаҳон буд,
Ки аз ҷавраш халоиқ дар фиғон буд.
Ғаҳе дар ғарбу ғаҳ дар шарқ мезист,
Даруни ҳуни ноҳақ ғарқ мезист.
Ба баҳри ашки мардум буд шиновар,
Ба рӯйи кӯҳи сарҳо мезадӣ пар.
Дам аз фарёди тифлон ҳод мекард,
Дил аз қатли бузургон шод мекард.
Ба ҳар самте, ки мегардонд ӯ рӯй,
Иваз мешуд ба мотам шодии тӯй.
Фурӯ мебурд зинда духтаронро,
Ба рӯ гул, мӯйсунбул дилбаронро.

Ба чанги аждаҳо омад чавоне,
Чавони номдору қаҳрамоне,
Баромад барқ аз шамшерронеш,
Садои гирдбод аз поймонеш.
Ба зарби паҳлавон аждар фано шуд,
Зи кулфат чони ҳар одам раҳо шуд».
– Ба сӯйи Шарқ ояд мисли аждар,
Фашисти одамихӯру ситамгар.
Хатар омад зану фарзанди моро,
Арӯсони ба чон пайванди моро.
Саодат ҳам ба чашми интизорӣ,
Зи ман дорад умеди чонсупорӣ.
Чаро бефатҳ сӯйи хона гардам?
Ба номардӣ чаро афсона гардам?
Раҳам бояд, ки сӯйи разм бошад,
Зафар кардан ягона азм бошад.
Бигуфто: - Эй ҳакими дӯстдорам!
Агарчи ёд кардам ман диёрам,
Дилам гӯяд, ки тарки азми деҳ кун,
Ба чанг ою камони хеш зеҳ кун.
Ба майдон рав, ки ҳангоми набард аст,
Ватан ёриталаб аз теги мард аст.
Замони интиқоми худситонист,
Барои халқ вақти ҷонфишонист.

Шабе рафту ба сӯйи Ғарби торик
Равон шуд қаҳрамонфарзанди тоҷик.
Ба болои саманди мисли кӯҳе
Намоён буд уқоби пуршукӯҳе.

1942

ҚИССАИ ҲИНДУСТОН

*Аз аҳолии Ҳиндустон 60.000.000
нафар ба кастаи «нафратзадагон»
тааллуқ доранд.*

Маро рӯзе ҳикоят кард бобо,
Ки бишнавар, чони бобо, қиссаеро:
«Замоне буд берун аз Самарқанд
Ба чашми кас намоён кулбае чанд.
Дар он манзил, ки дур аз дигарон буд,
Махавҳоро ҷудой аз макон буд.
Намеафтод онҳоро гузоре
На аз ёре, на аз хешу таборе,
Намедиданд рӯзу рӯшноӣ
Ба дунё ғайри хорию гадоӣ.
Махав мегашт рӯзе гар намоён,
Аз ӯ пиру ҷавон мешуд гурезон.
Ҳамеша аз халоиқ дур мегашт,
Ба мисли зиндаи дар гӯр мегашт.
Агар ӯро касе медид дар роҳ,
Рафиқи хешро мекард огоҳ,
Ки, эй ҷӯра! Ба атрофат назар кун,
«Махав омад, махав омад, ҳазар кун».
Махавкоса гаҳе дар дасти мискин
Хабар медод бо овози ғамгин,
Ки: - «Эй озодакас, бигрез аз мо,
Нарас ҳаргиз, нарас ҳаргиз махавро!»
Ту дигар дар Самарқанд инчунин кас
Набинию нахоҳӣ дид аз ин пас.
Кунун ман худ бигӯям баччагонро
Ҳикоятҳои ғамноки ҷаҳонро:
Ба Ҳиндустон сафар кардам замоне
Ман аз ин кишвари чун бӯстоне.

Бидидам дар паси кӯхи Ҳимолой
Замини сабзи зебое саропой.
Агарчи ганҷҳояш пурбаҳоянд,
Валекин мардумони он гадоянд.
Нагӯям ман дар ин як шеъри кӯтоҳ
Зи ҳар чизе, ки мо гаштем огоҳ.
Нагӯям ман на аз ҷодугаронаш,
На аз чашмони тарсо духтаронаш,
На аз осорҳои мармаринаш,
На аз мумтозҳои нозанинаш,
На аз раққосаи товусхиромаш,
На аз овозҳои хушқаломаш,
На аз оҳуи кӯҳии раманда,
На аз кабқи ғазалҳои паранда,
На аз фили сафедаи кӯҳвораи,
На аз ғоратгарони киштзораш,
На аз рикшу на аз ҳиндуи бадбахт,
На аз оғову давлатманди дилсаҳт,
На аз бабру паланги даҳшатаңгез,
На аз хашму адоватҳои хунрез.
Ҳикоят мекунам бо қалби пуршӯр
Ҳаёти мардумони зиндадаргӯр.
Ба рӯи қабри онҳо гул нагӯяд,
Агар рӯяд, касе онро нагӯяд.
Ба олам касби онҳо ҷойгӯбист,
Фақат занбаркашию сангкӯбист.
Фуру бар зери қонҳо муфт рафтаи,
Ба ноҳун оҳану пӯлод суфтаи,
Ҳазор алфози бад ноҳақ шунидан,
Лабони ҳеш бо дандон газидан.
Чӣ нуқсон дорад ин мардум, ки ин сон
Надорад қадру қимат мисли инсон?
Надорад иллате, зулми замона
Намуд онро ба бадбахти равона.

Магар ин каста авлоди башар нест,
Ки аз ӯ дигаронро чуз ҳазар нест?!
Магар ин расм як расми қадим аст,
Магар чӯхра гунаҳкори азим аст?!
Ки ӯ монад қадам гар дар хиёбон,
Бараҳманро кунад хотирпарешон.
Ба ӯ гӯянд, ки «эй марди дарвеш,
Палидӣ ту, палидӣ ту, наё пеш!»
Чамарро дар миён як ресмонест,
Ки ин аз бандагӣ ўро нишонест.
Бараҳманро фитад гар сояи ӯ,
Намояд шустушӯяш дояи ӯ.
Чамар гирад агар дасти трамвай,
Ҳазаромез гӯяндаш, ки «Ҳай! Ҳай!»
Ҳазорон сол боз ин турфа мардум
Зи ҳаққи зиндагонӣ гашта маҳрум.
Ба ин ойину ин расми ҳабисӣ
Чаро розист лорди англисӣ?!
Ба мулки ношиносе бо рафиқон
Шудам як моҳ мисли дӯст меҳмон.
Касе бо ман дар он ҷо рӯ ба рӯ шуд,
Зи ҷону дил шарики гуфтугӯ шуд.
Чаро сар то ба по ларзиду наншаст?
Наяфшурд аз барои ҷӣ маро даст?
Чу оҳуи биёбонӣ назар кард
Ба ҳар сӯе, магар аз ман ҳазар кард?
Ба ман ӯ гуфт бо овози хомӯш:
«Намесозам туро ҳаргиз фаромӯш».
Равон гаштем бо чандин васила
Ба назди ҳиндувони ин қабила.
Маро ҳаргиз нахоҳад рафт аз ёд
Руҳи он мардуми мазлуми ношод.
Сиришки дидаҳои ғуссаҳона,
Дили тири маломатро нишона,

Дароз он дастҳоеро, ки дидам
Ба сӯйи одами ин мулки аъзам,—
Ба сӯйи одами озоди гетӣ—
Саодатманд фарзанди советӣ.
Бидидам дар паси кӯҳи Ҳимолой,
Замини сабзу зархезе саропой.
Агарчи ганҷҳояш пурбаҳоянд,
Валекин мардумони он гадоянд.
Барояд бо табассум гар зи хиргоҳ
Ҳиёнаткори чамъият чу рӯбоҳ,
Бирав халқи ситамкашро хабар кун:
«Маҳав омад, маҳав омад, ҳазар кун!»

1947

«МЕҲМОН»-И МАҒРИБӢ

Ҳеҷ шунидӣ гапи садсоларо,
Қиссаи деринаи Банголоро?
Ҳеҷ шунидӣ, ки руҳи осмон
Чилва кунад лаълсифат дар ҷаҳон?
Ҳеҷ шунидӣ ту, ки дар офтоб
Об чу симоб хӯрад печутоб?
Ҳеҷ шунидӣ ту, ки кӯҳи баланд
Дар сари худ чатр кашад аз паранд?
Об равад тағ-тағи яхҳои пир
Мисли ҷавохир зи дили ҳар адир.
Лолаву себарга ба вақти сахар
Ҳалқабагӯшанд зи лӯлӯи тар.
Ҳеҷ шунидӣ, ки баланд аз саҳоб
Сайркунон лона гузорад уқоб.
Ин ҳамаро бинӣ ту дар Ҳиндукуш,
Дар сари кӯҳи абадӣ нукрапӯш.
Ҳеҷ шунидӣ, ки дарахт аз бадан
Бол барорад ба ҳавои ҷаман.
Наҳл дар он ҷо ба сар андохта,
Аз пари товус кулаҳе сохта.
Гашта дар он ҷо ватани ҷонварон—
Бойтарин сайдгаҳе дар ҷаҳон.
Наъраи фил ояду бабру паланг,
Савти хуши булбулакон ранг-ранг.
Ҳаст замини заҳи пур аз мағок,
К-аз нами ӯ мешавад одам ҳалок.
Маймуни посӯхта, думсӯхта,
Кирми чу гавҳар ба шаб афрӯхта.

Ин ҳама дар бешаи Ҳиндустон
Воҳиманоканд ба пиру чавон.
Гар биравӣ ту ба тамошои боғ,
Мекунӣ аз бӯй муаттар димоғ.
Ҳеҷ надидӣ ту чунин чормағз,
Ҳеҷ бад-ин сон ананасҳои нағз.
Гар ба гулаш дидаи худ во кунӣ,
Ёди руҳи духтари зебо кунӣ.
Ҳеҷ надидӣ ту чунин оби рӯд,
Мисли хуми нилгарӣ каб-кабуд.
Зарду гулобӣ ҳашароти зиёд
Бинию асло набарорӣ зи ёд.
Ин ҳама дар домани Ганг аст, Ганг,
Қиссаи шӯрафкани Ганг аст, Ганг...
Нақл намоянд, ки аз Ғарби тор
Кард сафар бандаи кибру виқор,
Дар бари худ карда либоси сафед,
Чой ба дил дода умеди палид.
Қувваи пурчозибаи ин диёр
Кард дили мардаки ғарбӣ шикор.
Нест ҳудуде ба таманноӣ ӯ,
Туршии рӯ, бинии болоӣ ӯ.
Дағдағаи ӯ зи ҳад афзун бувад,
Аз хиради одамӣ берун бувад.
Дар дили ӯ ҳеҷ надорад асар
Хубии ин мамлакати хокзар,
Қуллаи хушманзараи Ҳиндукуш,
Ҳар камару ҳар дараи Ҳиндукуш.
Абри баланди сари ин кӯҳи пир,
Лаззати парвози уқоби далер...

Меравад аз пайраҳаи кӯчабоғ,
Зинати он боғ накарда суроғ.
Мегузарад аз бари вайронаҳо,
Мадрасаю обидаю хонаҳо,
Мегузарад ӯ нанамуда назар,
Бо ҳаяҷони дилу шавқи басар.
Ишки гулу нолаи булбул асар
Ҳеч надоранд ба ин раҳгузар.
Омаду бар гардани ҳинду нишаст,
Ҳар чӣ ки меҳост, гирифт ӯ ба даст.
Пӯсти рӯбоҳу палангон гирифт,
Ҳосили бечораи деҳқон гирифт,
Пахтаю абрешиму гандум гирифт,
Нони даҳони ҳама мардум гирифт,
Шираи ин бойзаминро кашид,
Хуни дили халқи гадоро макид.
Ҳукми вай имрӯз агарчи равост,
Пояи ин ҳукм вале бебақост.
Ҳеч надидӣ ту чунин мақбара,
Қасру биноҳои аҷибӣ сара,
Гунбази он мадрасаҳои қадим,
Шаъшааи обидаҳои азим...
Накшу нигори дару дарвозаҳо,
Тоҷмаҳал рафта дар овозаҳо?
Дидаӣ дар зери замин зинаҳо,
Софтар аз чехраи ойинаҳо?
Меваи ширини ба монанди қанд,
Соҷи боғу чамани дилписанд?

Дидаї оё ту ба чашми аён
Мӯъчизаи кишвари Ҳиндустон?
Ҳеч магар дидаї дар умри худ
Боғи муааллақ чу гилеми кабуд?
Санъати дар нозукӣ нозуктаре,
Духтаракони ба мисоли парӣ?
Мутриби моҳир зи дили мириданг
Мебарад оҳанги фиғонро ба чанг.
Сохта аз нукраву зар косаҳо,
Дурру зар овехта раққосаҳо.
Кӯчаю бозор пур аз морбоз,
Фолбину мардуми маймуннавоз,
Дар талаби нон шуда чамъе ҳалок,
Хастаю афтода гурӯҳе ба хок.
Дида ман инро чигарам пора шуд,
Ашк равон аз бари рухсора шуд.
Ин ҳама дар кӯчаи Калкатта буд,
Шаҳри пур аз ҳарзаву сафсатта буд.
Гарчи сари халқ шуд аз ғам сафед,
Пур бувад аммо дили ӯ аз умед.
Пайкари он гарчи чу хокистар аст,
Лек ниҳон дар дили ӯ аҳгар аст.
Гарчи ба ғорат равад ин сарзамин,
Боз дар он ганчи равонро бубин.
Меҳнати деҳқонписару коргар
Аз ҳама ашӯи ҷаҳон муфттар.
Аз чӣ ҷавонон ҳама қоматхаманд?
Аз чӣ надоранд сари худ баланд?
Аз чӣ бувад шаҳр пур аз кӯру ланг?
Аз чӣ сари мардуми мискин гаранг?

Ин магар афсонаи Бангола аст,
Қиссаи бадбахтии садсола аст!..
Мегузарад мағрибии худписанд
Карда сару бинии худро баланд.
Бозикунон чӯбасоро ба даст
Шому саҳар роҳ равад мисли маст.
Дар сари ӯ нест ба ғайр аз ғурур,
Дар дили ӯ мақсади айшу сурур.
Баҳри чӣ ин мағрибии дилсиёҳ
Карда ҳарисона ба Машриқ нигоҳ?
Бурд дилашро магар ин сарзамин,
Бӯи хуши ин чамани нозанин?
Ё ҳаваси дидани бўзинаҳо,
Ё ба каф овардани ганчинаҳо?
Нақл намоянд, ки аз Ғарби тор
Кард сафар одами бенангу ор.
Ном баровард ба сангиндилӣ,
Тухми ситам коштаву чоҳилӣ.
Дар дили ӯ ҳеҷ надорад асар,
Нолаю фарёди падар ё писар.
Зинати боғу чамани дилфиреб,
Рӯи гулу савти хуши андалеб,
Қасру биноҳои қадимии ӯ...
Шӯҳрати дерини азимии ӯ...
Бо сари пурфитнаю бо карруфар
Мекунад аз байни халоиқ гузар,
Мекунад ин ғарбии рӯбаҳмиҷоз
Дасти тамаъро сӯи ҳиндӣ дароз.

«Дурри гаронро ба кафи ман бинех,
Зар бидеху зар бидеху зар бидех ».
Мегузарад дуртар аз издиҳом
Бе назари диққату бе эҳтиром.
Гоҳ намоён шавад ӯ чун сипоҳ,
Гоҳ ба монанди гадоёни роҳ.
Гоҳ чу як гурбаи пояндамуш,
Гоҳ гурезанда чу муши хамӯш.
Ҳар чӣ ки меҳост дар ин сарзамин,
Пурра даровард ба зери нигин.
Пӯсти рӯбоҳу палангон гирифт,
Ҳосили сарпанчаи деҳкон гирифт.
Нуқраю тилло зи дили кон гирифт,
Тоқату ороми фақирон гирифт.
Ҳукми вай имрӯз агарчи равост,
Пояи ин ҳукм вале бебақост!
Фурсати он аст, ки ин «меҳмон»
Тарк кунад кишвари Ҳиндустон.
Чунки дар ин мамлакат ин зарпараст
Ҳеҷ ба чизи дигаре дил набаст.
Сар назад аз мағрибии бекарам
Чизи дигар ғайри ҷафою ситам.
Тир назад мағрибии дилсиёҳ
Ќуз ба дили халқ дар ин сайдгоҳ.
Гарчи дусад сол дар ин хона монд,
Боз ба ин оила бегона монд.
Ҳукми вай имрӯз агарчи равост,
Пояи ин ҳукм вале бебақост!

1947

РҶДИ ГАНГ

Дар шаби тор оби рӯди Ганг
Буд бо акси Каҳкашон ҳамранг.
Ё ба чашми ту чилвагар мешуд
Мисли шамшерҳои занголуд.
На ба рӯи касе ниғаҳ созад,
На зи кас рӯйро панаҳ созад.
Асрҳо дар замини Ҳиндустон
Гашта қорӣ ҳамӯшу гӯшгарон.
Меравад сӯи баҳр бо сари ҳам,
Гӯй дорад ба дӯш кӯҳи алам.
Гуфтам: - эй Ганг, аз чӣ хомӯшӣ,
Аз чӣ дарёсифат наметӯшӣ?
Сар ба саҳро ниҳодаӣ, чунӣ,
Ё ки дар ғам шарикӣ Мачнунӣ?
Нафасат аз чӣ гарму сӯзон аст,
Рег пеши дами ту бирён аст?
Ку насими баҳории чаманат,
Зинати боғу лолаю суманат?
Ку чаманзори сабзпӯши ту,
Савти мурғони пурхурӯши ту?
Ё нуҳуфтӣ даруни сина магар
Орзуро чу донаҳои гуҳар?
Ё шарикӣ ба дарди ҳамватанон,
Меҳӯрӣ ғам барои Ҳиндустон?
Рози дилро ниҳон макун аз ман,
Аз барои савоб, о ба суҳан!
Омадам ман ба назди ту меҳмон
Аз шукуфта диёри тоҷикон.
Ту равонӣ ба ҳар дари хона,
Бар дари ошною бегона.
Ба ҳавои ту сабзаи намнок
Дар лаби ҷӯй сар кашад аз хок.

Ба ҳавои ту чашмаҳои соф
Синаи кӯхро кунанд шикоф.
Дар ҳавои ту абр гирён аст,
Дашти беоб синабирён аст.
Ба гумонам, ки гаштай ҷорӣ,
Ту на аз чашмаҳои кӯхсорӣ,
Балки аз оби чашми гирёӣ,
Арақу ашкҳои деҳқонӣ.
Дар дилат ҷойи донаҳои гуҳар
Мурдаҳоянд гашта хокистар.
Мардумонат агарчи деҳқонанд,
Дар замини ту хӯшачинонанд.
Кардаанд одамони бадкирдор
Як пули оҳанин ба дӯшат бор.
Рӯзу шаб аз сарат кунанд убур
Корвонҳо ба сӯйи Ғарби дур.
Ҳар вагоне, ки меравад лабрез,
Шояд аз баҳри туст ғамангез,
Ё магар дидаӣ, ки бемузде
Дили ту канда мебарад дузде.
Мебарад ҳусни навбаҳоратро,
Вопасин тухми киштзоратро,
Мебарад шири модарони туро,
Ризқи бечора кӯдакони туро.

Ҳар ҷӣ бошад, бузург рӯд астӣ,
Ҳиссаи баҳри беҳудуд астӣ.
Рӯдворона зиндагӣ кун!
Ҷӯш зан,
 Ҷӯш зан,
 Ҷавонӣ кун!

1947

БОҒИ МУАЛЛАҚ

Дидаам дар Бомбай боғи муаллақ чун бихишт,
Бо қалам тавсифи онро кай тавонад кас навишт.
Боғ сабзу акси он рӯзу шабон дар об сабз,
Дар даруни об гӯё шуълаи маҳтоб сабз.
Дар лабони хубрӯён ханда ҳусни дигар аст,
Чилваи ин боғ ҳам дар нозукӣ нозуктар аст.
Рӯбаху оҳуву фил аз навдаҳо сабзидаанд,
Ҷонварон дар баргҳо тасвири худро дидаанд.
Бофта қолини сабз аз сабзаҳо дасти ҳунар,
Бар руҳи ҳар барг шабнам мекурахшад чун гуҳар.
Дидаам ду боғ ман, ду гунбази сабзу кабуд,
Дар баландӣ он якею в-он дигар дар об буд.
Ногаҳон аз Ғарб омад киштии бегонагон,
Гашт вайрон акси боғи сабз аз ин бори гарон.
Ё ба ҳинду англисҳо меҳрубонӣ мекунанд?!
Обҳои хоки онро посбонӣ мекунанд?
Ҳаргиз ин сон нест, ҳаргиз! Нест ин сон, ҳеҷ гоҳ!
Балки биншастаст мисли доғ дар руҳсори моҳ!
Ин чӣ найранг аст, ки дар зери боғи дилписанд –
Дар халичи Бомбай байроқи Амрико баланд?!

1947

ТАРА - ЧАНДРИ

Ба обу ранги нав Бедил чу омад дар чаҳони назм,
Аз ӯ хусни дигар омӯхт боғу бўстони назм.
Сухан меронд сарбаста, ниҳон медошт маъниро,
Ба мисли донаи гавҳар, ки пинҳон аст дар дарё.
На муфти буд, на мулло, на бетавфиқ рӯхонӣ,
Фақат мекард бар дунё ниғаҳ бо чашми инсонӣ.
Сано бар Комде гӯён, суруде аз Мадан хонон,
Ба тори назми худ овард ишқи поки ин ёрон.
Ба ракси Комде шайдо, ба овози Мадан мафтун,
Навишт ин номаи ушшоқ шоир бо дили пурхун.
Ба мисли Комде дар ҳусну дар санъат чаҳонгири
Ту, эй раққосаи даврон, Тара-Чандри, Тара-Чандри.

Дили тоҷику ҳинду чун ду шамъи анҷуман афрӯхт,
Ба доғи ин ду шамъи анҷуманафрӯз Бедил сӯхт.
Чу дидам дар диёри ту хазони бўстонеро,
Намудам ҷустуҷӯ аз Комде дар он нишонеро.
Чу дидам дар сари кӯйи ту биншаста ғубореро,
Дар он аз Комде ҷустам нишони ёдгореро.
Ба вақти ракси мавзунат, ба чашмони пурафсунат
Кабӯтар дар ҳаво, оҳу ба саҳро гашта маҷнунат.
Ба вақти чархгардонат, ба гирди пойи печонат
Намояд чилва дар чашмам пари товус ба домонат.
Ба зери анбарин зулфи сиёҳат чун камар дидам,
Дар он аз офтоби Комде гӯё асар дидам.
Агар хуршед буд Комде, ту монанди маҳи бадри,
Ба рӯйи осмони худ Тара-Чандри, Тара-Чандри.

Ғазал мегуфту дур месуфт Ҳофиз – шоири Шероз,
Суханро дода дар васфи шумо, ҷодугарон, пардоз.
Дили тоҷику эронӣ муҳаббатгоҳи Ҳофиз шуд,
Суруди ошиқон ҳамсуҳбати дилхоҳи Ҳофиз шуд.
Дилу ҷонро фидо кард ӯ барои чашми ҷодуе,
Ба зулфони суманбӯе, ба ҳолу хатти ҳиндуе.
«Агар он турки шерозӣ ба даст орад дили моро,
Ба холи ҳиндуяш бахшам Самарқанду Бухороро».

Бигӯ, моҳи нави ҳинду, чӣ сон чун зарра пайдо шуд –
Ҳамон ҳоле, ки дорӣ дар миёни абрувони худ?
Наёвардам на дому донаи ҷодугарони ту,
На зулфони сиёҳи ту, на холи абрувони ту.
Маро овард дар пеши ту ёди дӯстони ман
Ҳаёли дӯстони давлати пуршаъну шони ман.
Ман аз мулки саодатманд – мулки тоҷикон оям,
Ба мисли аввалин бӯи баҳор аз бӯстон оям.
Ман аз ракси ту мафтунам, зи ҳолат лек маҳзунам,
Тара-Чандри...Тара-Чандри...макун ин қадр афсунам!

Чӣ ҳол аст он, ки дар токи ду абрӯят кунад бозӣ,
Чӣ ҳол аст ин, ки Ҳофиз шуд ба ҳар қурбоние розӣ?
Магар дар осмони ҳусн моҳи тирае дорӣ,
Магар худ Зухраву чун Муштарӣ ҳамширае дорӣ?
Магар дар ҳонаи абрӯи худ ганҷе ниҳон дорӣ,
Ки мисли мор зулфони ба гирдаш посбон дорӣ?
Марам аз дӯст чун оҳу, ба ман сирри дилатро гӯ,
Тара-Чандри, Тара-Чандри! Ту, эй бозингари ҳинду!

Агар бо рақс барҳезӣ, ҳавои форами ангезӣ,
Зи боғи санъати ҳалқат ба гирди хеш гул резӣ.
Ба чунбиш мавҷи дарёӣ, ба лағзиш регии саҳроӣ,
Ҳунареманду ҳунарепеша зи сар то ноҳуни пой!
Сабук чун парнӣи ту, беҳ аз оби равонӣ ту,
Ба каф дурри гаронӣ ту, ба тан ҷонӣ ту, ҷонӣ ту!
Матарс аз шӯълаҳои аввалини субҳи озодаӣ,
Маларз аз боди даҳшатноки тӯфон мисли шамшода.
Умеду орзуи ҳалқи худро дар дилат ҷо кун,
Дили пурҳасрати онро ба мисли гунҷае во кун.
Ту, эй фарзанди маҳбуби диёру кишвари бебаҳт,
Сияҳчашму сияҳабрӯ, сияҳмӯ, духтари сарсаҳт!

1947

ДАР ЁДИ КАС

Нақш бандад солҳо дар ёди кас
Дашти бепоену фарёди чарас.
Раъду барқу гиряи абри баҳор,
Мавчи баҳру фикри дурии канор.
Мерасад гоҳо ба ёди одамӣ
Рохати ҷон - бўстони хурраме.
Месарояд булбули ширинсухан
Рӯзу шаб бо як забон дар он чаман.
Дар ҷаҳон кардам сафар ман борҳо,
Зиндагӣ санҷидаам бисёрҳо –
Дидаам ҳар гуна халку кишваре,
Мамлакатҳои аҷоибманзаре.
Дидаам, ки олам аз баҳру бар аст,
Хислати ҳар кишвар аммо дигар аст.
Мерасад дар ёди кас беихтиёр,
Мулки зебое чу рӯйи навбаҳор.
Дар назар ӯ чилва созад гоҳ-гоҳ
Аз ақиби пардаи абри сиёҳ.
Дар миёни мардуми ин сон диёр
Дӯстӣ якбора гардад барқарор.
З-ин сабаб балки намудам ҷо ба дил
Ёди ёроне, ки кардандам гусел...
З-ин сабаб ҷо кардаам дар ёди худ,
Манзари шаҳрею дарёи кабуд.
Ҳалқаи майдони он аэродром,
Дидаҳои пурумеди издиҳом.
Қарнҳо гар зинда монам дар ҷаҳон,
Ман ба ёди худ ниғаҳ дорам аён
Чехраҳои тираи ғамнокро,
Синаҳои чок-чоки покро,
Дастафшону ҳаросон дӯстро,
Ҳайкали аз устухону пӯстро.

Мо шудем аз ҳашт боғи як чаман –
 Ҳашт республикаю аз як ватан,
 Меҳмони кишваре, ки халқи он
 Умрҳо аз бахт меҷӯяд нишон.
 Меҳрубон будем мо бо якдигар
 Мисли фарзандони як модар, падар.
 Мо ҳама гуфтем дар чандин забон:
 «Меравем акнун ба сӯи хонамон!»
 «Дӯст» гуфтам, чун бидидам, ки шумо
 Дида бикшодед ғамгинтар ба мо...
 Хубтар кардам ниғаҳ ман сӯи дӯст,
 То барам бо худ нишон аз рӯи дӯст:
 Сӯи он рухсору чашмони сиёҳ
 Бо муҳаббат менамудам ман нигоҳ.
 Дида дидам, чун чароғи мурдае,
 Рӯй дидам, чун гули пажмурдае.
 Гуфтам: аз чӣ боғатон тороч шуд?
 Ё ки марвориди рӯи тоҷ шуд?!
 Халқи онро кӣ чунин хораш намуд?
 Дар парешонӣ кӣ водораш намуд?
 Ҷустуҷӯ кун боғбонро, зуд ёб,
 То назар созад ба ин боғи хароб,
 То дарахти хушкро аз бун канад,
 Пистаҳои пучро дур афканад.
 То бирӯёнад дарахти дигаре,
 Шохи нав рӯёнаду барги таре.
 Чун бигуфтам: «дӯст», ту гуфтӣ ба ман:
 «Нест қиматтар ба дунё 3-ин сухан.
 Кай шавад рӯзе, ки пайвандем мо?
 Шодмон мисли шумо хандем мо?
 Кай шавад рӯзе, ки дар чандин забон
 Мо ҳам орем аз дилу ҷон «хонамон?!»
 Узви як хона чаро мо нестем?
 Аз чӣ ҳоло бо шумо мо нестем?

Нест дар мулки шумоён золиме,
Не факиру не гадо, не ҳокиме.
Соҳиби зебоватан гардидаед,
Ҳокими боғу чаман гардидаед».
Гуфтию бурдӣ дами худро фурӯ...
То даме ки бо ту будам рӯ ба рӯ.
Шуд вазон боди фараҳноки баҳор,
Як умеди нав ба дилҳо кард кор.
Дар лабони хушку бенам шуд падид
Ғуссаи садсолаи касношунид.
Дар бари рухсора аз чашмони тар
Рехт мисли жола хуноби чигар.
Дар фазои тира овози ҷаҳон
Рафт то авҷи Сурайё барқсон:
«Мо ба монанди шумо хоҳем шуд,
Дур аз ҷавру ҷафо хоҳем шуд!»
Паҳн шуд дар кишвари андӯхгин
Аз дили пурҷӯш овозе чунин:
«Доимо овар ба ёдат рӯйи мо,
Чашми уммедат макан аз сӯйи мо,
Мешавад рӯзе, ки аз зери саҳоб,
Аз пайи шаб мебарояд офтоб!»
Мурғи пӯлодини мо пар боз кард,
Корвони турнаҳо парвоз кард,
То барад моро ба оғӯши Ватан –
Дар ҷаҳон ноёб мулки хештан.
Дӯстон монданд дар аэродром
Бо дуруди дӯстию эҳтиром.
Дурам, аммо ёди ёрон мекунам,
Ёди он чашмони гирён мекунам.
Мекунам ёди дили садрешро,
Мефиристам ман суруди хешро...
Гар ту пурсӣ: дар қучо ин кишвар аст?
Дар кадомин нуктаҳои меҳвар аст?

Дар кадомин соҳили дарё бувад?
Гӯямат, ки дар дили ман ҷо бувад!
Гар ту пурсӣ: роҳ чандинрӯза аст?
Ин гапи дирӯза ё имрӯза аст?
Гӯямат, ки роҳ наздик асту бин
Дидаамро бо ду чашми тезбин.
Чашми ман гӯё, ки мечӯяд мудом
Сояи он дӯстонро субҳу шом.
Номи онҳо аз дилам ояд ба лаб
Ҳам ба бедорию ҳам дар хоби шаб.
Мешавад шаҳре, ки дидам чилвагар
Дар назар чун сӯхта рӯйи қамар.
Дар фазо мегардад аммо ин садо:
«Мешавем озод монанди шумо!
Доимо овар ба ёдат рӯйи мо,
Чашми уммедат макан аз сӯйи мо!»

1948

САЙЁҲИ ҲИНД

*Ба ту, хонандаи азиз, аз нав
Менамоям муроҷиат, бишнав.
Бо ҳаёли диёри Ҳиндустон
Ҳиндуи номурооди рӯйи ҷаҳон,
Кишварии мардуми ҷигарпора,
Халқи беҳонумони бечора,
Хоби шабҳои хуш ҳаром кунам,
Қиссаи ҳеширо давом кунам.*

Кӯдаке мегашт бо куттии худ
Дар хиёбони лаби баҳри кабуд.
Метавонистӣ, ки дар чашмони ӯ
Пай барӣ аз мақсади пинҳони ӯ.
Медавид он ҳар тараф бо ҷустуҷӯ,
Сӯйи ҳар як раҳгузар оварда рӯ.
Огаҳӣ меод симои писар,
К-омадаст ин ҷо вай аз мулки дигар.
Ӯ нарезондаст хуни нофи худ
Дар ҳамин шаҳри лаби баҳри кабуд.
Гашт маълумам, ки афгонбаччаест,
Содаю гумроҳу нодон баччаест.
Гашт маълумам, ки меҳмон омадаст,
Меҳмон аз мулки афгон омадаст.
Гуфтам: – «Эй сайёҳи ҳинди кобулӣ,
Кӯдаки хурдию дар ҳукми гулӣ.
Ҷисми хурдатро ба пушти Ҳиндукуш
Кӣ ҳаво дод, аз ҷӣ мегардӣ ҳамӯш?
Ё туро баҳти сиёҳат рондааст?
Боди афгонӣ магар паррондааст?
Баҳри ҷӣ кардӣ, ту, эй наврасписар
Аз сари кӯхи Сулаймонӣ гузар?
Ё касе гуфтат, ки дар Ҳиндустон
Ризқи инсон аст чун оби равон?

Ҳар чӣ меҳохӣ, ту пайдо мекунӣ,
Нозу неъматҳо муҳайё мекунӣ?
Мекунӣ пур доманат аз чормағз,
Аз бананҳою апелсинҳои нағз?
Меравад дар ҷӯйҳояш ҷойи об
Дар тамоми фаслҳо ширу шароб?
Балки овардӣ ту ҳангоми сафар
Ҷаннати афсонавиро дар назар?
Хостӣ ё аз ҷаҳонгардон шавӣ –
Навҷавон сайёҳи Ҳиндустон шавӣ?»
Ин замин кардаст аз даври куҳан
Фикри оламо асири хештан.
Дар фироқи он Сикандар шуд кабоб,
Бобуру Темурҳо хоку туроб.
Кард Да Гама ба рӯи баҳрҳо,
Чун ҳубоби хонабардӯше шино.
Лордҳои англисӣ дер боз
Рафтуо доранд монанди «мизоч».
Хуб медонам, ки сӯйи ин диёр
Н-омадӣ монанди қавми судхор.
Н-омадӣ, то ки ҷаҳонгирӣ кунӣ,
Зулми нав бахшию ҷонгирӣ кунӣ!
Н-омадӣ, то хуни ҳиндуҳо хӯрӣ,
Баҳти бад орию нафъи сад барӣ.
Омадӣ, ёбӣ ту нони хешро,
Зинда дорӣ хурд ҷони хешро,
Гушнагӣ партофтат бе хайру хуш,
Дар паси кӯҳи баланди Ҳиндукуш.
Эй ҷаҳонгарди ҷавони кобулӣ,
Кӯдаки хурдию дар ҳукми гулӣ.
Баччагон бояд, ки дар ин синну сол
Баҳраҳо гиранд аз фазлу камол;
Баҳраҳо аз давлати умри ҷавон,
Аз навозишҳои хандон модарон;

Бахраҳо аз рӯзгори пурумед,
Аз шукуфтанҳои иқболи сафед.
Дар диёри аъзами пуршони ман
Эҳ, чӣ хушбахтанд фарзандони ман!
Мешавад ояндаи онҳо аён
Пеши чашми ман чу дунёи калон!
Бахти ту дар ин диёри бепаноҳ
Худ сияҳ буд, боз бадтар шуд сиёҳ.
Дар хиёбон улфати ғам мешавӣ,
Пеши пойи нокасон ҳам мешавӣ.
Мекунӣ бо рангу бори хеш пок,
Мӯзаҳои бахтдуздонро зи хок.
Аннаеро чун худой медиҳанд,
Назр гӯё бар гадое медиҳанд.
Хонадонеро ту бо ин аннаҳо
Менамоӣ «сер» гӯё доимо.
Ҳам падар, ҳам модари бекори ту
Чашм баста дар раҳи бозори ту.
Мисли ту сайёҳи хурди номурод,
Дар ҷавонӣ ман надидам рӯзи шод.
Мешунидам аз падар шабҳои тор
Мисли ту афсонаҳои бешумор.
Ӯ ба ман мегуфт: —«Дар самти ҷануб
Кишваре бисёр зебоясту хуб.
Сурати он мамлакат дигар бувад,
Обҳояш нукра, хокаш зар бувад.
Пасттар ҳар сол гардад офтоб,
Як қадӣ найза ба рӯйи хоку об»
Ман кунун аз мулки хуррам омадам,
Чун вакили халқи аъзам омадам.
Омадам, дидам туро бо чашми худ
Дар хиёбони лаби баҳри кабуд.
Медавӣ, бо чашми пурнам медавӣ,
Пеши пойи нокасон ҳам мешавӣ.

Мекунӣ бо рангу бори хеш пок,
Музаҳои бахтдуздонро зи хок.
Эй ҷаҳонгарди ҷавони кобулӣ
Кӯдаки хурдию дар ҳукми гулӣ.
Ҳайфам ояд, ки ту дар ин синну сол
Мондаӣ бебаҳра аз фазлу камол.
Дузди бахти халқҳо минбаъд боз
Пойи худро сӯйи ту созад дароз.
Хоки пояшро набояд пок кард,
Пок аз он бояд, ки акнун хок кард!

1948

ТОҶМАҲАЛ

Дар лаби рӯди Ҷамна дидам ман
Қасри монанди моҳ нурафкан.
Ёдгори қадим – мақбарае,
Пурҳашам, дилпазир манзарае.
Ҳар касе, ки ба ӯ назар андохт,
Соате чашми худ мунаввар сохт.
Дасти инсон ба бурчи ин кишвар
Машғал афрӯхтааст аз мрамор.
Ба гумонам, ки осмон шуда паст,
Бар замин ё маҳи фалак биншаст,
Ё самову замин тагурӯ шуд,
Моҳ ду паллаи тарозу шуд,
Ё дар ин мулк халқи бечора
Рух кунад равшан аз ду маҳпора,
Ё магар Агра¹ – шаҳри вайрона
Гашта бо моҳи пурра ҳамхона,
Ё дили шаҳр солҳои дароз
Сӯзад аз дасти нозанин Мумтоз²
Ё ки аз «ишқу меҳри» Шоҳичаҳон³
Шуълае монда ҳанӯз нишон.
Рост гӯям, на ину на он аст,
Ҳама осори дасти инсон аст.
Халқ афрӯхт аз ҳунар машғал,
Номи онро гузошт Тоҷмаҳал.
Аз лаби Ҷамна бар ту ин матлаб
Ба канори васеи баҳри Араб.
Рав, ҳикоят намоӣ аз Бамбай,
Аз пурошӯб кӯчаҳои вай.

¹. **Агра** – шаҳрест, ки дар он мақбараи Тоҷмаҳал воқеъ шудааст.

². **Мумтоз** – зани бемаҳал вафоткардаи Шоҳи ҷаҳон. Тоҷмаҳалро шоҳ ба хотири ӯ созондааст, ки қабри Мумтоз дар он ҷост.

³. **Шоҳичаҳон** – шоҳи сулолаи Темуриёни Ҳинд (қарни ХҶII)

Бин, ки гонатгарон ба макру фиреб
Шуда меҳмони Бамбай аз Мағриб.
Сохта дар канори баҳри кабуд
Меҳмонхонае ба майли худ.
Номи онро ниҳода Тоҷмаҳал,
«Мекунад он ҳаёти ҳинду ҳал».
Бамбайи беқарори пурғавго
З-ӯ иваз шуд ба маркази савдо.
Маркази дахлу фитначӯйӣ шуд,
Ҳар кафандузду мурдашӯе шуд.
Байни савдогарони вискинӯш
Меравад рӯзу шаб хариду фурӯш.
На фақат мондаанд дар савдо
Буду нобуди халқи ҳинду
Наякӣ карда шираи норанҷ
Ҷустуҷӯ мекунанд симу ганҷ.
Ғарбию осиёии судхӯр,
Ҳар ду бардошта сар аз як гӯр.
Як тараф қадбаланд америкой
Истода чу турки яғмой,
Як тараф англиси бадбунёд
Мекунад фитнаҳои нав эҷод.
Чанд аз ҳиндувони оқипадар,
Зархаридони қувваи доллар,
Дар миён чун ғуломи ҳалқабағӯш
Монда шаъни диёри худ ба фурӯш.
Монда ҳам хуну ҷони ҳинду,
Ҳам сафед устухони ҳинду.

Дар канори васеи баҳри кабуд,
Шаҳри Бамбай ситода нохушнуд
Меҳмонхона ё ки «Тоҷмаҳал»
«Менамояд ҳаёти ҳинду ҳал».

Меравад рӯзу шаб бад-ин минвол
Ин хариду фурӯши чоҳу чалол,
Аз канори халичи баҳри Араб
То ба он сӯи баҳрҳо ҳар шаб,
Киштиҳо мераванду меоянд,
Ҳеҷ аз рафтуо наёсиянд.
Баҳр мешӯраду намедонад,
Ки чӣ гуна таронае хонад.
Мевазад бод кӯр-кӯрона
Ҳам сӯи дӯст, ҳам ба бегона.
Зистан мурда- мурда дар олам
Чӣ қадар мушкил аст бар одам...
Дар ҷаҳон насли одам одамвор
Зиндагӣ мекунад фақат як бор.
Гар нахандад ба рӯи ту ватанат,
Гар напояд гул аз сарат чаманат,
Гар надонӣ фароғати меҳнат,
Лаззати обу нони беминнат,
Гар надонӣ, ки савти булбул чист,
Рангу бўи шукуфтани гул чист,
Гар надонӣ, кӣ мекашад нозат,
Ба кӣ таъсир дорад овозат,
Гар надонӣ, ки ёвари ту кист,
Чун граҳдан ҳуқуқҳои ту чист,
Кас нагӯяд, ки комронӣ кард,
Зиндае буду зиндагонӣ кард...
Ман, ки ҳастам граҳдани СССР,
Узви хушбахти хонадони кабир,
Тобеи давлати ҳақиқатдӯст,
Адлҷӯянда то ба хуну пӯст –
Дида рӯзи сиёҳи хиндуру
Сӯхтаи ман ниҳон зи сар то по...
Ватанам, кишварам ба ёд омад,
Ёди дунёи халқи шод омад.

Боз дидам манораҳои Кремл,
Нурафшон ситораҳои Кремл.
Ман шунидам садои соати он,
Хондани Гимни пуршаҳомати он.
Ман бидидам, ки гирди раҳнамо
Гирд биншаста халқҳои мо
Менамоянд дар дили Маскав
Маслиҳат аз вазифаҳои нав.
Дар миёни бародарон хандон
Як нафар аз вакили тоҷикон
Мерасонад бузург хоҳиши халқ
Чун депутат ҳамаи хоҳиши халқ.
Аз дили халқ ҳар чӣ меояд,
Давлати мо ҳамон бифармояд.

Лек дидам чӣ гуна дар Бамбай
Маслиҳат мекунанд пай дар пай.
Байни савдогарони вискинӯш
Меравад рӯзу шаб хариду фурӯш.
Ҳиндуи побараҳна дар паси дар
Мекунад пурғазаб ситода назар.
Ӯ ҷавобан ба ин хариду фурӯш
Кард овози ҷархҳо хомӯш.
Зиндагӣ бозмонд аз ҳаракат,
Мухтасар гум шуд аз замин баракат.
Гуфт: – «Ин аст зӯри коргарӣ,
Дар раҳи бахт ҷаҳди ранҷбарӣ.
Косаи сабри мо, ки лабрес аст,
Ғазаби мо чу теги дамтез аст.
То кай овози мо надорад асар
То ба кай мо ғуломи фармонбар?
Дар лаби ҷӯю ташнаи обем,
Ёр дар хонаю намеебем».

То кай ин чаҳдҳо амал накунанд,
Рӯдҳо роҳи худ бадал накунанд.
Тира то кай ситораи бахт аст,
Ганҷ дар хона, диданаш сахт аст.
Нашавад сер чашми дунёдор
Ҳеҷ аз симу ганҷи бемиқдор.
Аз қадим аст ин масал машҳур
Дар миёни ҷамоаи муздур:
«Чашми дунёпарастро танҳо
Мекунад сер хоки гӯри сиё (ҳ)».
Душмани пурфиреби дерина,
Ки ба рӯяст мисли ойина,
Боз гӯям, ки ман ғуломи туам,
Мефурӯшад ба дигаре он дам.
Бояд онро зи мулк пеш кунем,
Фикри осудагии хеш кунем.
Қадами «ворисони» Шоҳичаҳон
Канда гардад зи хоки Ҳиндустон.
Душманон рафта дӯстон оянд,
Бо дили соф меҳмон оянд.
То кушоям ба наздашон шодон
Нозу неъматнисор дастархон.
Ту фурӯзанда бод чу як машғал,
Дар лаби рӯди Ҷамна, Тоҷмаҳал!

1948

ДАР ОРЗУИ ОШЁН

Ба умри худ магар дидӣ касеро,
Ки аз рӯйи замин безор бошад?
Ба фикри осмони беғубору
Қадамнорас сари кӯҳсор бошад.

Кунад парвоз монанди уқобон,
Ба ҳар ҷо, ки дилаш хоҳад, нишинад.
Дигар ҷавру ҷафои золимонро
Ба дӯши худ на бардорад, на бинад.

На дигар бинаду сӯзад ба доғи
Замини зерипогардидаи худ,
Дили хунину пурдоғи фақирон,
Тани бо дарду ғам печидаи худ.

Сафар кардам ба Ҳиндустон, дидам
Басе ин гуна мискин одамонро,
Ба гӯши хеш дар ҳар ҷо шунидам
Суруди орзу, уммедашонро:

«Чаро дар кишвари худ ошёне
Ҳама парандагон доранду мо не?
Уқобон дар фазои кӯҳсорон
Барои худ ҷаҳон доранду мо не?»

Чу ояд шаб, намедонанд онҳо
Сари худро кучо монанду хобанд,
Ба зери сар дар он шабҳои торик
Чӣ сон хишту кулӯҳеро гузоранд.

Дарахти сершоҳу барги манго
Тамоми рӯзу шабҳо соябон аст,
Ба болои сари онҳо чу симурғ
Пари худро кушода посбон аст.

Хама деҳқону фарзанди заминанд,
Валекин дар замин ҷое надоранд,
Барои зистан дар рӯйи дунё
Тамоми умр маъвое надоранд.

Ба шаҳр оянд агар, дар ҳеч шаҳре
Ба рӯйи худ дари бозе набинанд;
Ба ғайр аз толеи пасту сари саҳт
Дигар ёрею дамсозе набинанд.

Замин саҳту баланд аст осмон ҳам
Тамоми шаб ситора мешумуранд;
Ба ғайр аз хорию зорӣ кашидан
Дигар ғӯё илоҷе ҳам надоранд.

Дар ин ҳангом дасти пуртавоне
Гирифта аз бағал бардорад аз хок,
Бигӯяд «Одамӣ ту, кадри худ дон,
Дигар маншин парешон бар сари хок!

Ба ин рӯзи сиёҳи мардуми Ҳинд
Надоранд обу хоки мо гуноҳе,
Агар хоҳӣ, ки бахти хеш ёбӣ,
Қадам неҳ бо адолатхоҳ роҳе.

Ба коми хеш кун кори ҷаҳонро,
Фазорову заминрову замонро.
Нахоҳӣ кард он дам орзуи
Саодатмандии парандагонро ».

1948

ҚАДАҲИ МАН

Дидани ғоратшуда Ҳиндустон–
Ҳолати тоқатшикани ҳиндуён,
Дидани як тӯдаи бедарду ғам–
Мардуми бегона зи лутфу карам,
Дидани бечора гадоёни роҳ–
Мурдани сад марду зани бегуноҳ,
Дидани бегонаи шайтонҳунар,
Аз паси шайтонию худ судвар,
Дидани майдони бародаркушӣ,—
Соҳтан аз хуни касон дилхушӣ,
Дидани як сӯ ҳама вайронаҳо,
Сӯи дигар серқабат хонаҳо,
Дар дили мо кӯҳсифат зам шуданд—
Кӯҳи бузурги аламу ғам шуданд.
Манзараи боғу чаманҳои хуб,
Софу кабудии самои ҷануб,
Болу пари қомати нахли кабуд,
Бешаи беқадду бари хушнамуд,
Гардиши шаббодаи дарёи Ҳинд,
Шуълаи моҳи нави шабҳои Ҳинд,
Хотири моро нанамуданд шод,
Мо ватани хеш намудем ёд.
Ёд намудем насими Ҳисор,
Алмаато – мамлакати себзор,
Ёд намудем канори Хазар,
Водии Фарғонаи шаккарсамар,
Қуллаи Помир, яхи Элбрус,
Волга – ҳамон модари дарёи рус.
Ёд намудем рафикони худ,
Халқи пур аз меҳнати шоёни худ.
Кист дар ин гуна дами пурмалол
Сухбати ёрон нанамояд ҳаёл,

Кист нахоҳад дами беғам занад,
Лашкари ғам яксара барҳам занад?
Кай равад аз хотиру аз ёди ман
Сухбати як оилаи ҳамватан.
Монда ба мағзи дилу ҷонам ниҳон
Вохӯрии якшаба бо дӯстон.
Вохӯрии якшабаи дури мо
Кард сабуктар алами зӯри мо.
Боғчае дар дили Калкатта буд,
Шаъну шараф ёфта аз аҳли худ.
Чанд тан аз халқи дусад миллион
Карда ба худ боғчаеро макон,
Қарзи граждонӣ адо мекунанд,
Бар Ватану халқ вафо мекунанд.
Монда агарчи зи Ватан дур чанд,
Бо Ватан аммо нафаси худ кашанд.
Кай равад аз хотиру аз ёди ман
Сухбати як оилаи ҳамватан?
Буд дар он боғчае хурду танг
Хусни табиат ҳама хушобу ранг,
Хусни табиат ҳама ҳиндуй буд,
Бод фишонандаи хушбӯӣ буд.
Боз ҳамон палмаи товуспаре,
Чатр ба сар қомати сарви таре,
Боз ҳамон чилвае найзорҳо,
Найшакару хубии гулзорҳо.
Боз ҳамон бозии санҷобҳо,
Варзиши ҳаррӯза зулол обҳо,
Боз ҳамон маймуни рӯсӯхта,
Кирми чу гавҳар ба шаб афрӯхта,
Боз ҳамон моҳу ҳамон осмон,
Боз ҳамон зинати Ҳиндустон
Буд, вале одами он ҷо дигар,
Тарзи суханронии онҳо дигар.
Одати инсонияю қонун дигар,

Фикр дигар, маънию мазмун дигар.
Боғчаи мамлакати дурдаст,
Гашт ба ин суҳбати мо ҳамнишаст.
Суҳбати мо хуш буду хуш буд насим,
Боғ сафобахшу ҳаво буд ҳалим.
Ҳеч кас аз ҳеч касе дил наканд,
Чашми худ аз соҳиби манзил наканд.
Рафт чу аз маъракаи мо қамар,
Кард фурузон рухи худро сахар,
Дар кафи худ дошта ман чомро,
Ҷоми пур аз бодаи гулфомро,
Як-ду сухан хостам аз косагул,
Он сухан ин аст, ту ҳам кун қабул:
«Гар гузарӣ аз сари Қутби Шимол,
Аз сари дарёи ту бароварда бол,
Гар гузарӣ аз сари ҷӯли Ироқ,
Мисли қигарсӯз навои фироқ,
Гар гузарӣ чун маҳи оламнамоӣ,
Аз сари девори баланди Хитой,
Ғарб, агар Шарқ кунӣ чустучӯ,
Рӯйи ҷаҳонро бикунӣ зеру рӯ,
Ҳеч наёбӣ ту дар ин моҳу сол
Одами хушбахти советимисол.
Аз Ватан он дур агарчи фитад,
Бо Ватан аммо нафаси худ кашад.
Рафта ба ҳар ҷо ки ниҳад пойи худ.
Дур кунад ғам зи қадамҳои худ.
Пас ҳама нӯшем, рафиқон, шароб
Баҳри чунин одами олиҷаноб!»

1948

Кулоҳи профессор Ахвледиани

Сухбате буд дар фазои Ҷануб
Бо рафиқону дӯстони хуб.
Сухбат аз ҳикмати забон мерафт,
Аз фазою ситорагон мерафт.
Васф мекард нуктадон шоир
Шафақи офтоби оламгир.
Олиме буд дар миёни мо
Улфати хуби беҳ зи чони мо—
Профессор Ахвледиани ном
Сохиби фазлу устои калом.
Пирамарди забоншиносе буд,
Луғати зиндаи Ғиёсе буд!
Сухбат аз ҳарфи хеш мечӯшонд,
Ба сухан тоза чома мепӯшонд.
Гаҳ сухан аз санскрит меронд,
Гоҳ шеъре ба тоҷикӣ мехонд!
Гоҳ аз Шарқ ҳикмате мегуфт,
Мухтасар он дури сухан месуфт.
Бо чунин шавқ аз Грузия он,
Кард рӯзе сафар ба Ҳиндустон.

Офтоби Ҷануб сӯзон буд,
Боди ҷӯли Ироқ тафсон буд.
Рӯз мерафту шаб қарин мешуд,
Фикри мо, ёди мо замин мешуд.

Зери по шуд халичи Форс падид,
Рӯйи сар – осмони беҳуршед.
Менамуд аз паси сиёҳии шом,
Регзорони соҳили Ором,
Регзори чанубии Эрон–
Манзари тираи Балучистон,
Менамуданд хол-хол сиёҳ
Рӯйи дарё қазираҳо ба нигоҳ.
Мурғи мо боли хешро ба замин
Кард во дар чазоири Баҳрин,
Зада фарёд чун гурусна шағол.
Кард моро шамол истикбол.
Рехт он регу хок аз сари мо,
Чангҳо зад ба доману бари мо.
Чанд сарбози англисӣ ҳам
Сӯйи мо омаданд маршқадам.
Пеши саф истода майоре,
Мӯйлабзард марди айёре.
Менамуд аз раҳи риёкорӣ
ӯ адо расми меҳмондорӣ.
Буд пайдо, ки бо қиёфаи сард
Зери лаб захрхандае мекард.
Шуд ба ҳукму ишорати майор
Рӯйбаста машинае тайёр.
Хост майор, ки барад пинҳон
Ҷониби хобгоҳ меҳмонон,
Бурд ин дам шамол сӯйи ҳаво
Кулаҳи Ахвледдианиро.
Профессори мо парешон шуд,
Аз қафои кулаҳ шитобон шуд.

Лек майор тезу тунд давид,
Монеи роҳи пири мо гардид.
Рӯ ба рӯ омаданд як муддат
Субҳи пурнуру шони пурзулмат...
Ба чунин расм пир ҳайрон монд,
Ақлошуфтаю ҳаросон монд.
Бод мебурд чун кулоҳашро,
Ў намоканд аз он нигоҳашро.
Ба ҳаво буд кулоҳ дар парвоз,
Ҷониби он майор дар таку тоз.
Лаҳзае рафту соате бигашт,
На кулаҳҷӯю на кулаҳ баргашт.
Мо нишастем оқибат ба машин,
Буд аммо рафики мо ғамгин.
Ғусса меҳӯрд, ки шамоли шум
Ногаҳон кардаш аз кулаҳ маҳрум.
Сад қадам дуртар аз аэродром
Шуд ба назди даре машин ором.
Якшаба хобгоҳи мо он буд,
Ки пиёда равем ҳам мешуд.
Лек майор бадгумонӣ кард,
Ҳилаю кӯшиши ниҳонӣ кард,
То ки меҳмонҳо «гунаҳ» накунанд,
Гирду атрофҳо ниғаҳ накунанд,
То набинанд сирру асроре,
Нагузоранд аз худ осоре.

Ман бихуфтам ба рӯйи дивани хурд,
Хоби ошуфтапир ҳеч набурд.
Бо умеде қадамзанон он мард
Чашми худро ба сӯйи дар мекард.
Шояд ин ки кулоҳи бодсавор
Аз сафар бозгардад охири кор.
Кӯфт ногаҳ касе дари моро,
Аз паси он майор шуд пайдо,
Узрхоҳӣ намуда дод кулоҳ,
Кард таъзиму рафт пас, он гоҳ.
Мисли гул Ахвледиани шукуфт,
Тифлсон ханда карду ҳеч нагуфт.
Гуфтам:– «Эй дӯстам, кулоҳи шумо
Дид, он чи ки ниҳон буд аз мо.
Ҳайф, медошт гар кулоҳ забон
Сафарашро ҳикоя мекард он»
– Метавонед, эй рафиқони азиз,
Набаред бар кулаҳ ҳасад ҳаргиз,
Ман муфассал шунидаам кайҳо
Сирру асрори ин чазоирро.
Метавонам, ки ман баён бикунам
Қиссаҳои халиҷи Форс ин дам.
Аз забони кулоҳ олими мо
Кард оғоз ин ҳикоятро:
«Чун нишастам ба рӯйи аспӣ шамол
Пеш омад маро ачаб иқбол:
Ҳар тараф лашкаре фузун дидам,
Тӯпу тайёраҳои ғун дидам.
Дидам анвои киштии вазнин,
Сангару қалъаҳои пӯлодин,

Ҳар тараф ганҷҳои бемиқдор,
Пурбаҳо нефт – конҳо бисёр.
Дидаам тӯдаи ғуломонро
Пою сарҳо бараҳна инсонро,
Писару духтарони бекасу кӯй,
Арабу форсҳои маъвоҷӯй.
Чун ба болои сар маро диданд,
Ҳама шодон ба ман дарафтиданд.
Чор ҳарфи навиштаро хонданд,
«СССР!»-гуфта дар забон ронданд.
Ин суҳанро майор чун бишнид,
Ранги он мисли қоҳи гил қоҳид.
Наъра зад чун паланги дарранда
Ӯ сӯйи ҳар ғулому ҳар банда.
Қард бо нӯги тозиёнаи худ
Пушти бечорагон сиёҳу қабуд.
Гуфт:– «Ин моли болшевикон аст,
Бинадаш ҳар кӣ номусулмон аст!»
Сахт дар қабзи худ маро афшурд,
Наздат оварду бо адаб биспурд».
Қард аз пушти дар қасе шавқун,
Қи: «Наяфшурдаам туро, бас қун!»
Мо дари хона зуд во қардем,
Нигаҳ аз пушти беҳаё қардем,
Ҳар ду дидем, қи ҳамон майор
Меравад ҳашмгин дар қоридор.
Гуфтам: –Ин шахс қард қосусӣ,
Мезанад гап шикаста бо русӣ.
Дӯстам Аҳвледияни маро
Хуб фаҳмиду гуфт дар дунё

Ин парастандағони молу зар,
Дӯстдорони хокҳои дигар
На фақат золиманду ҷаллоданд,
Балки ҷосусҳои устоданд.
Бандагонро бародарон гӯянд,
Ҳабсу зиндон – даминион гӯянд...
Беҳтараш ин ки ҳар ду хоб кунем,
Тарки ин фикри пуразоб кунем.
Сафари мо ҳанӯз дар пеш аст,
Тай нагардида роҳи мо беш аст.

1948

ДУ РОҲ

Сар шуд ин парвози мо аз роҳи дур
Рӯ ба сӯйи кишвари иқболу нур,
Мепаридем аз сари чандин диёр
Рӯ ба сӯйи сарзамини навбахор.
Мепаридем аз сари роҳи қадим,
Роҳи чандинасраи пурхавфу бим –
Роҳи Куръону Мадоин, роҳи дин,
Роҳи зарҷўяндагон то Ҳинду Чин,
Роҳи Фиръавну раҳи пайғамбарон,
Роҳи Нилу Дачлаи аз хун равон,
Роҳи чандинасраи ғоратгарӣ,
Роҳи нангорандаи одамхарӣ.
Мепаридем аз сари чандин диёр,
Аз сари Байтулмақаддас шуълавор,
Аз сари хоки Фаластину Ироқ –
Дашту сахроҳои майдони нифоқ.
Мепаридему фазо хомӯш буд,
Мочарое дар замин пурҷӯш буд.
Мочарое буд дар ин сарзамин
Аз барои пахтаи абрешимин,
Мочарое дар сари рангин фузул,
Аз барои ҳукмронӣ нуфуз.
Бӯйи бензин, нефт аз ин баҳру бар
Меравад то қитъаҳои бохтар,
То дари контори Уолл-стрит
Мебарад аз ганҷу маъданҳо «навид».
Меравад бо абрҳои осмон
То паси укёнус – он сӯйи ҷаҳон.
Меравад, меорад аз иқлими дур
Бар сари ин сарзамин игвою шӯр.
Дар Ироқ оварда он бисёрҳо
Коммунистонро ба рӯйи дорҳо.

З-ӯ дар Эрон зулми нав эҷод шуд,
Дори нав, зиндони нав бунёд шуд.
Дидаам дар шаҳри Техрон манзаре,
Манзари пурдахшату марговаре.
Тӯпхона ном майдоне дар он
Қатлгоҳе гашта бар номоварон.
Сулҳчӯёнро ба он майдон баранд,
Гардад аз зери замин доре баланд.
Муддате чун бигзарад, гардад ниҳон
Дор бо он чисми қурбонгаштагон.
Мепаридем аз чануб, аз роҳи дур
Рӯ ба сӯйи кишвари иқболу нур.
Роҳи дунёи куҳан мешуд тамои,
Роҳи нав меод сӯйи мо салом –
Роҳи равшан мисли субҳи пурсафо,
Роҳи сидку дӯстии халқҳо,
Роҳи азми оҳанин, роҳи субот,
Роҳи инсонпарварӣ, роҳи ҳаёт,
Роҳи фикри болшевики номдор,
Роҳи халқи аъзами пуриқтидор.
Меравад ин роҳ пинҳону аён
То ба дилҳои ҳама халқи ҷаҳон.
Меравад он бо қадамҳои азим
То ба Нью-Йорку ба Лондону ба Рим.
Қувваи он зӯртар аз доллар аст,
Зӯртар аз банкҳои пурзар аст,
Зӯртар аз душманони роҳи мост,
Зӯртар аз Маршалу атомҳост.
Меравад он бо ливои ленинизм,
Сӯйи тобон қуллаҳои коммунизм.
Аз барои халқҳо – нави башар
Нест ҳаргиз ғайри он роҳи дигар!

1948

ҲАСАНИ АРОБАКАШ

Ин асари худро ба иди бошарафи 25-солагии Республикаи
Советии Сотсиалистии Тоҷикистон мебахшам.

Муаллиф

1

Пӯшт, машкоб! Бохабар, мардум!
Ба қафоят нигоҳ кун, нонвой!
Ҳой, ҳезумфурӯши варзобӣ,
Хари худро каш аз даруни лой!

Бо чунин дӯғу валвала омад
Ҳасани ошно аробасавор,
Одамонро ба ду тараф ронда,
Мегузашт аз миёнаи бозор.

Мегузашт аз даруни обу гил,
Аз бари чойхонаю дуккон,
Аз таги бомгӯшаҳои паст,
Аз раҳи танг – қўчаи вайрон.

Мекашонид санги дарёро
Аз барои кадом деворе,
Хонае, қўчае, саройи наве,
Ё барои дигар ягон коре.

Асп – зотӣ, ароба қўқандӣ,
Баста зангӯлаҳо ба гардани асп...
Шӯру хангомаро Ҳасан доим
Дӯст медошт аз паси ин касб.

Дар ҳамон солҳо Душанбеи мо
Деҳаи хурди камаҳолӣ буд,
Аз тамоми нишонаҳои ҳаёт
Солҳои зиёд ҳолӣ буд.

Деҳаи ҷабру зулмдидаи халқ
Дашти беоб, ҷӯли бирён дошт,
Ба сараш фаслҳои тобистон
Шӯълаи офтоби сӯзон дошт.

Тоқа-тоқа чанорҳои сабз
Хизмати одилона мекарданд,
Ҷониби мо насими форамо
Гоҳ-гоҳе равона мекарданд.

Кас дар он солҳои пурташвиш
Дами оромро намедонист,
Рафтани рӯзрову омадани
Пурхатар шомро намедонист.

Менамуданд душманони шадид
Давлати навасосро таҳдид,
Халқи моро фиреб медоданд
Шайхҳо дар мазор, дар масҷид.

Коммунистон яроку хома ба даст
Мамлакатро идора мекарданд,
Ба ҳама қорҳои камбағалон
Бо муҳаббат назора мекарданд.

Фикрашон буд, ки кунанд аз нав
Сарзамини харобро обод,
Аз асирии ҷаҳлу нодонӣ
Халқи тоҷикро кунанд озод.

Мо ҳам он вақтҳо дар интернат
Тарбиятгир баччагон будем,
Аввалин отряди пионерӣ
Аз یتимони тоҷикон будем.

Дафъаи аввалин дар отряд
Мо китоби саводно дидем,
Аввалин бор номи Ленинро
Аз алифбои хеш бишнидем.

Аввалин бор аз нақораи мо
Савти марши қадам ба гӯш омад,
Аввалин бор аз таронаи мо
Дили шогирдҳо ба ҷӯш омад.

Галстуки сурх аввалин дафъа
Зинату зеби гардани мо шуд,
Қасаму ваъдаи пионерӣ
Шарафи мо, бараҳнапоҳо, шуд.

Маркази нав – Душанбеи худро
Дӯстдоранда наврасон будем,
Ба ҳама корҳои ин марказ
Ҳамаи мо мададрасон будем.

Аз гилу хок тоза мекардем
Кӯчаҳои баланду пасташро,
Мо ба тартиб медаровардем
Ҳар яке ҳавлии нишасташро.

Аз дилу ҷон ба ҳар иморати нав
Аввалин хиштро гузоштаем,
Бо нишондоди коммунист – падарон
Халқи худро азиз доштаем.

Деҳаи аз қадим бе унвон
Қомат аз рӯи хок мебардошт,
Аввалин донаҳои матлабро
Ба замини хароби худ мекошт.

Омад аз тангкӯчаи қишлоқ
Тақ-тақи пову шеҳаи аспон,
Дар дами шом рӯи саҳни сарой
Пур шуд аз асп, аз аробакашон.

Охирин рӯзҳои сармо буд
Рехт сел аз ҳаво ба сар имрӯз,
Дару деворҳои лойинро
Шуст борону барфи тар имрӯз.

То миён, то ба гӯш дар кӯча
Хару аспон ба лой ғутиданд,
Одамони пиёда пушт ба пушт
Дар сари роҳу ҷӯй ғелиданд.

Чархҳои аробаҳои калон
Мепаронданд лойро ба ҳаво,
Лойҳои парида меҳӯрданд
Ба сару рӯю кифти одамҳо.

Ҳасан омад аробаро ронда
Ба саройи аробаҳо пурхашм,
– Зуд во кун, саройбон, дарро
Ком шуд асп, чав биёр! – Ба чашм.

– Чӣ бало рӯзи наҳс шуд имрӯз,
Ки ягон кори кас барор накард,
Аз саҳаргоҳ то намози шом
Барфу борон дигар қарор накард.

Сухбату чақ-чақи аробакашон
Гарм дар гирди тоза гулхан буд,
Гирду атрофи хонаву айвон
Аз шуоъ, аз шарора равшан буд.

Ҳасан ин дам ба пеши гулхан рафт,
То кунад гарм дасту пояшро,
То ки нӯшида чойи талхи кабуд,
Хушк созад либосҳояшро.

Чойчӯши сияҳ ба назди алав
Буд акнун балақ-балақ дар чӯш,
Сухбати гармро аробакашон
Менамуданд бо муҳаббат гӯш.

Пеши чашмони аҳли суҳбатро
Хира мекард дуди ғафси чилим,
Чойкаш менамуд бо навбат
Ба каси нав пиёларо тақдим.

Чойро дода чойкаш ба Ҳасан
Гуфт, ки: – Нӯш кун ба чони ғариб,
Дур гаштӣ аз одаму олам
Ту, ҷавонмарди яккагард, қариб.

Душману дӯстро шинос, писар!
Дур парто ҷавобаландиро,
Каси одамгурез одам нест,
Кун фаромӯш худписандиро.

Мо ҳам одам, аробакаш ҳастем,
Дӯстӣ дар миёни худ дорем.
Гар ягон рӯзи бад ба сар ояд,
Ҳамдигарро ҳамеша даркорем.

Ба ҳама кор ёфт мешаваду
Дӯстро ёфтан бувад мушкил
То тавонӣ, диле ба дастат ор,
Машав аз дӯстони худ баддил.

Наякӣ карда як аробакаше
Нашаро, менишаст чашмхумор,
Гуфт: – Беҳуда хун макун дилро,
Гапи бисёр ҳаст як хара бор.

Як мақолест, ки чунин гӯянд:
« Дави гӯсола аст то қаҳдон»
Худписандӣ натиҷаи хомист,
Адаби ҳешро нахӯрдаст он.

Ў гумон мекунад, ки якка ҳудаш
Борбардори мамлакат бошад.
Пеши ҷашми ҳама калону хурд
Ғули сурхи сари сабат бошад.

Хом тушбераро, писар, машумор,
Гир ин пилтаро зи гӯши худ,
Чун пушаймон шавӣ, пушаймонӣ,
Додари ман, дигар надорад суд!

- Нестам аз ту ман забонкӯтоҳ,
Пӯш барвақттар даҳонатро!
Ҳасан оё саги туро «тур» гуфт,
Ё ки кардаст нима нонатро?

Ман ба роҳи худам, ту ба роҳи худ,
Машав аз ман, ӣигит, домангир,
Аспи олампаҳохро кардаст
Ба мани камбағал Худо тақдир.

Девкор аст аспи зотии ман,
Заррае ҳам ба нӯги нохуни он
Аспҳои дигар намеарзанд.
Рашкат ояд агар, қаламфур мон.

Чакманабро Ҳасан гирифта ба кифт
Гуфт, ки: – Вақт рафт, субҳ дамид,
Сухбати мо кашол ёбад агар
Бештар мешавем сурху сафед.

Дар саройи нави аробакашон
Дар таги сершоҳу барг чанор
Рафтуо доштанд беором
Тӯда-тӯда аробаҳои қатор.

Мардуми мо аробаро он вақт
Беҳтарин нақлиёт медонист.
Ӯ гумон менамуд, ки ҳаргиз
Бе ароба наметавонад зист.

Дар миёни аҳолии кишвар
Буд номи аробакаш машҳур,
З-ин сабаб ҳам нагаштааст ҳанӯз
Ҳасан аз лавҳи хоҳири мо дур.

Мардуми водии Ҳисор онро
Ҳасани аспбоз мегуфтанд.
Ачали роҳҳои пурхатару
Ҳар нишебу фароз мегуфтанд.

Аз пайи корҳои боркашӣ
Ҳафтаву моҳ бедарак мерафт.
Гаҳ барои карасину гӯгирд
Гаҳ ба овардани намак мерафт.

Ҳеч гоҳе надошт тарсу ҳарос
Ҳасан аз гармселу боди сард.
Дар ҳама ҳол худ ба худ мегуфт:
«Мард бояд мудом бошад мард».

Ба сараш монда лабшикан тоқӣ
Ҳасани мо ғами зиёд надошт,
Набароварда мӯйи лаб, худро
Дар сафи мардҳо ҳамепиндошт.

Дошт дар дил Ҳасан таманное,
Ки чунин аспӣ бодпо дорад.
Чуфт карда аробаро ба саманд
Ин қадар сайру гаштҳо дорад.

Ба гумонаш, ки ҳеч махлуке
Нест аълотар аз саманди ӯ.
Гар бихоҳад, аз осмон ояд
Тезпар боз ҳам ба банди ӯ.

Гар нишинад ба асп, дар наздаш
Бодро, раъдро мутеъ кунад,
Бағали танги кӯҳсоронро
Аз қадамҳои худ васеъ кунад.

Гар ба сағрии аспӣ оламгард
Аз сари шавқ тозиёна занад,
Ба руҳи моҳу офтоб Ҳасан
Даст гӯё, ки ғолибона занад.

Асп – зотӣ, ароба – қўқандӣ,
Дар бадан дошт чакмани мохут,
Шахси танҳову як сару ду гӯш
Ҳамаи давлати Ҳасан ин буд.

Менамуд ӯ гумон, ки танҳой
Ба кас аз ҳар чӣ ҳаст, афзалтар,
Сари танҳо ҳамеша озод аст
Аз ғами рӯзгору хонаву дар.

Ба кучое, ки ихтиёр кунад,
Меравад бемалол, бе пурсиш,
Дар кучое, ки афтаду хезад,
Касе ӯро намедихад ташвиш.

Гарчи худ як каси мучаррад буд,
Дӯст медошт тӯй хӯрданро.
Дар ароба савор карда ба тӯй,
Қӯша-қӯша арӯс бурданро.

«Нақшҳои калон»- и мардонро,
Рақси мавзуни наварӯсонро,
Пойандоз паҳн карданро,
Чашмакӣ кардани чавононро.

Гирдгардии гирди гулханро,
Ғазал аз духтарон шуниданро,
Аз таги пайи келину домод
Тангаву қандалот чиданро.

Хабарӣ буд ба тӯй як бегоҳ
Ҳасани тӯйхоҳи базмталаб,
Карда бар тан либоси идиро
Рафту аз тӯй пас наёмад шаб.

Ҳасан имшаб арӯси нав овард
Чилави аспро гирифта ба тӯй,
Ӯ ба домод ҳар замон мегуфт,
Ки «ман овардам ин арӯси накӯй!»

Чун даромад ба тӯйхона Ҳасан
Тӯй чӯшиду шӯъла зад гулхан,
Кард рухсораҳои аҳли тӯй
Гулхани осмонбаро равшан.

Хизмати тӯйи наварӯсонро
Ҳасан аз чону дил адо мекард.
Меҳри худро ҷавони дидадаро
Дар дили аҳли тӯй ҷо мекард.

Чӣ шабе буд, ки дар он манзил
То саҳар базми осмонкаф шуд.
То саҳар гӯши мардуми қишлок
Ба садои нақораву даф шуд.

Писарон чобукона рақсиданд,
Духтарону занон латифу ҳалим,
Дар чунин шаб чӣ гуна кас накунад
Дилу ҷонро ба дилбарон тақдим.

Балки имшаб аробакашро ҳам
Кард мафтун суруди маҳбубе,
Қади ларзону ракси мавзуне,
Чашми ҷодугаре, дилошӯбе.

Ба Ҳасан дам ба дам ниғаҳ мекард
Духтаре аз канор дуздида,
Ноз мекарду рӯйро метофт
Зери лаб нозукона хандида.

Ҷониби наварӯсҳо то субҳ
Бо ҳасад балки менамуд нигоҳ,
Борҳо балки аз дилаш гузаронд:
«Ҳама ҷуфтанд, ӯ чаро танҳо?»

Балки меҳост сурати ёре
Абадӣ нақш дар дилаш гардад,
Балки меҳост бо дилороме
Баъд аз ин умрбод пайвандад.

Ҳасани тӯйрав парешонҳол
Омад аз тӯйхона вақти сахар,
Омад, оре, аробакаш ба сарой
Буд авзои он вале дигар.

Илм омӯхтан ба кас торафт
Мисли обу ҳаво зарур афтод,
Давлати мо ба рӯйи фарзандон
Дари донишкада васеъ кушод.

Рӯзе аз рӯзҳо ба дасти мо
Аз ҳукумат расид хуччати роҳ.
Ҷониби Тошканд мерафтем
Илмҷӯ, фанталаб, саодатхоҳ.

Ба Ҳасан мо муроҷиат кардем,
То ба Тирмиз бо ароба барад,
Бурда моро сиҳат - саломат ӯ
То ба кондуктори вагон супурад.

Ҳасан аз нисфи рӯз то бегоҳ
Гашт бо аспи хеш овора,–
Шуст, ҷорӯб кард, нағз хӯронд
Бедаву коҳу ҷав – ду- себора.

Ҳасан аз нисфи рӯз то бегоҳ
Кард аз меҳр аспро зилу бом,
Корҳои зарурии худро
То дами гашти рӯз дод анҷом.

Се нафар дар ароба биншаста
Сафари дурро нишон кардем,
Аспи овозадорро акнун
Дар раҳи дур имтиҳон кардем.

Буд ҳамроҳ дар сафар бо мо
Доктори меҳрубон Иван Кузмич,
Якта портфел, кампали мӯин
Дошт дар дасти хеш, дигар ҳеч.

Нарм кардем мо таги онро
Бо хасу бо пахол, бо кампал,
Чой додем дар аробаи худ
Ба куҳансол доктор аввал.

Мегузашт аз миёни кӯчаи танг
Зада зангӯларо аробаи мо,
Дар сари бомҳои Душанбе
Шуд тамошои одамон барпо.

Аз лаби бомгӯшае мекард
Ба Ҳасан духтаре ҳамеша нигоҳ.
Ба ҷавони аробакаш медод
Гӯиё аз нигоҳ тӯшаи роҳ.

Лаб-лаби бом омад он тозон
Гул ба тори сари Ҳасан афшонд,
Пайкари мисли кӯҳ сангинро
Гули нозук бубин чӣ сон ларзонд.

Як ниғаҳ кард сӯйи бом Ҳасан,
Гуфт:– Ин ҳосили шаби тӯй аст,
Ин ҳамон шӯхчашми ширинкор,
Ин ҳамон дӯстрӯйи дилчӯй аст.

Ҳама шабҳои фасли тобистон
Ба сафаркардагон фараҳноканд,
Аспҳо, одамон дар ин сон шаб
Нафасозоду чусту чолоканд.

Ба сари кас насими форами шаб
Гули саҳрову кӯхро резад,
Аз набототи дашту домани кӯх
Нолаи чирчирак ба по хезад.

Дар чунин шаб дарахтҳо гиранд
Нафаси тоза аз ҳавои ором.
Пой мемонд мунтазам дар роҳ
Асп бо ғиччаси ароба мудом.

Мегузаштем аз даруни дара
Аз миёни васеъ найзоре,
Аз сари оби рӯдҳои шӯх,
Аз чару санглохи бисёре.

Кӯх аз пушти кӯх меомад,
Рӯд аз пушти рӯд пай дар ҳам,
Теппа аз пушти теппа саф дар саф,
Роҳ аз пушти роҳ ҳам дар ҳам.

Рӯди Варзоб дур шуд аз мо,
Ғоиб аз чашмҳо Харангон шуд,
Қалъаи зулм дар Ҳисори қадим
Бо сафедии маҳ намоён шуд.

Ёд дорам, ки ба наздикӣ
Пеш карданд ҳокими онро,
Халқ афрохт бар сари қалъа
Байраки сурхи шӯълаафшонро.

Ёд дорам, ки ман ба наздикӣ
Дар ҳамин раҳ фитода мерафтам,
Аз Қаратоғ то ба Душанбе
Побараҳна, пиёда мерафтам.

Пинакӣ рафта буд Иван Кузмич,
Хӯрд чархи чапи ароба ба санг,
Кард як қад парида мӯйсафед,
Бо насихат аробакашро ҷанг.

– Ин Ҳисор аст,– гуфт Иван Кузмич,
Манбаи ботлоқ, ҷойи таб аст,
Солҳо боз мардум аз ин дард
Муттасил дар азобу ҷон ба лаб аст.

Ғайри таб дардҳои дигар ҳам
Бешуморанд дар миёни халқ,
Бояд акнун раҳо кунем аз дард
Тезтар чора ҷуста ҷони халқ.

Рафта дар Масква ҳикоя кунам
Ҳамаи дардрову дармонро,
То ки таъмин кунанд аз доктор,
Аз шифохона Тоҷикистонро.

Гарчи кам мондааст умри ман
Умри табларза камтар аст аз он.
Ману таб ҳарду дар муборизаем,
Ҳарду дар ҷабҳаем, дар майдон.

Ҳасан аз нос карда пур кафро
Ба даҳон рехт, аспро «чу!» гуфт,
Чашм ноканда аз раҳи вазнин
Аспро рондаву ҳеч нахуфт.

Гоҳ мекард аспро таъриф,
Гоҳ мегуфт қиссаҳои латиф,
Гоҳ шӯрида месуруд баланд,
Гоҳ оҳиста бо садои хафиф.

Гуфт, ки «ин саманди зотии ман
Ҷонвари меҳрубон, вафодор аст,
Ба сарат гар мусибате ояд,
Беҳтарин мӯнису мададгор аст.

Аспи зебои ман, саманди ман
Дар ҷаҳон яккаву ягона бувад.
Аз ҳамон Раҳиши паҳлавон Рустам
Охирин нусхаву нишона бувад.

Хизмати бойро, ки мекардам,
Аспам он вақт хурд тойча буд.
Парваридам ба дасти худ онро
То замоне, ки аспи зотӣ шуд.

Ҳар як аз номдор ҷовандоз
Ҳаваси ин самандро мекард,
То дарорад ба дасти худ онро
Чораҳо чуста, ҳилаҳо мекард.

Бой мехост, ки ба босмачӣ
Аспро пешкаш кунад рӯзе,
Дар дилам аз шунидани ин гап
Даргирифт оташи чигарсӯзе.

Рафтам оҳиста шаб ба пеши асп
Бо таваккул ба он савор шудам,
Зада қамчин, лаҷом сар дода
То саҳар ворида Ҳисор шудам.

Музди якчандсола хизмати ман
Аз ҳамон судхӯр ҳамин асп аст.
Чор сол аст, ки аробакашӣ
Ба худи ман, ба аспи ман касб аст»

Пешпо хӯрд асп, « Чу, чонвар!»
Гуфту бубрид нақли хеш Ҳасан.
Шафақи лоларанги вақти саҳар
Мебаромад ба рӯйи дашту даман.

Ба сари қуллаҳои кӯҳи Ҳисор
Оташи нури офтоб дамид,
Аз дару бомҳои деҳқонон
Дуди борик дар ҳаво печид.

Менишастанд мурғҳо ба замин
Аз дарахтон ба фикри донаву об,
Мекушоданд баччаҳои шӯх
Чашми зебои содаро аз хоб.

Динакак Давлати Советии мо
Аз замин ронд муфтхоронро,
Бо хату мӯҳри одилонаи худ
Кард хушбахт ҷумла деҳқонро.

Ба раҳогашта батракони диёр
Аввалин бор фасли деҳқонист,
Арақи соф дар замини худ
Мавсими рехтан зи пешонист.

Парча-парча замини сабз ба чашм
Буд мисли палоси серямоқ,
Дар китоби саодати халқӣ
Бувад аммо чу хатти заравроқ.

Дараи танг рӯ ба рӯ омад,—
Дараи хушҳавои ман,— Қаратоғ,
Ин дара дошт солҳои сол
Дар дилаш кӯҳ - кӯҳ дарду доғ.

Ин дара дорад аз замони қадим
Дар бағал меваҳои хушбӯе,
Ноку ангуру пиставу гелос,
Ҷангали арчаҳои худрӯе.

Чашмаҳои зулоли пурҷӯшаш
Мисли оинаи булур бувад,
Дар тамошогаҳи табиати он
Кабкҳо масту пурсурур бувад.

Дар ҳамин ҷо бувад таваллуди ман –
Дар лаби рӯди осмониранг,
Дар таги бомгӯшаи бедар,
Дар паси остонаи аз санг.

Дар ҳамин тангно шинохтаам
Аввалин бор ман бародари рус.
Аввалин бор дидаам бо чашм
Лашкари сурху солдати дилсӯз.

Аввалин бор ҳарфи русиро
Ман навиштам ба рӯи хатбаракам,
Сухани «адл»-ро ба гӯши худ
Аввалин бор доштам маҳкам.

Дар лаби чӯй чойхонае буд
Аз барои мусофирони роҳ,
Дар ҳамин ҷо аробаи худро
Ҳасани аспбоз дошт нигоҳ.

Дар лаби оби чӯйи роҳатбахш
Дам гирифтем, хоб ҳам кардем,
То ба салқинии шаб осуда
Аспро пеш ронда раҳ гардем.

Ногаҳон чанг хест аз мағриб,
Гирдбод ба осмон печид,
Аз қафо дуди ғафс сар дода
Гашт як хонаи раванда падид.

Мӯъчизи тезгарди ҳайратбахш
Чун шамол омаду қарор гирифт,
Баҳри хӯрдан на каҳ, на чав, балки
Бензину оби чӯйбор гирифт.

Аҳли қишлоқ аз калон то хурд
Ба тамошои он шитобиданд,
Лаби ҳайрат газида дар гирдаш
Мисли парвона гирд гардиданд.

Аввалин боркаш - машинаи нав,
Аввалин нақлиёти резинпо
Омад аз Масква зи роҳи дур
Ҳамчу мушкилкушои халқи мо

Ҳасани ақлмотгардида
Ҳеҷ наншаст аз ҳасад ба замин,
Рафтуо кард мисли моқуе
Байни аспу аробаву мошин.

Монда айнак ба чашми худ Кузмич
Гуфт, ки:– Ибтидои кор аст ин,
Баъд аз ин техника зиёд ояд
Ба тарафҳои кӯҳсорзамин.

Кӯр шуд чашми рӯзу шом омад
Соя афканд шаб ба гирду пеш.
Вақт омад, ки ман видоъ кунам,
Бо ҳама дӯстону деҳаи хеш.

Бо ҳама баччагони ин қишлоқ,
Ки ба синну ба сол чуфти мананд,
Ҳама дар сохтмони оянда
Чашми уммеди меҳрбон Ватананд.

Чанд соли дигар видоъ кунам
Бо дару боми хонаи падарӣ,
Доим аммо ба ёди худ орам
Қарзҳои муқаддаси писарӣ.

Рӯди қишлоқро видоъ кунам,
Ки маро ӯ шиноварӣ омӯхт,
Бадани ман дар оби шӯхи он
Сахт гардиду устухонам пухт.

Чун маҳи шомхӯрда тобон шуд,
Дараву даштро мунаввар сохт,
Шӯълаи моҳ сояи шабро
Ба камарҳои кӯҳсор андохт.

Чархҳои ароба мегаштанд,
Дар раҳи серсанги пасту баланд.
Аспи дамхоткардаи ҷавмаст
Мушкилиро наменамад писанд.

Менамуданд рӯдҳои соф
Дар шаби моҳтоб мисли шир,
Дили кас хоҳад ин ки онҳоро
Бо қалам нағзтар кунад тасвир.

Охир онҳо ба дашту водиҳо
Самари пурбаҳо нисор кунанд,
Дӯстдорандагони меҳнатро
Сол то сол бахтёр кунанд.

Ҳасан имшаб ҳамӯшу сархам буд,
Ба қафо, сӯйи мо наменигарист,
Кас надонист, ки пас аз Қаратог
Боиси ин ҳамӯшии ӯ чист?

Аз машина магар димоғаш сӯхт? –
Ё шаби тӯйро ба ёд овард? –
Ёди рӯйи сиёҳчашмакро
Бо худ аз дарғаҳи мурод овард?

Балки бӯи гули фикандаи он
Аз димоғаш нарафтааст ханӯз,
Балки шомӣ фироқро хоҳад
Нарасонад ҳалал Ҳасан то рӯз.

То дарояд аробакаш ба суҳан
Мо суруде зи ишқ сар кардем,
Ба дили мард бо суруди худ
Шӯр андохта асар кардем.

Гуфт: -Додар, агарчи танҳой
Ба ҷавонмард кори осон нест,
Дар ҷаҳон лаззати мучаррадӣ ҳам
Камтар аз айши хонадорон нест.

Гарчи дар осмон кабӯтари чуфт
Менамояд баландтар парвоз,
Вақти парвоз бози танҳоғард
Кай шавад бо кабӯтарон дамсоз?

Одамӣ шири хомхӯрда бувад,
Ногаҳонӣ ба дом меафтад,
Дода аз даст ақлу ҳуш ба гапи
Ёри ширинкалом меафтад.

Аз ягон гӯшаи гузаргоҳе
Шӯхчашме туро шикор кунад,
Дили кас берун аз иродаи кас
Сӯйи чонона ихтиёр кунад.

Ҳар чӣ бошад, замона нотинч аст,
Нест вақти ин орзую ҳавас.
Ҳолӣ ҳозир барои ман, додар,
Асп бошад, ароба бошад, бас.

Мебароям даме ки ман ба сафар
Ҷони худро ба рӯйи каф гирам.
Вой бар ҷони бекасу кӯям,
Ки агар дар ҷавониям мирам.

Рӯзе чою шакар ман аз Тирмиз
Бор бинмуда раҳсипор шудам,
Дар сари роҳи Дехнаву Регар
Ман ба ғоратгарон дучор шудам.

Гӯшро чуфт карда аспи ман
Монд аз раҳравию шеҳа кашид,
Ба гумонам расид, ки шояд
Аспи зирак савораеро дид.

Дар ҳақиқат, пас аз каме фурсат
Барқвор омаданд босмачиён,
Ба сару рӯву гардану пуштам
Бетарахҳум заданд тегкашон.

Ғарқ дар хун ба хок афтодам,
Баъд аз он беҳабар шудам аз худ,
Чӣ гузашт аз сарам, надонистам,
Чун ба ҳуш омадам, касе нанамуд.

Буд танҳо аробаи холӣ,
Дастҳои ба пушт бастаи ман,
Рафта буданд аспу чою қанд
Муфт дар коми душмани раҳзан.

Аз қафо омаданд вақти субҳ
Дӯстон дар аробаҳои дигар,
Ба Душанбе маро расониданд
Мисли мурғи шикастаболупар.

Чун ба ин ҷо расид риштаи гап,
Қасдан онро бурида пурсидам:
Пас, чаро боз якка мегардед
Баъд аз ин ҳодисае, нафаҳмидам?

Гуфт, ки: – Баччаи гаранг будӣ,
Ман чаро гардам аз паси дигарон?
Аспи ман, аспи бодпайи ман
Нест аз зоти аспҳои касон.

Дорад он дӯст яккаву танҳо
Бол афшонда по ниҳоданро,
Аз сари кӯҳу синаҳои дашт
Паҳлавонвор раҳ кушоданро.

Аспи бегона гар дучор ояд,
Мезанад ӯ ба осмонҳо хез,
Мана, аз ин сабаб аробакашон
Мекунанд аз саманди ман парҳез.

Баъд аз оне, ки аспро бурданд
Дуздҳои палиди ғоратгар,
То ки онро кунанд ром ба худ,
Равшан ин, ки шуданд хуни чигар.

Қашқаи ман пас аз ду-се рӯзе
Ба саройи аробаҳо омад,
Ғарқ гардида зери обу арақ
Чорхезу гурезпо омад.

Қашқа дар лаҳзаҳои саҳтӣ ҳам
Наравад дур як қадам аз ман,
Гар ба болои зин савор шавам,
Ҳеҷ парво надорам аз мурдан.

Дар ҳамин нукта шуд ҳикоя тамом,
Аз қафо гул - гули мотор омад.
Боз он хонаи раванди мо
Бо ду чашмони шӯълабор омад.

Аз Душанбе ба дӯши худ овард,
Бори бисёру одамони зиёд.
Ба гумонам, ки метавонад он
Кӯхро ҳам барад ба пушт озод.

Кард пинҳон сутуни ғафси чанг
Худи моро, аробаи моро.
Ҳасан аз шиддати алам мезад
Аспи бечораро накарда ибo.

Нангаш омад, ки аспи номии ӯ
Хешро аз машина очиз сохт,
Аспро сигнали баланди мошин
Сахт тарсонду дар қафо андохт.

Баъди чандин дақиқа дар сари роҳ
Ким-кучои машина вайрон шуд.
Ҳасани ноумедгардида
Зинда шуд, завқ кард, хандон шуд.

Ронда чархи аробаро пуршаст
Аз машина гузашт аспи Ҳасан,
Фикр мекард, ки ҷаҳон хонад
Ба чунин ғайрати Ҳасан аҳсан.

Ба паси худ нигоҳ нокарда,
Ронд махлуқи безабонро ӯ,
Кард омехта дилу чигари
Дар ароба нишастагонро ӯ.

Пора шуд айнаки Иван Кузмич,
Кайфи доктор парид, шуд маъюс,
– Зистан мушкил аст бе айнак,
Айнаки хуб буд, эй афсус.

Шуданӣ шуд, шикаст айнаки ман...
Гар чунин ин ароба раҳ гардад,
Чун Ҳасан гар аробакаш бошад,
Хавф дорам, ки устухон шиканад.

Ҳеч гапро намешунид Ҳасан,
Фақат аспу аробаро меронд,
Ҳамаи узвҳои моро чун
Навдаи чормағз меафшонд.

Шодии ӯ накард дер давом,
Боз омад машинаву бигзашт,
Боз мондем бо аробаи худ
Дар миёни ғуборҳои дашт.

Ҳафт шаб бо аробакаш ҳамроҳ
Сахтии роҳро ба сар бурдем,
Хешро то ба истгоҳи вагон
Некбахтона, бехатар бурдем.

Дафъаи аввалин расид ба гӯш
Хуштаку фишшаси буғи паровоз,
Охирин бор сӯйи мо бинмуд
Хайрхӯшикунон Ҳасан оғоз:

– Мана, ин шаҳр шаҳри Тирмиз аст,
Нуқтаи охирини роҳи мост,
Охирин манзили аробакашон,
Охирин ҳадди сайргоҳи мост.

Хонда аз Тошканд баргаштед,
Банда дар хизмати шумо бошад,
Мана дидед худ, ки то Тирмиз
Роҳ дар ихтиёри мо бошад.

Доктори мо чу тифл шодӣ кард,
Гуфт,ки: – Хайрият халос шудем.
Аз азоби раҳ, аз аробаи ту,
Варна наздик буд мурда будем.

То худи Москва пас аз ин шаҳр
Ҳукми поезд ба роҳ гардон аст,
Баъди ин шаҳр мамлакатгардӣ
Бо раҳи тахти оҳан осон аст.

II

Моҳҳо, солҳо шуданд охир
Дар раҳи ҷустуҷӯи илму фан,
Вакт омад, ки мо камар бандем
Дар адои вазифаҳои Ватан.

Бо дили пур аз орзуву умед
Сӯйи республика сафар кардем.
Ба ҳама рӯзҳои минбаъда
Хубтар, дуртар назар кардем.

Мегузаштем зуд бо поезд
Ҳам Самарқанду ҳам Бухороро,
Аз ақиби тиреза медидем
Қадди Ому – васеъ дарёро.

Регҳои равони бодпараст
Мепариданд дар сари Омӯ,
Дам ба дам кӯч-кӯч мекарданд
Бетафовут ба ҳарду соҳили ӯ.

Умри ин регҳои резанда,
Нағз бовар намо, ки кӯтоҳ аст,
Халқи мо, Давлати Советии мо
Аз зарарҳои рег огоҳ аст.

Балки ин регзор беҳабар аст,
Ки дигар шуд ҳавои соҳили мо,
Рӯдҳо роҳи худ иваз карданд
Ба суроғи замину ҳосили мо.

Рафт аз ёди мо манораи марг,
Чоҳи зиндону кундаву занчир,
Револютсия бо шамоли худ
Рӯфт монанди рег тахти амир.

Менамудам нигоҳ роҳравон
Бо муҳаббат ба кишвари ўзбек,
Дўстиро тарона мекардам
Аз забони қаламкаши тоҷик.

Тай намудем Ўзбекистонро–
Хоки ҳамсои гиромиро,
Тай намудем гирди силсилаи
Кӯҳсори дарози номиро.

Боз дар рӯ ба рӯи мо Тирмиз,
Истгоҳи аробаҳо омад,
Боз ҳам ошнои дерина
Ҳасан аз нав ба ёди мо омад.

Лек дар шаҳри куҳнаи Тирмиз
На Ҳасан буду на таронаи ӯ,
На саройи аробакашҳо буд,
На самандеву на нишонаи ӯ.

Халқ бурдаст роҳи оҳанро
То ба шаҳри Душанбе – наводод,
Кишварамро ҳамеша пайваستا
Ба Россия – кишвари бахту наҷот.

Бо замин, ки то ҷаҳон боқист,
Ба ҳама шаъну эътибор диҳад,
Ба ҳама халқҳои гуногун,
Фатҳу иқболи бешумор диҳад.

Чониби пойтахти тоҷикон
Бо ҳамин роҳ ман сафар кардам,
Дар вагон аз диёри навобод
Чун насими саҳар гузар кардам.

Шуд кушода ба пешвози мо
Бағали водии васеи Ҳисор,
Баҳри кас во шуд аз назорати он
Дида бигрифт лаззати бисёр.

Чойи найзорҳои пешина
Киштҳои васеъ дар авчанд,
Пахтаву ғаллаҳои навраста
Мисли дарё кабуду пурмавҷанд.

Реза-реза аз осмон борон
Ба сари сабзаҳои тар мерехт,
Менамудам гумон, ки фасли баҳор
Ба замин донаи гуҳар мерехт.

Гӯсфандони думбаовезон
Мечариданд дар чарогоҳон,
Аз қафои рама қадам мезад
Найи худро навохта чӯпон.

Бо трактор ҷавони гандумгун
Дар паси киштҳо замин меронд.
Сатрҳои кадом шоирро
Созу носоз аз дигар мехонд.

Болу пар боз карда буд уқоб
Ба сари ин замини хоксиёҳ,
Менамуд он ба рангҳои замин
Вақти парвоз бо виқор нигоҳ.

Ҳафтрӯза раҳи аробакашӣ
Роҳи шашсоатаи поезд шуд,
Дар ҳаёлам дигар намеомад,
Ки дар ин раҳ ароба буд, набуд.

Мегузаштем мисли бод сабук
Дар вагон аз деҳот, аз боғот,
Гашт дар пешгоҳи водии сабз
Љилвагар шаҳри хурраму обод!...

Шаҳр, - шаҳри азиз, шаҳри нав аст,
«Чашм аз диданаш нагардад сер»:
Қалам онро накардааст ҳанӯз
Дар роман, дар сурудҳо тасвир.

Ҳамчу фарзанд баъди чандин сол
Ман ба ин шаҳри сабз омадаам,
Рӯзи якум аз остонаи он
Умр бахшидаву даромадаам...

Гирадам пойтахти кишвари ман
Ба канори пур аз ҳарорати худ,
Дур ҳаргиз маро наандозад
Аз нигоҳи худ, аз назорати худ.

Хизматеро ба ман супорад он,
Қаламу коғазу китоб диҳад,
Истиқоматкунандаи худро
Хонаи пур аз офтоб диҳад.

Бо ҳамин орзу чу соҳиби шаҳр
Ба биноҳои шаҳр назар кардам,
Аз ҳама гӯшаву канори он
Сарбаландона ман гузар кардам.

Кӯчаҳо аз машина пур шудаанд,
Маркаҳои завод гуногун.
Вақти раҳ гаштанат ту бояд ки
Наниҳӣ по зи қоида берун.

Маркази илму фан шудааст ин шаҳр,
Маркази корхонаҳои зиёд,
Маркази корҳои ҷорию
Хонаи халқи соҳибистеъдод.

Нав ба нав серошёна бино
Сӯйи майдон тиреза во кардаст,
Хурраму сабз боғи дамгирӣ
Мардум аз баҳри худ бино кардаст.

Мешунидам, ки аз театри нав
Ояд овози духтари тоҷик,
Бо гудоки баланди худ фабрик
Шарафи халқро кунад табрик.

Чашм ҳар чо, ки мухтасар афтод,
Зиндагонии дигареро дид,
Дар қадамҳои мардуми ин шаҳр
Зиндагардида кишвареро дид.

Воқеан, он чанорҳо чӣ шуданд
Солхӯрда чинорҳои баланд?
Чӣ шуд он корвонсароии Ҳасан,
Аспҳои аробаҳо чӣ шуданд?

Шохҳои чанорҳои баланд
Бо дарахтони сабз ҳамранганд,
Аз ғубори хазон халос шуда,
Дур аз рӯзгори пурнangанд.

Метавонанд, ки фақат бошанд
Шоҳиди рӯзгори тираву тор,
Метавонанд, ки ҳикоя кунанд
Саргузашти ману туро бисёр.

Монда як аспу як ароба ҳанӯз
Дар таги ин чанорҳо боқӣ,
Менамояд ба чашми мардуми шаҳр
Чун нишон аз ҳаёти қашшоқӣ.

Буд бо изтироб аз кӯча
Дар гузар ин замон Иван Кузмич,
Мегузашт аз таги чанори пир
Доктори меҳрбон Иван Кузмич.

Ҳасан онро чу дид, шуд хурсанд,
Аз қафояш давиду кард садо,
Мезад он вақти тохтан бо кифт,
Эътиное накарда мардумро.

– Ман шуморо шинохтам, доктор,
Роҳи Тирмизро ба ёд оред.
Ман надорам дарег хизмати худ
Аз шумо, дӯст, майл агар доред.

– Сарфарозам ба илтифотат, лек...
Бо ароба пас аз сафар кардан
Дар дилам борҳо қасам хӯрда
Гӯши худро кашида будам ман.

Додарам, давраи ароба гузашт,
Қадами сангпушт лозим нест.
Ҷуз машина, азизи ман, худ гӯй,
Кор осонкунанда дигар чист?

Ба Ҳасан ин ҷавоб сангин буд,
Шуд ба болои сӯхта намақоб!
Ба қафо гашт сархаму музтар,
Ғами онро набуд ҳадду ҳисоб.

Рафт дар кунчи чойхона нишаст,
Ба замин хат кашид бо чӯбе,
Ҳамдаме ку, ки дарди дил гӯяд,
Ку ягон маслиҳатгари хубе?

Ҳасан аз аспу аз ароба магар
Метавонад, ки дасту дил шӯяд,
Метавонад, ки аз аробакашӣ
Дил канад, касби дигаре чӯяд?

Балки ин фикрҳо ҳанӯз ба ӯ
Менамоянд аз ҳақиқат дур,
Балки дорад вай аз аробакашӣ
Дар сари худ ҳанӯз кибру гурур.

Хешро борҳо тасаллӣ дод,
Ки базе халқро ба кор оям,
Ба маҳалҳои дуртар рафта
Бор бардораму савор оям.

Ба ароба ҳанӯз муҳтоҷанд
Мардумони вилояти Кӯлоб,
Мисли ман, аспи ман, аробаи ман
Дар чунин ҷойҳо бувад камёб.

Монеи роҳи ман шудааст аммо
Духтари шӯхчаши беинсоф.
Ваъдаи тӯй медиҳад ба забон,
Дар амал мекунад ба ваъда хилоф.

Кардаам гум сари калобаи худ...
Кошки чанд сол пеш аз ин
Ман намекардам иштирок ба тӯй,
То намедидам он ситораҷабин.

Балки ӯ дӯстам намедорад,
Ба ман аммо намекунад маълум,
Балки ин сайру гаштҳои маро
Дар дили хеш мекунад маҳкум.

Аз Садаф шиква кард гарчи Ҳасан,
Беҳабар буд аз гуноҳи худ.
Ба Садаф охир ӯ ягон боре
Мисли ошиқ забони хуш накушуд.

Ӯ нагуфтаст то кунун ба Садаф
Ошкоро, ки «дӯстдори туам,
Гарчи дил кард саркашӣ, лекин
Сайди деринаи шикори туам».

Ҳасан аз чойхона берун шуд,
Ба умеде ба сӯйи ёр омад.
Баста зангӯлаҳо ба гардани асп
Ба суроғи Садаф савор омад.

Омаду истод дар паси дар,
Бо ду по рост шуд ба рӯйи зин,
Чашм андохт аз сари девор
Ӯ ба ҳавлии дилбари ширин.

Буд сархам Садаф ба рӯйи китоб
Беҳабар аз нигоҳҳои Ҳасан.
Дар тағи ток дарси худ мехонд,
Ғофил аз хуштаку имои Ҳасан.

Дасти ларзони ошиқи шайдо
Халқа бе интизом бар дар зад,
Дили маҳбубаи паридахаёл
Ба тапиш чун дили кабӯтар зад.

Дари пӯшида зуд во гардид,
Ошиқон рӯ ба рӯ ба ҳам буданд,
Чашм бар чашми ҳамдигар нигарон
Толиби шафқату карам буданд.

–Марҳамат! Аз кадом сӯ пурсем?
Ту ба монанди боди саҳроӣ,
На макон дорию на ҷойи қарор
Дер боз аст, ки намеой?

Сангдил будай ту, донистам
На худат мекунӣ суроғ аз ман,
Хабареро намефиристонӣ
Магар ин аст лофи ишқ задан?

Садаф аз шодияш намедонист
Ки чӣ гӯяд дигар, чӣ кор кунад.
Боз пайдо кунад чӣ сон гапҳо
Ки ҳама арзро ба ёр кунад.

Медамиданд дар ду рӯйи Садаф
Дам ба дам рангҳои гуногун,
Орзую умедҳои дилаш
Мешукуфтанду мешуданд афзун.

Садафи чашмдӯхта ба Ҳасан
Буд муҳточи ҳарфи ширине,
Як нигоҳе, табассуми гарме,
Ба дили беқарор таскине.

Зада қамчин ба соқи мӯза Ҳасан
Гапи худро дағал-дағал сар кард,
Духтари чун баҳор хандонро
Дар хичолат гузошт, музтар кард.

– Ба сари ман худи ту – маймунбоз,
Бор кардӣ азоби дунёро,
Ба дили ман худи ту ҷо кардӣ
Мисли «маҳбуба», «ишқ» гапҳоро.

Ақлу хуши маро ту дуздидӣ,
Дар сари роҳи ман дучор шуда,
Бой додам ба роҳи ту ман ҳам
Ҳамаро марди бадқимор шуда.

Карда будӣ ту масхарабозӣ
Ин қадар вақт боз бо мани гӯл,
Дар дами гӯши ман махон дигар
Достони фироқ чун булбул.

Гар дилат бо ман аст, бо ман бош,
Ваъдаи дур ё қариб мадеҳ.
Карда аз рӯйи дил карашмаву ноз
Бо гапи хуш маро фиреб мадеҳ!

Рафтаниам ба ҷойҳои дур,
Ман дар ин ҷо дигар наместонам.
Ҳасанам ман, Ҳасан - аробакашам,
Ҳеҷ аз ин касб рӯ нагардонам.

Омадам, ки ту ҳам рави бо ман,
Хона бошад, ароба хонаи мост,
Ба кучое, ки мисли мурғ парем,
Кӯҳ ё дашт ошёнаи мост.

Рехт аз тор-тори мӯйи Садаф
Дона-дона арақ ба ду рухсор,
Гуфт, эй марди беҳабар аз худ,
Ба гапам ҳуш дор, шав ҳушёр!

– Чанд сол ин тараф ба ёди ту
Хонапо духтари калон будам.
Сӯзанидӯз, баҳязан дар рӯз,
Шом дар гирди ошдон будам.

Токию рӯймоли шоҳии ту
Шоҳиди захмҳои дасти мананд,
Сӯзаниҳои тӯйҳои калон
Ҳосили дасти гулпарастии мананд.

Хонашини дили маро хун кард,
Зард шуд ранги рӯи ман торафт,
Гашт кӯтах, гирех-гирех печид
Нафасам дар гулӯи ман торафт.

Баъд аз он чун дугонаҳои худ
Дар дилам ҷой меҳри хондан шуд.
Фурсати илмёдгирию
Зеҳнро бар китоб мондан шуд.

Мактабам, хонданам тамои, ки шуд,
Сонияи ихтиёри шӯи кунам.
Ҳозир аммо саодати худро
Дар раҳи илм ҷустуҷӯи кунам.

Метавонӣ, ки дар ба дар гарди
Боз чун лӯлиёни ҳарҷои,
Метавонӣ, ки боз, эй дайду,
Сафаратро давом бинмоӣ!

Садкаи гап шавад каси якрав!
Ба ту ҳаргиз намекунам зорӣ!
Ба ман ин дард гарчи вазнин аст
Мекунам ноилоҷ худдорӣ.

Ба дили ошиқ охири сӯханон
Заҳм чун тир монда бигзаштанд!
Ҳар ду бар ҷашми якдигар дере
Нигаристанду баъд пас гаштанд.

Аз қафои Ҳасан Садаф аммо
Чун шароре ҷаҳида берун шуд,
Хост, ки боз гӯядаш чизе,
Нафасаш лек дар гулӯ ғун шуд.

Боз гаштан ба асп мушкил буд,
Чунки бардошт бори вазнинро,
Ҳасани мисли санг шахшудаю
Марди сар то ба пой ғамгинро.

Саҳари шаҳри нозанини мо,
Хеле хуб аст, хеле дилчӯ аст.
Худи онро, табиати онро,
Ба гумонам, ки муждаи тӯй аст.

Рӯйро шустаанд бо шабнам
Баргҳои чанор, акатсияҳо,
Дар фазои кабуди дарёӣ
Ҳама парандаҳо кунанд шино.

Гирди фаввораҳо ба зебӣ
Базмҳои тамоми гулҳоянд,
Рӯдҳои зулоли кӯҳистон
Камари шаҳри боғсимоянд.

Шаҳр хомӯш, кӯчаҳо хомӯш,
Фақат ояд гудок аз фабрик,
Аз завод, корхонаҳои қатор
Чун нидои саноати тоҷик.

Балки имшаб ба хоби ширин рафт
Олиме баъди кори пурсамара,
Балки шоир гузошт чанде пеш
Нуқта дар интиҳои шеърӣ сара.

Фақат аз кӯчаи васеъ Ҳасан
Дар ароба савор мегузарад,
Баста зангӯлаҳо дар гардани асп
Аз сари кӯйи ёр мегузарад.

Сӯйи Кӯлоб роҳ паймуда
Мебарад ёди ёри ҷононро,
Кай дигар мешавад, ки ӯ бинад
Чашми шӯху лабони хандонро.

Ҳасан аз шаҳр чандсола бирафт,
Ба қарибӣ дигар намеояд.
Раҳм агар дар дили Садаф афтад,
Шояд онро суроғ бинмояд.

III

Асп зотӣ, ароба – қўқандӣ,
Кордида аробакаш машхур,
Дар тағи пайи асп меҳобид
Роҳи Кӯлоб – кўҳсори дур.

Ҳеҷ кас аз Ҳасан намекурсид,
Ки чаро дар сафар шитоб кунӣ,
Дар кучо хоб рафтаву хезӣ,
Аз чӣ бар ҷони худ азоб кунӣ.

Ӯ намегуфт, ки раҳам саҳт аст,
Дар кучо сою дар кучо рӯд аст,
Дар кучо кӯху тал дучор ояд,
Дар кучо роҳи тахт мавҷуд аст.

Дар сари худ Ҳасан ғуруре дошт,
Ки раҳи нобалад ба ӯ ҳеҷ аст,
Гарчи манзил ҳанӯз нопайдост,
Гарчи кораш ҳанӯз сарпеч аст.

Соли аввал агарчи роҳи нав
Ба Ҳасан роҳи беазоб намуд,
Рафта-рафта вале раҳи Кӯлоб
Аспи ҷавмастро хароб намуд.

Дар раҳи саҳти кӯҳсори дур
Чорпахлу йигит шалпар шуд,
Аз равуой аспи таърифӣ
Наълафсурда, ланг, лоғар шуд.

Гоҳ дар нисфи кӯҳ дар мемонд
Бо самандаш, гаҳе дар обу гил,
Гоҳ меҳуфт дар сари роҳе
Нарасида ба ҳеҷ як манзил.

Рӯз то рӯз бо риёзати роҳ
Ҳасани сарбаланд сархам шуд,
Лофи бемавриди аробакашӣ
Дар забони Ҳасан дигар кам шуд.

Дар раҳи худ аробакаш медид
Кӯҳсори баландқоматро,
Рӯдҳои ба кӯҳ ларзафикан
Пиряхҳои бошақоматро.

Мешунид аз сари баландиҳо
Савти мурғони дилкушои дараро,
Аз камарҳои марғзори кӯх
Задани обҳои шаршараро.

Дар фазо абрпораҳои сафед
Сояандози кӯҳҳо буданд,
Осмону замини кӯҳистон
Чун баҳорони пурсафо буданд.

Дами мурғакравии майсаи кӯх
Мавҷи дарё ба ёд меомад,
Дам ба дам аз гузаштани оҳу
Хабари бомдод меомад.

Ин ҳамон кӯҳсори дерин аст,
Ки дар он марг ҳукмфармо буд,
Пайраҳа, овринги танги он
Душмани ҷони мардуми мо буд.

Дар бағалҳои кӯҳ халқи мо
Зиндагӣ кард мисли зиндонӣ,
Ба ҷаҳон дӯхт дидаҳояшро
Бо дили пурумед пинҳонӣ.

Гоҳ монанди оташе афрӯхт,
Ба хурӯҷ омаду қиём намуд,
Тан ба мурдан надода чандин аср
Ҳастии хешро давом намуд.

Осмону замини кӯҳистон
Ҳама акнун дар ихтиёри ваянд,
Самолёту машинаҳо шабу рӯз
Мушкилосонкунанда ёри ваянд.

Гоҳ аз осмони нилуфар
Мисли парандаҳо фуруд оянд,
Гоҳ аз пойтахти кишвари худ
Дар машина савор зуд оянд.

Ҳамраҳи ӯ ба кӯҳсори дур
Даста-даста газет, китоб омад,
Маданият ба кунҷҳои дара
Шӯълаафкан чу офтоб омад.

Дафъаи аввалин ба кӯҳистон
Ҳасан омад, ароба пайдо шуд,
Ба ҷавонони шӯҳ «дучарха»
Боиси хандаю тамошо шуд.

Аз барои ароба тангӣ кард
Дарои кӯҳсори камводӣ,
Асп мегуфт, ки маро андоз
Ба раҳи дашт, то кунам шодӣ.

Тарки Кӯлоб кардаву гардонд
Ҷилави аспро Ҳасан ба ҷануб,
Ёди дарёи Панҷро мекард –
Ёди саҳрои хурраму марғуб,

То кунад бо насими форами Панҷ
Нафаси аспӣ хастаро озод,
Чархҳои ароба то гарданд
Бе ҳалал дар раҳи замини кушод.

Лаб-лаби Панҷ то кашонад он
Мунтазам борҳои гуногун.
Шаъни худ, шӯҳрати саманди худ
То кунад барқарор рӯзафзун.

Сӯйи Фархор, сӯйи Вахш равад
Мисли ҳочатбарор марди нек,
Бештар бо аробааш гардад
Аз дилу ҷон ба кори халқ шарик.

Дар деҳоти фарохи ин водӣ
Кор аз мӯйи сар зиёдтар аст.
Аспӣ он бо аробаи ин ҷо
Лозим асту ҳанӯз коргар аст.

Халқ машғул дар каналкобист,
Дар ғами обшор кардани кишт,
Ҳамаи колхозу совхозҳо
Аз пайи бештар намудани кишт.

Ҳар кучо сохтмони мактаби нав,
Ҳар кучо молхонаандозӣ,
Ҳар кучо саф ба саф баланд шаванд
Хонаҳои нишасти колхозӣ.

Ба ҷафояш нигоҳ нокарда
Рохҳоро аробакаш тай кард,
Ба ҷануб аз шимолу аз машрик
Ранҷ бурда аробаро ҳай кард.

Кӯҳҳо дар ҷафои сар монданд,
Соҳили рӯди Панҷ пеш омад.
Сарҳади Давлати Советиро
Дида сайёҳи мо ба хеш омад.

Дар Саройкамар таваккуф кард,
Кӯчае диду хурд бозоре,
Дид дар пешгоҳи ин бозор
Сафи дукончаҳои бисёре.

Мӯйлаб зард ордчаллобе
Ба Ҳасан борҳо наззора намуд,
Сонӣ онро вай аз таги каппон
Бо сарангушти худ ишора намуд.

Ҳасан омад ба пеш сархорон
Гуфт ҷаллоб, ки: «зи хонаи ман
Каш ба бозор ордҳои маро,
Қимати як ман орд шуд даҳ ман!

Зудтар меравем, ки имрӯз
Орд камчину ордхар бисёр.
Ҳа нагуфта ба чеби ман ояд,
Дахлу харчи тамоми ин бозор».

Соли сӣ, сию як барои Ватан
Солҳои пур аз хатар буданд,
Душманон ошкору пинҳонӣ
Аз пайи зарбаю зарар буданд.

Тӯдаи муфтхор – ҷаллобон,
Ғаллаю донро ниҳон карданд,
Қаҳтиро намуда олати хеш,
Ҷанг бо давлати ҷавон карданд.

Ба чунин судхори ин бозор
Ҳасани ломакон қарорӣ шуд,
Ордро бор карда болояш
Худи ҷаллоб ҳам саворӣ шуд.

Дузди бозор дар ароба савор
Зери лаб мешумурд суду зиён,
Сӯзад имрӯз ин хиёнаткор
Боз якчанд хонаи деҳқон.

- Писарам, айб нест пурсидан,
Аз кучо омадӣ, кучост сафар?
- Аз Ҳисор омадам, – ҷавоб гирифт
Ҳилагар, кунҷков савдогар.

–Ба гумонам, ки дар Ҳисор, писар,
Кори ту он қадар ривоч наёфт...
Дод аз дасти ин замонаи шум,
Бахт аз мою ту кунун рӯ тофт.

Дар ҳама ҷо ба гӯши кас як хел
Мерасад, дӯстам, садои хурӯс.
Фикри ояндаро намо минбаъд,
Ба гузашта махӯр ту ҳеҷ афсӯс!

Мешудӣ гар асо ба дасти ягон
Марди хуби савобчӯӣ чу ман,
Ба Худо, ки насибаат мегашт
Шоҳворона зиндагӣ кардан.

Мана дарё... дар канори он,
Расму ойини зиндагӣ дигар аст.
Бой – бою, гадо – гадо монда,
Шоҳ чун сояи Худо ба сар аст.

Хостам пурсамат дар омади гап,
Метавонӣ шино кунӣ ин рӯд?
Аз ғазаб шуд сиёҳ рӯйи Ҳасан,
Ларза бигрифт, печ зад бар худ.

Ғами дирӯзаро ба ёд овард,
Падару модари ситамкашро,
Ситаму ҷабри бойи қишлоқу
Дуди охи дили пуроташро.
Давраи нав агар намеомад,
На ароба, на асп дошт Ҳасан,
Дар ғуломию бандагӣ мемурд,
Мурдаи камбағал надошт кафан.

Ҳасани мо аробаи худро
Аз алам сахнаи мубориза сохт,
Бойро бо ду даст боло кард,
Бо ҳама қувва бар замин андохт.

Дар ароба чували орд намонд,
Ҳамаро ӯ ба хоки роҳ афканд.
Пуштро карда бар Саройкамар
Ба раҳи дигаре нигоҳ афканд.

Бо ароба – дучархаи кухна
Мегузашт аз миёни тафсонҷул,
Бо сари хам ба рӯйи асп мудом
Буд бо фикри хештан машғул.

Роҳи кишлоқу шоҳроҳи Вахш
Сер шуд аз таронаҳои Ҳасан,
Менишастанд баччаҳо дар роҳ
Ба тамошои рафтуои Ҳасан.

Ҳар саҳар пеш аз садои хурӯс
Занги аспи ароба меомад.
Қад-қадӣ кӯчабоғҳои деҳот
Ҳасани босалоба меомад.

Дар миёни машинаҳои зиёд
Рафтуоии ароба буд аҷиб,
Менамуданд баччаҳои шӯҳ
Дар сари роҳ аробаро таъқиб.

Бар қафои ароба часпида
Раҳравон мешуданд овезон,
Медавиданд тӯда-тӯда шуда
Пеш-пеши ароба хандакунон.

Ҳасан аз кори баччагон баъзан
Пурғазаб гашта сахт меранчид,
Худ ба худ гоҳ завқҳо карда
Мисли кӯдак баланд механдид.

Кайф мекард, ки дар атрофаш
Қад-қади роҳ боғу майдонанд,
Сари ангурҳо чу марворид
Дар таги баргҳо авезонанд.

Баргҳои дарахтҳои тут
Нахи абрешимин нисор кунанд,
Давлати колхозчӣ - деҳқонро
Яке бар даҳ дусад ҳазор кунанд.

Дар бригадаҳои колхозӣ,
Дар заминҳои беканорҳудуд,
Пахтаи нахдарози ин водӣ
Кӯҳ-кӯҳу ғарам-ғарам пур буд.

Ҳасан ин сарвати фаровонро
Як-як аз пеши чашм мегузаронд,
Сӯйи қишлоқҳои хушманзар
Чархҳои аробаро меронд.

Омад овоз аз қафои сараш
– Ист як дам, аробакаш, машидоб!
Пурсам аз ту гапи муҳиммеро,
Мондам аз пой аз барои савоб.

Дошт як сумкаи калон дар кифт
Мардаки хаткашони колхозӣ.
Хаткашонӣ барои почталион
Нест як кори шӯхию бозӣ.

Медавад аз пагоҳ то бегоҳ
Бо хату бо газет ба ҳар дару кӯй,
Мекунад одамони гумшударо
Гашта-гашта суроғ, пурсучӯй.

– Ту магар нестӣ Ҳасан? – Ҳа, ман,
Марҳамат кун, ба ман чӣ гап дорӣ?
– Ба ту аз шаҳр нома омадааст,
Кардамат чустучӯи бисёре.

На макони муайяне дорӣ,
На қароре ту дар ягон манзил,
Ман ба як деҳ равам, ту бар дигар,
Сад мазаммат намудамат дар дил.

Дидам ин, ки аробаи шалақе
Хӯрда алвонҷ меравад лиқ-лиқ,
Гуфтам: - Албатта, ин туй, чунки
Кист чун ту аробаро ошиқ?.

Ҳасан аз хат, кинояти хаткаш
Сурх шуд, даргирифт мисли алав,
Гуфт: - Бас кун! Кӣ хат фиристодаст?
Дар даруни хат аст чӣ гапи нав?

– Нома аз духтаре, Садаф номе,
Гир онро ба ҳар ду чашмат мол.
Шукр кун, шукр – ношукр банда!
Мақун ин қадр дур фикру хаёл.

Раҳравон буд фикру зикри Ҳасан
Ҳам ба мазмуни нома, ҳам ба Садаф,
Сар намедод чун васиқаи умр
Номаи ёри хешро аз каф.

Ҳичча мекард ҳарфҳояшро,
Матни онро вале намефаҳмид,
Бе тараҳҳум ба камсаводии худ
Таъна мекарду саҳт меранҷид.

Ба кӣ хонондаву чӣ сон пурсад,
Ки чӣ гуфтаст ёри ӯ дар хат,
Балки дар номааш ба ҷойи салом
Ишқро мекунад Садаф лаънат.

Ба Садафмоҳ узрхоҳона
Ҳар чӣ бошад, ҷавоб хоҳад дод,
Аз раҳи мардию вафодорӣ
Мекунад ёри кадрдонро ёд.

Аз пайи ҳам ду «М-ка»-и хушранг
Рӯ ба рӯ омаданд дар ин вақт
Дар яке менишаст болида
Шармолуд – келини хушбахт.

Духтарони дигар ба паҳлуяш
Шодмон «ё-ё-ё» мегуфтанд,
Ба арӯсон ҳамешагӣ бодо
Толеъу бахт ёр – мегуфтанд.

Бе танаффус машина сигнал дод,
То барорад аробаро ба канор,
Пешпо хӯрд асп тӯрида,
Сарнагун пас фитод дар чӯбор.

Сӯхт бисёр аз он димоғи Ҳасан,
Аспро дод аз ғазаб дашном.
Гуфт: - Коҳу чаве, ки медиҳамат,
Ба ту гардад ҳазор бор ҳаром!...

Гуфт: - Ҳар як арӯси инвақта
Аз ароба кунун ҳазар дорад.
Ҳаваси бо машина рафтанро
Дар деҳу шаҳрҳо ба сар дорад.

Хулласи гап, ки обрӯи Ҳасан
Шуд мубаддал ба як пули пуччак.
То кай аспу аробаро созам
Мани гумроҳ дар чаҳон дастак.

Мегузаштанд дар ҳамин лаҳза
«Зис»-ҳо мисли кӯҳи силсиладор,
Мекашиданд пахтаро ба завод
Чида болои ҳам қанор-қанор.

Аз паси корвон Ҳасан дере
Дар ҳаёли кадом коре шуд.
Ашк аз дидаҳои ҳайронаш
Дона-дона ба рӯ-ш чорӣ шуд.

Бо Ҳасан дошт солҳои сол
Ошноӣ раиси як колхоз,
Аз раҳи дӯстӣ, шиносӣ
Мешуд онро ҳамеша маҳрами роз.

Рафт рӯзе Ҳасан ба пеши дӯст
То ба ӯ арзи ҳол бинмояд, –
«Пайи ҳар кор маслиҳат бояд
Кори бемаслиҳат нақӯ н-ояд».

Рӯйи саҳни идораи колхоз
Пур буд аз ғавҷи одаму овоз.
Бо тақотуқ механик Искандар
Менамояд машинаҳоро соз.

Сару рӯ Васяи тракторчӣ
Нафтолуд ояд аз сахро.
Дар тарозу кашанд бо навбат,
Хирмани пахтаҳои аълоро.

Бачагон мисли селайи гунчишк
Мебароянд аз дари мактаб.
Гуфтугӯ мекунад раис бо халқ,
Сифати корро намуда талаб.

Ба Ҳасан чун фитод кори раис,
Гуфт, ки: – Пеш о, машав хайрон!
Дӯсташро Ҳасан намуд оғӯш,
– Омадам, гуфт пеши ту меҳмон.

Марҳамат кун, биё, ки омаданат,
Қўрачон, айни муддаои мост,
Дӯст болои дида, нури чашм
Сафарат аз кучост то ба кучост?

– Сафарамро мапурс, агар гӯям,
То сахаргаҳ намешавад охир,
Дуксиёҳию нобарориҳо
Ҳама аз қисматанд, аз тақдир.

Дӯстам, ту раиси колхозӣ,
Шукр, колхозии бой дорӣ ту,
Миллионерӣ ту, миллионер,
Дасти мушкилкушой дорӣ ту.

Хостам аз ту маслиҳат пурсам:
Пешрав нест кори ман ҳаргиз,
Ҳар кучо, ки равам, намебинам
Қуз укубат, азоб дигар чиз.

– Ба азобат худат гунаҳкорӣ!
Гар нагардад чӯйҳо дарё,
Дар дили дашт мешаванд адо,
Мисли чӯй аст одами танҳо!

Бахту давлат ба дастҷамъии мост,
Ту нафаҳмидаӣ ҳанӯз инро,
Аз қафои ароба мегардӣ
Чустучӯ карда кайфи деринро.

– Қасд кардам, ки баъд аз ин бояд
Бо ту бошам, машинарон бошам,
То ту бинӣ, ки ман дар андак вақт
Дар сафи пеши шоферон бошам.

Зери лаб ханда карду гуфт раис:
– Ман ба фикри ту розиям сад бор,
Лекин аввал машинаро омӯз,
Илми ин касбро ба дастат ор.

Аз ароба машинаро кун фарк,
Техника андакест мушкилтар.
Майл дорӣ агар ба касби нав,
Корро рафта сар намо аз сар.

Гар ба ин маслиҳат ту не гӯӣ,
Гир бар зимма хизмати колхоз.
Вохӯрад кори хоксорона
Нанамой ба шарти он ки ноз.

Асп хоҳӣ ту, асп ҳам дорем,
Лақайаспи зотӣ ҳам бисёр.
Гар ту хоҳӣ аробакаш монӣ,
Хоҷагиро ароба ҳам даркор.

Тоқиашро ба сар ниҳода Ҳасан
Хест аз ҷову по ниҳод ҳамӯш,
Рафт андешаманд сӯйи сарой,
Гардани аспро намуд оғӯш.

Гуфт: - Эй аспи ман, саманди ман,
Дӯсти бегумони ман ҳастӣ,
Солҳои дароз аз хурдӣ
Мисли ҷон дар амони ман ҳастӣ.

Ҳарду дидем гармию сардӣ,
Рӯзҳои азобу роҳатро,
Ҳарду гаштем гар дучори хатар.
Пеша кардем сабру тоқатро.

Бесару нӯг роҳи кишвари мо
Хурда аз рафтуои мо гардид,
Бағали кӯҳсори мулки Ҳисор
Манзили нақши пайи мо гардид.

Монда ҳарду ба зери обу арақ
Мегузаштем ҷӯли бирёнро,
То сахаргаҳ гусел мекардем
Шӯълаи моҳтоби тобонро.

Шабa шаб, рӯза рӯз ногуфта
Ҳарду машҳур боркаш будем,
Дар сари корвон ба каф байрак
Ҳарду як ҷо қаторкаш будем.

Ҳишту ҷӯби кашондаи моро
Сарфи шаҳри азизи мо карданд,
Намаку ҷою нону шакарро
Дастгири гуруснаҳо карданд.

Ҳама донанд, ки дар он айём
Бори республика ба дӯшат буд,
Чунки дар солҳои қашшоқӣ
Давраи ҷӯшишу хурӯшат буд.

Давлати одамони имрӯза
Дар вагонҳо дигар намеғунҷад,
Ту кунун дар кашондани ин бор
Дасткӯтоҳию надорӣ ҳад.

Дар ҷарогоҳҳои колхозӣ
Дӯстам, рафта сайру бозӣ кун,
Бо ягон кори хоксорона
Назди мардум забондарозӣ кун.

Метавонӣ, ки дар миёни гала
Пираспи баландсар бошӣ.
Монда ному нишонае аз худ
Раҳши навзодно падар бошӣ.

Ман ҳам имшаб ҷудо шуда аз ту
Меравам аз қафои кори дигар.
Гар ба ту кадрношиносӣ шуд,
Авф кун, аз гуноҳи ман бигзар...

IV

Ҳасан аз роҳи дур меомад
Қад-қади рӯди шӯҳоби Вахш,
Рӯйро карда мисли лахча сиёҳ
Аз шамолу аз офтоби Вахш.

Монда аспу аробаи худро
Дастхолӣ, пиёда меомад,
Ба дами тафтбоди кӯҳу даман
Синаашро кушода меомад.

Беҳабар буд аз гузаштани вақт,
Аз равуои одамони савор,
Худписандона гоҳ менигарист,
Ба шитоби машинаҳо ночор.

Май нанӯшида мениҳод қадам
Дар раҳи хештан ба сармастӣ,
Ба ҳаёлаш намерасид, ки он
Луқмаеро хӯрад ба сардастӣ.

Ташналаб буду майли об надошт,
Хоболуду фикри хоб надошт,
Ќуз ниҳодан қадам ба сӯйи шаҳр
Дар дил он дигар интиҳоб надошт.

Мепариданд аз замин ба ҳаво
Гоҳ хӯсида мургҳои ҳилол,
Менамуданд марди танҳоро
Гоҳ сағҳои подабон дунбол.

Галаи аспҳои колхозӣ
Аз бараш беадад гузар карданд,
Мисли най рост гардани онҳо
Аламашро зиёдтар карданд.

Аз назаргоҳи он намерафтанд
Чилваи шаҳри нав ба зебӣ,
Дару деворҳои пурҳашамат
Сояҳои чанори бобӣ.

Манзари кӯчаҳои пурҳаракат,
Қасрҳои аҷоиби дилкаш,
Хонаю остонаи маҳбуб,
Рӯйи зебову чашми чун оташ...

Ҳамаи ин ҳаёлҳо ба Ҳасан
Дар сафар ғайрате ато карданд,
Бағали пойтахти наврасро
Гарму ҷӯшон ба рӯ-ш во карданд.

Рӯзе аз рӯзҳо ба зери чанор
Шуд Ҳасан мисли сояе пайдо,
Бар танаш буд бори вазнине
Сари пур бо ҳазорҳо ғавғо.

На дигар чуръате, ки дар кӯча
Мисли дерина сар баланд кунад,
Аз сари асп харсаворонро
Дар сари роҳ нописанд кунад.

Рохҳоро ба ҳукми худ гирад,
Одамонро бароварад ба канор.
Гузарад аз миёни мардуми шаҳр
Бо гуруру такаббури бисёр.

Худ кунун мегурехт аз ҳама кас,
Аз нигоҳи тамоми раҳгузарон,
Аз салому алек, аз одоб,
Аз мулоқоти қадрдон ёрон.

Ў нишони саройи деринро
Дар қади кӯча ҷустуҷӯ мекард,
Шиштухези аробакашҳоро
Раҳравон дар дил орзу мекард.

Саргарангона борҳо пасу пеш
Рафта меомаду намедонист,
Ки ба зери чанор кайҳо боз
Ҳеҷ осор аз сарое нест.

Дид дар ҷойи он бинои наве,
Лавҳаеро ба рӯи дарвоза.
Канда-канда ҳуруфҳоро хонд
«Ав-то-школ-ла», – мактаби тоза.

Берун омад машинае аз дар,
Сар бароварда як ҷавон аз он
Ба Ҳасан гуфт: «Омадӣ охир,
Эй ту оворагаштаи ду ҷаҳон!

Зада бар девор пешони-т,
Тавба аммо наменамоӣ ту,
Гар фарой аз асп, аз узангу
Ба гумонам, намефарой ту!»

Чашму рӯйи Ҳасан сиёҳӣ зад,
Ларза дар узвҳои он афтод.
Чуз ғазабнок як ниғаҳ кардан
Беадабро дигар ҷавоб надод.

Рафт аз сояи дарахти чанор,
Ёди махбуб кард, ёди Садаф,
Бе Садаф зистан бувад мушкил,
Гар Садаф нест, нест шаъну шараф.

Ғам агар ҳаст, ғамгусор кучост?
Дӯст шарт аст, дӯстдор кучост?
Майли ёре агар ба сар дорӣ,
Меҳробону азиз ёр кучост?

Ҳасан омад ба кӯчаи дигаре
Дилкашолона бо баҳонаи дӯст,
Дару боми шиносро чун дид,
Хост меҳмон шавад ба хонаи дӯст.

Гашт дар гирди хонаву аммо
Надаромад Ҳасан ба он хона.
Ба Садаф бо кадом рӯйи сурх
Менамояд нигоҳ мардона.

Дар ҳамин лаҳза балки машғул аст
Ёр дар хондани ҷавоби хат,
Балки ҳаргиз намеравад сарфаҳм
Хонда-хонда ба сарҳисоби хат.

Балки машғули хатнависӣ аст,
Сарзаниш мекунад маро дар хат.
Кай шавад, ки ба дасти ман бирасад
Қосиди ишқ, муждаовар хат?

Ин тараф-он тараф парешонҳол
Чарх зад, бемадор шуд, калавид.
Соате хост, ки биёсяд
Пастдевори пахсагиро дид.

Омаду кард така бар девор,
Чашм пӯшиду монд беҳаракат,
Гуфт, ки: - «Ранҷ агар, Ҳасан, набарӣ,
Нест дар корҳои ту баракат».

Меравам, меравам ба зери чанор
То кунам имтиҳон саодати хеш.
Бигузored, ки маро бошад
Кулфати нав, азоби нав дар пеш!

Хушкаломанд, шӯх, густоханд,
Ҳамдигарро дугонаҳои Садаф,
Ҳалқа биншастаанд дар таги тоқ
Гирди дастархони бои Садаф.

Сухбати духтарони ҳаммақтаб
Дилфиребу мароқовар буд,
Гоҳ чиддию гоҳ ҳазломез,
Диққатангезу хандаовар буд.

Аксари ин дугонаҳо кайҳо
Духтарони ба қад расида бувад.
Баъзе дар зиндагӣ ба мисли Садаф
Рӯзҳои фирокдида бувад.

Духтаре гуфт, ки ба хурсандӣ
Оқибат шуд тамои мактаби мо,
Бо машаққат кунун ба даст омад
Чандсола умеду матлаби мо.

Барзада дасту остин фардо
Ба маҳалҳо барои кор равем,
Монда дур аз дугонаҳои азиз
Ҳар кадоме ба ҳар қарор равем.

Дигаре гуфт, ки илоҷе нест,
Мефириستم зуд-зуд хабар.
Дӯстонро кунанд чунки қарин
Почтаву телеграф ба ҳамдигар.

Менависам, ки чӣ гуна бувад
Қилику суҳбати дугонаи нав,
Кори нав, ҷойи нав, шароити нав,
Ҳастию нестии хонаи нав.

Менависам, ки пас аз рафтан
Аз ҳама пештар кӣ шавҳар кард,
Кӣ киро дод дил, аз кӣ бурд,
Ки чӣ сон бо кӣ хонаву дар кард.

Севумӣ гуфт, ки дар ин бора
Садафи мо намекунад парво,
Чунки ишқи аробакаш кардаст
Дили онро асири худ кайҳо.

Ин кас акнун ба пеши ӯ рафта
Дар ароба савор мегардад,
Аз паси дӯстдори хонабадӯш
Ҳама дам соявор мегардад.

Садаф андак ба қаҳр омаду гуфт:
– Ҷон дугона, кинояро бас кун.
Бадзабонӣ туро намезебад,
Иззати нафсу ҳурмати кас кун.

Ҳайф, ки меҳмони ман ҳастӣ
Варна беобрӯй мекардам,
Бо ту дар лаҳзаи забонхорӣ
Нағзакак гуфтугӯй мекардам.

Солҳо боз аз ҳама беҳтар
Мешиносам аробакашро ман.
Ӯ сазовор нест, бовар кун,
Ба чунин таънаҳои сахт задан.

Ору номусдор як мардест,
Тамаъе аз касе надорад он.
Ба умеди Садаф – умеди висол
Ҳеҷ гоҳе нагашт аз паймон.

Ман гумон мекунам, ки нияти ӯ
Аз ақиқ, аз булӯр софтар аст,
Ҳамаи мардҳо ба чашми ман
Дигаранду аробакаш дигар аст.

Дар ҳамин дам Ҳасан агар мешуд,
Месупурдам ба дасташ изнабро.
Бо табассум, тақаллуми ширин
Мебаровардам аз дилаш ғамро.

Охири навбаҳор омада буд,
Мешуданд об барфҳои кӯҳ.
Пой мемонд фасли тобистон
Ба сари сарзамини азму шукӯҳ.

Руста буданд донаҳо аз хок
Хабар оварда аз фаровонӣ,
Киштҳо гӯё, ки мегуфтанд
Хуб шуд, худ кори деҳқонӣ.

Дар бари домани адир комбайн
Чави навпӯхтаро дарав мекард,
Ба сари теппаи баланд касе
Бош-боше ба ҷуфти гав мекард.

Дар нишемангаҳи баландиҳо
Деҳаи сабзи обшоре ҳаст.
Дар ҳама кӯчабоғҳои он
Соф чун нукра чашмасоре ҳаст.

Дар шаби мохтоб, дар шаби тор
З-осмонаш ситора меборад,
Аз ҷароғи электрӣ ба сараш
Хирмани пурситора меборад.

Мактаби хушҳавои даҳсола
Сап-сафед аст дар миёни деҳ.
Ҳада созад ҷаҳон - ҷаҳон шодӣ
Ба хушиқбол баччагони деҳ.

Буд омӯзгори ин мактаб
Қаҳрамондухтари ҳикояи мо,
Мисли ҷон дӯст дошт аҳли деҳ
Бо ташаббус муаллими худро.

Аввалин рӯзҳои омаданаи
Ошное надошт дар қишлоқ,
Хуб санчида аз пайи ҳар кор
Пойро мегузошт дар қишлоқ.

Ҳар чӣ бошад, ҳанӯз нобалад аст,
Бо русумоту бо таомули деҳ,
Ҳар чӣ бошад, муфассал оғаҳ нест
Аз дигаргунию такомули деҳ.

Рӯзи аввал Садаф намедонист,
Ки чӣ сон дарсро шурӯъ кунад,
Аз паси кӯҳи илм чун хуршед
Ба сари деҳ чӣ сон тулӯъ кунад.

Деҳаро мисли панҷ ангушташ
Садаф акнун намуда буд аз худ,
Ҳеҷ камбудие ба чашми ӯ
Ноаён, ношиносмонда набуд.

Ба ягон хона медаромад агар
Садафи дӯстрӯи чингиламӯй,
Мешуданд аз камоли хурсандӣ
Ҳама дар пеши ӯ ҳикоятгӯй.

Баччае гар ба дарс дер ояд,
Сабабашро Садаф дарак мекард,
Кори мактаб, ҳаёти оиларо
Зич пайваста муштарақ мекард.

Маслиҳатро ба модарон медод,
Илму одобро ба шогирдон.
Ҳушу ёдаш ба кори мактаб буд,
Ба ривочи фазилату ирфон.

Буд дар гирду пеши ин мактаб
Саҳни пур аз гиёҳу пурхоре,
Дасти хонандагон иваз бинмуд
Он заминро ба боғу гулзоре.

Бомдодон ба рӯйи гул шабнам
Медурахшид мисли лӯълӯе,
Мефишонд аз тирезаҳои яла
Ба ҳама синф анбарин бўе.

Ҳар саҳар омадан ба боғи гул
Ба Садаф шуғли беҳтарин гардид,
Духтари табънозуки гулбоз
Бо гули боғ ҳамнишин гардид.

Чида гулдаста аз гули садбарг
Ёд мекард як ҷавонеро,
Аз лаби бомҳои Душанбе
Ба сари ёр гулфишониро...

Дар чунин субҳ сӯйи ин қишлоқ
Ки шитобон сабукраве ояд.
Ҳама гуфтанд, ки: ба пеши мо
Ояд аз шаҳр раҳбаре шояд.

Балки ояд раиси Совнарком,
Ё чу ҳаррӯза котиби райком,
Балки мо корҳои колхозро
То ҳамин дам надодаем анҷом?

Чун сабукрав ба деҳ қарин гардид,
Дод ронанда сигнали бисёр.
Ба шигифт омаданд аҳли деҳ,
Ки чӣ сон одам аст, ин чӣ виқор?

Чамъ гаштанд аз калон то хурд
Гирди онро чу ҳалқа печонданд,
Дида як марди ношиносро
Ҳама хомӯшу бетараф монданд.

Ҳама буданд бетараф, оре
Садаф аммо дар изтироб афтод,
Мисли борон ба сатҳи дарёи
Сермавчу пур аз ҳубоб афтод.

Аз тараб курта-курта гӯшт гирифт,
Кард лабхандҳои ширине.
Лаб зад аз нав чу гул ба рухсораш
Орзуву умеди дерине...

Роҳ дар пешу ёр дар паҳлу,
Дастҳои Ҳасан ба рули машин,
Чархҳои машина мегаштанд,
Манзили дуру намуда қарин.

Дар бараш менишаст ёри азиз,
Буд аз хуррамӣ дилаш чун кӯҳ,
Ба гумонаш, ки зиндагӣ ин хел
Ҳеч гоҳе надошт шаъну шукӯҳ.

Дид он ин шукӯҳро дар хеш,
Дар Садаф, дар нигоҳи чашми сиёҳ,
Дар суруде, ки мешунид аз дил
Дар насиме, ки мевазид аз роҳ.

Дар уфуқи баланди ҳалқаи кӯҳ,
Дар ҳудуди васеи мулки азиз,
Дар сафедии рӯдҳои шӯҳ,
Дар кабудии сабзаи навҳез.

Чӯбу семент мекашонид он
Ба бинокори сохтмони Вахш,
То канал сохта равон созанд
Обро сӯйи ташнағони Вахш.

Шаҳр гӯё, ки аз қафои сараш
Даст афшонда менамуд гусел,
Ошиқонро салом медоданд
Дар сафар манзил аз пайи манзил.

Мешуд аз қуллаи баландиҳо
Бо шуои чароғҳо ҳамсар,
Дар бари киштҳои водиҳо
Медамид аз замин чу гандуми тар.

Ба Садаф гуфт: – «Чонакам, дидӣ,
Чӣ қадар ин машина тездаст,
Беқанат медавад ба рӯи замин,
Зеби ин роҳҳои хубу нав аст.

Дар ҳама ҷойи мамлакат дигар
Нест аз нусхаи машинаи ман,
Ҳама гӯянд аз калон то хурд
3-ин сабаб ҳам ба ман, ки «қандата зан!»

– Ман надидам, ки бемуболиғае
Зада бошӣ ту гап ягон боре.
– Дар гапам заррае муболиға нест,
Ҷони ширин, макун маро хорӣ!

Росташро, Садаф, агар гӯям,
Ту ҳам аз духтарони ноёбӣ.
Кас надидам, ки мисли ту бошад
Дар чунин дилбарии дилёбӣ.

Ба сари тепаҳои Обикиик
Мошини ӯ даме ки боло шуд,
Дар ду паҳлуи кӯҳи Боботоғ
Сабз ду манзара хувайдо шуд.

Як тараф водии васеи Ҳисор
Ҷанг бо ранги осмон мекард,
Як тараф рӯди сероби Вахш
Водии хешро ҷавон мекард.

Ҳасани мо машинаи худро
Ҷониби Ваҳши дилкушо меронд,
Аз қафои машинааш танҳо
Ҷанги ғафсе дар осмон мемонд.

1952 – 1954

ЧАРОҒИ АБАДӢ

Интизорӣ

Шабе, ки то сахар бедор будам,
Мушавваш, тангдил, ночор будам,
Нахуфтам, доштам уммедворӣ,
Диламро мефишорид интизорӣ.
Гирифта дуди тамбоку гулӯям,
Хамида мӯи сар то чашму рӯям,
Задам гӯгирд, кардам боз хомӯш,
Папирос даргирондан рафт аз хуш.
Қаду бар хонаро гаштам, нишастам,
Гирифтам хома бо ларзанда дастам.
Дилам мехост, ки шеъре нависам,
Намоям шарҳи дастонам, ҳадисам.
Агарчи хона ором аст дар шаб,
Ба шоир чойи илҳом аст дар шаб,
Нишастам, лек чизе ҳам нагуфтам,
Ҳама хуфтанд, танҳо ман нахуфтам.
Чаро ки доштам уммедворӣ,
Ба сӯи роҳ чашми интизорӣ.
Чӣ хомӯш аст манзил дар дили шаб,
Шуда гӯё, ки гунгу кар дили шаб.
Намеомад на овози хурӯсе,
На ширин хандаи ошиқ арӯсе,
На болу пар кушоданҳои мурғон,
На бо ҳам хӯрдани шохи дарахтон.
Фақат аз боғ меомад насиме,
Насими атрбӯ, дилкаш, ҳалиме.
Шунидам ман фақат дарро кушода,
Нафасгирии аҳли хонавода.
Ба саҳни боғ частам чун шарора,
Нигаҳ кардам ба нурафшон ситора.

Ҳавои шаб ҳузури рӯҳу чон буд,
Замин сабзу мусаффо осмон буд.
Маҳи апрел дар иди баҳорӣ,
Ба гул лӯълӯи тар бахшид, оре...
Ғули гелос дар чанги ҳаво буд,
Барои ҳамл олу ғунчаво буд.
Бунафша дар лаби чӯ ноз мекард,
Ғули садбарг чашмаш боз мекард.
Чакидан дошт чак-чак шираи ток,
Тапидан дошт аз гармӣ дили хок,
Дарахтон дар умеди бор буданд,
Ҳама дар ними шаб пуркор буданд.
Ҳама монанди ман бо интизорӣ,
Ғанӣ буданд аз боди баҳорӣ.
Шуморо – бороранда дарахтон,
Шудам чун гавҳари чашмам ниғаҳбон.
Шинондам, об додам, парваридам,
Нахустин меваҳотонро чашидам.
Шумо аз нав ҳавои бор доред,
Ба оянда самарбахш интизоред.
Дар ин ҳангом монанди шумоям,
Чунин асту чунин дардам, давоям.
Ба чашмонам шуданд ин дам намоён
Таваллудхонаву дунёи тифлон.

Мулоқоти якум

Саҳар шуд, шаҳр ҳам омад ба таҳрик,
Мунаввар шуд фазои кӯҳи тоҷик.
Ба тан пӯшида челақ, – ҷомаи суф,
Дигар ташвишхоро монда мавқуф,
Фитодам дар чаҳони серчанҷол, –
Ба дунёи пур аз фарёди атфол.
Чи дар хона, чи дар раҳрав - каридор,
Ба гӯшам мерасид овози бисёр.
Яке фарёд лӯлакпеч мезад,
Дигар поро ба по бе ҳеҷ мезад,
Яке чашмони худ накшода ҳоло
Ғизо мечуст во карда даҳонро.
Рақамҳо-нумраҳо буданд авезон
Ба дасти дӯстрӯ гириянда хурдон.
Садое, ки ба ҳар як тифл хос аст,
Ба модар 3-аввалин соат шинос аст.
Чӣ сон нашносад овози дилашро?
Давоми умр, парвози дилашро?
Ба модар нури чашмон аст фарзанд,
Даванда реша дар ҷон аст фарзанд.
Гирифта доя тифлери ба оғӯш,
Баромад аз даре мағрур, хомӯш.
Агарчи доя ҳоло худ ҷавон буд,
Валекин кӯдаконро меҳрбон буд.
Расад рӯзе, ки худ фарзанд бинад,
Чу модар назди фарзандон нишинад.
Дилам хоҳад, ки бошад шоду хурсанд,
Набинад ҳеҷ дарду доғи фарзанд.
Назар кардам ба тиллоранг мӯяш,
Ба чашмони кабудааш, сурх рӯяш,
Чунин духтар, чунин симои хушгил,
Кӣ медонад, киро хуш карда дар дил?

Дар ин хона-таваллудгоҳи инсон
Ниғаҳ кардам ба рангоранг тифлон,
Яке бе мӯй буду сап-сафедак,
Дигар мӯйи сияҳ буд печ-печак.
Яке ором, дигар бесаранҷом,
Яке шакле гирифта, дигаре хом.
Ба хона, аз қафои як тиреза,
Ниғаҳ мекард марде бо ситеза.
Ба кин мӯйи лабашро тоб медод,
Қасам бар хулқу бар одоб медод.
Кушода чашмро чун шоҳкоса,
Занаширо таъна мезад он, хулоса,
Ба ман гуфтанд, ки аз зан қимоб аст,
Зи духтар зодани зан дар азоб аст.
Намехоҳад, ки бинад духтарашро,
Муборақбод гӯяд модарашро.
Ба дил гуфтам, ки: «Қоҳил мард будаст,
Тани моро нишаста гард будаст».
Ба ҷойи ӯ сано гуфтам худи ман
Ба ин навзод духтарча, ба ин зан.
Сано гуфтам ба занҳое, ки имрӯз
Ба кори мамлакат ҳастанд дилсӯз.
Сано гуфтам ба фарзанди чигарбанд,
Ба ҳар як модари дорои фарзанд.
Яқин дорам, ки ин духтарчаи нав
Шавад фардо ба модарҳо-ш пайрав.
Азизи халқ, донишманд гардад,
Ба кори судовар банд гардад.
Агар марде шавад пайдо, ки онро
Кунад таҳқир, ранҷонад занонро,
Чунин номардро нодон шуморад,
Ба дарё ташна бурда, ташна орад.
Ба момо дӯхтам чашмони худро,
Гирифтам дар шиканча ҷони худро.

Руҳи момо ба чашм осуда бинмуд,
Нигоҳе карду лаб бо ханда бикшуд:
Падар гаштед як тилло писарро,
Муборакбод мегӯям падарро.
– Саломат модараш? – Ҷонаш раҳо ёфт,
– Ба бахташ кӯдаки олампано ёфт!
Ман аз шодӣ зи ҷо частам, паридам,
Руҳи фарзанди навзодам бидидам.
Нахустин бор бишнидам садояш,
Дари дилро кушодам ман барояш.
Даҳан во карда мечунбонд лабро,
Ба дил мекард ҷо ишқи насабро.
Маранҷ аз ман ту, эй додои духтар,
Ки додам ман туро дашном яксар.
Туро духтар маро бошад писар шуд,
Барои мову ту як ид сар шуд.
Кӣ медонад, ки як рӯзи мусоид,
Қудои ҳамдигар хоҳем гардид.
Писарро пешкаш кардам Ватанро,
Диёри дилписанди хештанро,
Замини сабзранги тоҷиконро,
Садои рӯдҳои зарфишонро,
Чарогоҳони пур аз молхоро,
Саодатбахш моҳу солхоро,
Деҳоту шахрҳои нав ба навро,
Ба ҳусн аз боғҳо бурда гаравро,
Фаровонмехнатӣ, нону намакро,
Суруди рафта то авҷи фалакро.
Ба ӯ ман ҳадя кардам манзилавро,
Чароғи нурпоши маҳфилавро,
Умеду орзу, омоли худро,
Пур аз саъю чадал иқболи худро.
На танҳо кард онро бахт оғӯш,
На танҳо зиндагӣ бӯсид пурҷӯш,

Ханӯз онро дучор ояд задухӯрд,
Ба ӯ ояндаро бояд, ки биспурд.
Писарчон, чун кушой дидагонро,
Ба чашми хештан бинӣ чаҳонро.
Ту ҳам фарзанди Шарқӣ, Осиёӣ,
Валекин Осиёи пурсафой,
Ту ҳоло хоб кун, роҳат нафас гир,
Бизан фарёдҳову нӯш кун шир!
Ман акнун меравам, поезд ояд,
Мулоқоти нава дар пеш бояд.
Мулоқоти нава бо пирамарде,
Адиби озмуда ҳар набарде.
Куҳансоле, ки дида ду замонро,
Ғаму андӯху шодии чаҳонро.
Куҳансоле, ки дил пур аз умед аст,
Раҳаш монанди мӯҳояш сафед аст,
Куҳансоле, ки донад Осиёро
Бағӯшоянда аз ҳар дил садоро.
Садои Осиёро хуб донад,
Худ ӯро Осиё маҳбуб хонад.

Мулоқоти дуҷум

Агарчи дар забон аз рӯзи аввал
Ба расмият ҳама гӯянд вокзал,
Валекин ман ба навъи тоза гӯям,
Ба шаҳр онро дару дарвоза гӯям.
Аз ин ҷо шаҳри моро ибтидоаст,
Ба шаҳри мо аз ин ҷо рафтуояст.
Душанбе мисли боғи тоза сабзид,
Ба шаҳри нозанин монанд гардид,
Ба ҷӯш омад аз ин ҷо зиндагонӣ,
Ба ин ҷо аз Россия меҳробонӣ,
Нахустин меҳ, оҳан, шиша омад,
Нахустин ҷӯб ҳам аз беша омад.

Дар ин ҷо Тоҷикистон кард оғӯш,
Бародар халқхоро гарм, пурчӯш.
Ба ин ҷо дӯстӣ омад ба тоҷик,
Ба ин ҷо омад аз ҳар сӯй табрик.
Ба ин ҷо ҳолдон Куйбишев омад,
Ба наздаш косибу деҳқон баромад.
Вакили партия овард табрик
Ба муздурони кӯҳистони тоҷик.
Расидам ман ба ин дарвозаи шаҳр,
Шунидам васфи шаҳр, овозаи шаҳр.
Аз ин дарвоза модархо ба ҳар сӯ,
Гуселонанд фарзандони дилчӯ.
Яке гардан ба гардан монда бо дӯст,
Дигар ғарқи чамоли ёри некӯст.
Дар ин ҷо пойтахт омад ба дунё,
Дар ин ҷо оҳи мо гардид боло.
Дар ин ҷо сар шавад дидорбинӣ,
Дар ин ҷо унгирию қаринӣ.
Дар ин ҷо ашки васлу ашки ҳичрон,
Дар ин ҷо ошиқон хандону гирён.
Дар ин ҷо роҳпӯй, интизорист,
Барои дӯст ҷону дилсупорист.
Дар ин ҷо бӯсаҳои нарм бинӣ,
Дар ин ҷо ноз бинӣ, шарм бинӣ.
Аз ин ҷо шаҳри мо овоза дорад,
Чунин вокзал, чунин дарвоза дорад.

Ба ёдам ҳаст даврони амирӣ,
Ҳисори кӯҳна – маъвои асирӣ.
Ҳисори кӯҳна ҳам дарвозае дошт,
Чафову ҷаври беандозае дошт.
Дар он ҷо дасти хунин буд боло,
Фалак мекард аз ин даст парво.

Дар он ҷо мадраса, масҷид ҳам буд,
Намозу рӯзаву таҳдид ҳам буд.
Дар он ҷо одамон бозор диданд,
Дар он бозор банду дор диданд.
Дар он ҷо қалъаи ҳокимнишин буд,
Замин ҳам аз фишори он ғамин буд.
Ба зери қалъа зиндон кор мекард,
Ба одам во даҳон чун ғор мекард.
Ту аз дарвоза ҳайрон мегузаштӣ,
Ба хун оғушта нолон мегузаштӣ.
Дар он ҷо каллабур дарвозабон буд,
Хирочи мамлакат ҷон буд, ҷон буд.
Дар он ҷо фитнагар найранг мекард,
Бародар бо бародар ҷанг мекард.
Дар он ҷо сарзамини офтобӣ
Ниҳон мегашт дар хоки харобӣ.
Дар он ҷо дуд аз вайрона меҳест,
Фиғону нола аз ҳар хона меҳест.
Дар он ҷо қадри кас помол мегашт,
Ба ҳоким вақф молу ҳол мегашт.
Фиристонданд амирони Бухоро
Ба он ҷо ҷаҳл, ҳам ҷабру ҷафоро.
Валекин дар иваз аз камбағалҳо
Талаб карданд асбоби тарабро.
Амир аз ранҷи мо ганҷина месохт,
Ба қасри зулм нав - нав зина месохт.
Равон шуд зар ба он ҷо дона-дона,
Ба мисли ашки мо бо ҳар баҳона.
Ба он дарвоза каргас лона мемонд,
Аҷуз аз девҳо афсона меҳонд.
Дар он ҷо рӯди кӯҳӣ дар фиғон буд,
Фиканда дар ҷабин чинҳо равон буд.
Сари худро ба санги хора мезад,
Ба ёди мискину бечора мезад.

Дар он чо бенаво буданд мурғон,
Гурезон охувон аз чашмасорон.
Ба ҳоли одамон сағ нола мекард,
Ба саҳро доғ дар дил лола мекард.
Ба ёдам ҳаст, дар бозору майдон,
Халоиқ борҳо бардошт исён.
Адолатчӯ, ҳақиқатхоҳ мешуд,
Ғазабнок аз ҷафои шоҳ мешуд.
Амон ҷустанд мардум аз амирон,
Вале гаштанд дар ин роҳ қурбон.
Ба халқ омад мадад, дарвоза во шуд,
Биной зулму бедодӣ фано шуд.
Ба он чо лашкари озодӣ омад,
Насими навбаҳори шодӣ омад.
Ба болои сари мо зад шарора,
Ба ранги сурх ҷоноҷон ситора.
Ҷақирон зиндагӣ аз сар гирифтанд,
Далерон роҳи фатҳовар гирифтанд.
Адиби мо ҳам аз нав зинда гардид,
Ба мисли чашмаи ҷӯшанда гардид.
Ҷиканд аз дӯш дунёи куҳанро,
Ҷирифт аз пою аз гардан расанро.
Ба нури субҳи озодӣ назар кард,
Ба васфи нури оламгир сар кард.
Ба дарди халқ, дарди худ даво ёфт,
Нафасозодгиранда ҳаво ёфт.
Ҷроқашро мубориз аз қалам кард,
Ҷақикатро, тамаддунро алам кард.
Адиб аз қатра ҳам тобандатар шуд,
Қиёми халқ – дарё, ӯ гуҳар шуд.
Ман онро интизорам, интизорам,
Ба дарвоза – ба вокзал чашмдорам.
Қатор омад вагон, поезд омад,
Ба ҷони интизорон ҷон даромад.

Ду чашми ман ба дарҳои вагон шуд,
Мана, аз дар адаби мо аён шуд.
Намоён гашт фарзанди Бухоро,
Ҳамон тавре, ки диди дар «Алифбо».
Сафедӣ ришро ишғол карда,
Танашро хастагӣ беҳол карда,
Валекин дил чавон, пурҷӯш сина,
Асо дар даст по монад ба зина,
Қариб аз нур монда чашмҳояш,
Шуда ларзон садояш, дасту пояш.
Адаби хешро оғӯш кардем,
Заданҳои дилашро гӯш кардем.
Ба устои қаламкаш дод пайғом,
Тамоми шаҳр аз ҳар як дару бом.
Салом омад, дуруд омад ба Айнӣ,
Саломӣ чун суруд омад ба Айнӣ.
Муассар шуд маро дар як саҳаргоҳ,
Ки бинам рӯи ду инсонӣ дилхоҳ.
Яке фарзанди ман, навзоди ман буд,
Дигар панди ману устои ман буд.

Дар боғ

Сухан ронам ман аз боғи дилоро,
Намоям ошно бо вай шуморо.
Шумо дар боғ сайри нур бинед,
Дили худро аз он масрур бинед.
Чароғи ҷовидонӣ дар фуруз аст,
Дурахшон чехраи рӯз аст, рӯз аст.
Қалам, қоғаз, сиёҳӣ буд дар пеш,
Адаби пир бо андешаи хеш.
Сухандонро бисе хушҳол кардем,
Ду соат пеш истиқбол кардем.
Табиат ҳам ба истиқболаш омад,
Чаман дар пурсиши аҳволаш омад.

Ба гирдаш боғ бо сад ноз мегуфт:
– «Гули зебои рангоранг бишкуфт.
Ба одам сахнаи ман шӯълабор аст,
Баҳор асту баҳор асту баҳор аст».
Ба гирди ҳавз сабза сар кашида,
Ба ҳар ҷо лолаи зебо дамида.
Тамоми рустаниҳо пок буданд,
Ба рӯйидан ҳама чолок буданд.
Ба чашмат барги сабзи навбаҳорӣ
Дурахшон буд мисли гӯшворе.
Нафас бигрифта аз боғи суманбӯ,
Паридан дошт паранда ба ҳар сӯ.
Ду-се рӯз аст, ки борон ҳамӯш аст,
Садои раъди барқафшон ҳамӯш аст.
Ба сӯйи офтоби оламоро
Сари худро ҳама карданд боло.
Намегаштанд сер аз шӯълаи рӯз,
Гули себаргаи аз гард маҳфуз.
Ҳаво софу шаби торик дур аст,
Замин монанди укёнуси нур аст.
Латофатбор дашту кӯҳсоранд,
Ҳама шодоб аз файзи баҳоранд.
Ба наздам пирамарди шарқ дидам,
Ба нур онро саропо ғарқ дидам.
Адиб аз нур давлатманд гашта,
Ба нур аз ҷону дил пайванд гашта.
Ҳамеша равшаниро орзу дошт,
Умед аз бахту аз рӯзи накӯ дошт.
Вале дар ҳучраи танги Бухоро
Намешуд равшаной ҳеҷ пайдо.
Дар он ҷо ӯ намедонист, ки чун,
Барояд офтоб аз бурчи гардун.
Чӣ сон аз осмони пурситора
Заминро моҳ месозад назора.

Чӣ сон бо ёди шамси лаълрухсор,
Шафак аз дил кашад оҳи шарарбор.
Фақат медид Машриқи куҳанро,
Намоишгоҳи тобуту кафанро.
Ба ҳучра мешуданд аз як қабат дар
Ҳам одам, ҳам ҳаво дохил баробар.
Адиб аз мадраса аз ҳучраи тор
Ниғаҳ мекард бар шаҳри дилозор,
Ба зери гунбази шаҳри Бухоро
Фақат медид торик Осиёро.
Дар он ҷо ҳуни одам ҷӯй мешуд,
Замин аз мурдагон бадбӯй мешуд.
Дар он ҷо марг хандон кафзани дошт,
Сиёҳӣ бо сафедӣ душманӣ дошт.
Саҳарро, шомро мекард таъин
Ба аҳли ҳучра овози муаззин.
Чароғи мадраса дар кунчи тира
Ба мисли кирми шаб месӯхт хира.
Ба чашми нурҷӯ, марди адабгоҳ
Гаҳе Хайём мешуд шӯълаи моҳ.
Зи Саъдӣ гоҳ оташпора мешуд,
Ба гирди Рӯдакӣ сайёра мешуд.
Чароғ аз назм, нур аз назм мечуст,
Ба ишқи назм мисли сабза меруст,
Сухан аз назми сеҳрангез мегуфт,
Ба ёди назм ӯ меҳост, меҳуфт.
Ягона дафъи савдояш ҳамин буд,
Ҳаёти нурҷӯянда чунин буд.
Ба ӯ гуфтанд, ки «Рӯзат сиёҳ аст,
Ба одам равшаниҷӯӣ гуноҳ аст.
Ту акнун дар чаҳи зиндон бихобӣ,
Бимирию муроди дил наёбӣ».
Ба болои сараш ҷаллод омад,
Дами шамшери истибдод омад.

Пас аз рӯзу шабони интизорӣ
Пас аз ранҷурию хорию зорӣ,
Ба зери чоҳ дасти рус омад,
Фурӯзон нурҳои рӯз омад.
Бад-ин сон Октябр онро раҳо кард,
Бад-ин сон бо чарогон ошно кард.
Адиб аз нав таваллуд шуд, чавон шуд,
Адиби дӯстдори тоҷикон шуд.
Фақат мондаст аз даври асирий
Ба пушти он пайи чӯби амирӣ.
Касе, ки халқро машҳур гардид,
Нахустин бор сер аз нур гардид.
Ватан аз ҷаҳлу торикӣ шуд озод,
Ба Айнӣ шаъну шуҳратҳо фиристонд.
Худи устод машғал шуд, алав шуд,
Чароғи мардуми дунёи нав шуд.
Ба рӯяш нур бином, барқ бином,
Ҳувайдо саргузашти Шарқ бином.
Чу Айнӣ Шарқ асиру бенаво буд, –
Ба зери чоҳи зиндон Осиё буд.
Кунун Шарқи куҳан бедор гаштаст,
Ба озодипарастон ёр гаштаст.
Мубориз, сулҳчӯ, бебок бином,
Замин буду кунун афлок бином.
Ҳанӯз аз Ғарб гарчи танг ояд,
Ба сӯйи Осиё бо ҷанг ояд.
Ҳанӯз аз Шарқ бӯйи дуд хезад,
Сутуни дуди нафтолуд хезад.
Ҳанӯз озурданӣ ҷони арабро,
Ба яғмо бурданӣ хони арабро.
Вале Машрик аз таҳдиди агёр
Наметарсад, намеларзад дигар бор.
Баҳори зиндагиро дӯст дорад,
Ба зидди ҷанги нав ӯ ҷанг орад.

Ба бўйи гул ману устод мастем...
Ба гирди ҳавз ҳарду менишастем.
Ба ёди ман расид овози фарзанд,
Хаёли ман ба ин овоз шуд банд.
Ман охир иди нав дар хона дорам,
Ба халқи кишварам идона дорам.
Назар кардам ба пири ранчдида,
Ба ду чашмон, ба абруйи хамида.
Назар кардам ба хатҳои чабинаш,
Ба мӯҳои сараш, хамҳои чинаш.
Падар гӯё маро табрик мегуфт,
Суханҳои ба дил наздик мегуфт.
Падар мегуфт: «Одам чун дарахт аст,
Дарахти решаноматкам, карахт аст.
Дарахт аз офтобу об рӯяд,
Қади сабзаш ҳавои нарма чӯяд.
Агар бисёртар ӯ реша ронад,
Саломат аз хатар мондан тавонад.
Агар хоҳи ту ҳам ҷовид монӣ,
Ба хоки мулк бояд реша ронӣ.
Писарро тарбият бинмо падарвор,
Ки гардад он мубориз, халқро ёр.
Ба фарзанд оташи ишқи Ватанро
Фурӯзон кун, фурӯзон, ҷаҳд бинмо.
Агар ман кӯҳсоронро ба машриқ
Кунам монанд, хоҳӣ кард тасдиқ.
Ба сурат кӯҳсорон пуршукӯҳ аст,
Фаровон нур дар болои кӯҳ аст.
Мусаффо обҳо дорад дар оғӯш,
Зада хиргоҳи барфин бар сари дӯш.
Вале бар кӯҳсори мулки дигар
Ту бо чашми дақиқи хеш бингар.
Дар он ҷо бешаи ором бинӣ,
Гурезон сайд бинӣ, дом бинӣ.

Дар он ҷо тангнои соярав ҳаст,
Дар он ҷо партгоҳи гежу дав ҳаст.
Ба мисли хучраи шаҳри Бухоро
Равонад ҳукм торикӣ дар он ҷо.
Ба фарзандат сабақ омӯз, зинҳор,
Ки аз макри аду бошад хабардор.
Ба ҳар ҷо илм бурда ҷаҳл ронад,
Қасос аз ҷаҳлу нодонӣ ситонад.
Фишорад гарм дасти дӯстонро,
Мададгорӣ кунад афтодагонро.
Ба мисли заррае тобанда бошад,
Ба ҳар маҳфил ҷароғи зинда бошад.
Ба олам насл аз мо ёдгор аст,
Ба ӯ фардои инсон ҷашмдор аст ».

Барои дӯстон, хонандагонам
Ба назм овардаам ин дostonам.
Ҳикоят кардаам аз як саҳаргоҳ,
Саҳаргоҳе, ки касро буд дилхоҳ.
Маҳи апрел, моҳи навбаҳор аст,
Табиат сабзу хуррам, гул ба бор аст.
Магар созам ягон боре фаромӯш
Адиберо, ки буд ҳам ақл, ҳам ҳуш?
Писарҷонам, магар созам фаромӯш
Даме ки кардам овози туро гӯш?

1958

ҶОНИ ШИРИН

Ҷони ширин, ин қадар чангам макун,
Ин қадар беҳуда дилтангам макун.
Гашта - гашта дар сафар боз омадам,
Боз дар наздат ба парвоз омадам.
Ҳар кучо, ки хоб кардам, хестам,
Ҳар кучо, ки буд ҷойи зистам,
Ин дили ман манзили ёди ту буд,
Ёди рӯи ҳуснободи ту буд.
Бе ту нагашт аз гулӯям об ҳам,
Бе ту дар чашмам наёмад хоб ҳам.
Бе ту ҳар як рӯзи ман як сол шуд,
Бе ту дил ғаш кард, чун атфол шуд.
Бе ту дидам гарчи зебо духтарон,
Бе ту бишнидам суруди ошиқон,
Бе ту дар тӯю тамошоҳо шудам,
Бе ту гоҳо булбули гӯё шудам,
Бе ту дар васфи занон гуфтам суҳан,
Бе ту дар маҷлис фишурдам дасти зан,
Лек дар пеши назар рӯи ту буд,
Ҷилваҳои ҷашму абруи ту буд.
Ҷони ширин, пас, дигар чангам макун,
Ин қадар беҳуда дилтангам макун.
Нестам мисли падарҳои дигар
Дар бари фарзандҳо шому саҳар.
Чор гардад ҷашми онҳо дар раҳам,
Гум занад дилҳои онҳо дам ба дам.
Ку падар, гӯяд агар фарзанди мо,
Менамояд ту ба сӯи дар нигоҳ.
Дар замони пеш аҷдодони мо
Тарк мекарданд кӯҳистони мо.
Бахт мечустанд аз бечорагӣ,
Мурда мерафтанд дар оворагӣ.

Мо вале аз он ғарибон нестем,
Дар суроғи бахт сарсон нестем.
Бахтро бо меҳнати озоди хеш
Кард инсони советӣ парвариш.
Мо сафар дорем бо амри Ватан,
Бо супоришҳои халқи хештан.
Дӯстиро чустучӯ дорем мо,
Аз амонӣ гуфтугӯ дорем мо.
Халққоро зиндагӣ илқо кунем,
Меҳри дилро ҳада бар онҳо кунем.
Одамон аз дӯстӣ ёбанд бахт,
Душманӣ орад ба мардум рӯзи сахт.
Қалъа аз як пояи девор нест,
Боғ ҳам аз як буни пурбор нест.
Рӯйи олам дидан, одам дидан аст,
Неку бадро дар ҷаҳон санҷидан аст.
Ҷони ширин, худ, ки озод аз ғамӣ,
Аз ғами мазлумҳо оғаҳ камӣ.
Ёд дорӣ, аз мубориз шоирон
Файз буд дар хонаи мо меҳмон?
Аз ватан гап сар кунӣ, дар мегирифт,
Дар ба мисли ҳезуми тар мегирифт,
Бештар хомӯш гарчи менишаст,
Гарчи камтар сӯйи нон мебурд даст,
Дигаронро гарчи ӯ мекард гӯш,
Мекашид он гарчи тамбоку хамӯш,
Лек чашмонаш шарар мерехтанд,
Хуни ҳасрат аз чигар мерехтанд.
Печу тобаш мисли мавҷи об буд,
Обҳои ноҳаи Панҷоб буд.
Борҳо ин мард зиндон дидааст,
Дар сари мӯ бозии ҷон дидааст.
Рӯ ба халқу кишвари маҳбуб кард,
Марги беинсофро мағлуб кард.

Табъ сарбозу қалам шамшер шуд,
Посбонаш назми оламгир шуд.
Адлҷӯён ӯ чаҳонгардӣ кунад,
Дар адои қарзи худ мардӣ кунад.
Зулм гарчи карда мӯяшро сафед,
Лек мегӯяд, ки дунё боумед.
Файз Аҳмад ҳам зану фарзандро
Дар баҳои ҷон харад монанди мо.
Ҳар гаҳе, ки ёди Покистон кунад,
Ёд аз ношод фарзандон кунад.
Гиряи фарзанд озораш диҳад,
Аз ғазаб қудрат ба гуфтораш диҳад.
Гиря дорад, дӯстам, аз гиря фарқ,
Талх бошад гиряи фарзанди Шарқ.
Асрҳо бигрифт шарқӣ зор-зор,
Шарқ шуд аз гиряи он шӯразор.
Вақти бозӣ, вақти шӯхӣ беибо
Мекунад Парвези мо ҳам гиряҳо.
Ҳар кучо, ки бача бошад, гиря ҳаст,
Лекин он гиря дигар, ин дигар аст.
Ҷони ширин, фарқ кун дар кӯҳсор
Селро аз обҳои чашмасор.
Дар Ватан фарзанди мо бадбахт нест,
Модари он ҳам зани сарсахт нест.
Дар диёри мо шуд одам арҷманд,
Шуд сари хамгаштаи занҳо баланд.
Ҳеҷ коре нест бе зан, ҳуб шуд,
Ифтихоре нест бе зан, ҳуб шуд.
Ҳуб шуд, ки зан ба давлат ёр шуд,
Мамлакат аз дасти зан гулзор шуд.
Қард зан вазъияти моро дигар,
Ҷун насими тоза дохил шуд ба сар.
Чашми хоболудро бедор қард,
Ҷоҳилу гумрохро ҳушёр қард.

Дур шуд зан – модар аз ачзу ниёз,
Тифл дар гахвораи ноз аст, ноз.
Кӯдакон шодон қадафрозӣ кунанд,
Кайф карда хандаву бозӣ кунанд.
Шодии фарзанд чун афзун шавад,
Рӯи модар бештар гулгун шавад.
Саъй бинмо, то набинад насли мо
Баъд аз ин манҳус рӯзи ҷангро.
Саъй кун, фарзандҳо олим шаванд,
Бар ҳама сайёраҳо ҳоким шаванд,
Хандаву эҷодкориҳо кунанд,
Халқро эҷози нав савго кунанд.
Ҷони ширин, як нафас осуда бош,
Як нафас чун ғунҷаи бикшуда бош,
Як нафас биншин ту дар паҳлуи ман,
Як нафас хандида бингар сӯи ман.
Ёд кардам ҳарфи ширини туро,
Меҳробониҳои дерини туро.
Гарчи пур шуд аз сафедӣ мӯи мо,
Гарчи пайдо гашт чин дар рӯи мо.
Орзу бисёр дорад дил ҳанӯз,
Ҷӯши ишқи ёр дорад дил ҳанӯз.
Орзу дорад, ки болу пар занад,
Гул ба мӯҳои сафедӣ сар занад.
Орзу дорад, ки бинад дурро,
Ҳикмати ояндаи машхурро.
Хаймаи заррин занад бар рӯи моҳ,
Бар замин аз моҳ то созад нигоҳ.
Як нафас биншин, гапамро гӯш кун,
Сухбати имрӯзаро пурҷӯш кун.
Аз сафар овардаам савғои хуб,
Ёди ёрон, ёди одамҳои хуб.
Ёди онҳое, ки ҷонон одаманд,
Дар ғами осудагии оламанд.

Гар ба онҳо дил диҳӣ, чон медиҳанд,
Чон ба роҳи аҳду паймон медиҳанд.
Бо ту то мурдан бародар мешаванд,
Дар ғаму шодӣ баробар мешаванд.
Сулҳ гӯӣ, мисли гул хандон шаванд,
Чанг гӯӣ, аз ғазаб тӯфон шаванд.
Пурҳарорат нест бе сулҳ офтоб,
Дар замин ҳам нест файзи беҳисоб.
Нест бахту нест парвози нишот,
Нест ин ҳусну латофат дар ҳаёт.
Халқҳоро ҳастии мо хуб шуд,
Давлати мо – давлати маҳбуб шуд.
Чони ширин, бин, чӣ сон сулҳ аст зӯр,
Бин, чӣ сон шуд дӯстӣ моро зарур.
Шиква дорӣ, ки фалон бадгӯӣ зан
Таъна зад, писханд зад рӯзе ба ман.
Чун маро бинад, лабашро қач кунад,
Суҳбати бисёр талху фач кунад.
Гӯяд он аз беваҳо ҳам бадтарӣ,
Шавҳарат ҳасту вале бешавҳарӣ.
Раҳми кас ояд ба танҳои ту,
Рӯзҳо, шабҳо ба раҳпайии ту.
Чони ширин, ин қадар дигар маранҷ,
Аз пичингу таънаи занҳои ланҷ.
Гар зане лаб қач намояд, ғам маҳӯр,
Менамояд ҳазл шояд, ғам маҳӯр.
Аз дугона саҳт ранчидан хатост,
(Дӯстонро ноз кардан ҳам равост).
Беҳтар он ки суҳбати дигар кунем,
Бо ҳаёли дӯстон гап сар кунем.
Чашни шоир Рӯдакиро ёд ор,
Дошӣ дар хона меҳмон бешумор.
Меҳмон аз дуру аз наздик буд,
Оламе дар хонаи тоҷик буд.
Рус омад, турк омад аз дарат,
Духтари ҳиндӣ нишаст андар барат.

Қомати онро сарӣ печонда буд,
 Дар чабинаш холи ҳинду монда буд.
 Кокули маъшуқаи ошиқнавоз
 Буд мисли мӯйҳои ту дароз.
 Чун зани тоҷик – соҳибхоназан
 Дошти пироҳани атлас ба тан.
 Дошти дар сар ҳаёли меҳмон,
 Аз чунин ташвиш будӣ шодмон.
 Ёд дорӣ, ки ҳабаш биншаста буд,
 Ў лаби нони туро бишкаста буд?
 Дӯстро чашмони он мекофтанд,
 Сӯйи ҳар кас чун шафақ метофтанд.
 Ин писар аз кишвари Ангола буд,
 Дар дилаш ғамҳои чандинсола буд.
 Сарзаминаш гарчи дорад найшакар,
 Гарчи хирман-хирман алмосу гуҳар,
 Меҳмон, аммо каси бечора буд,
 Хушк–маҳкам мисли оҳанпора буд.
 Аз чафочӯён шикоят дошт он
 Ҳам шикоят, ҳам ҳикоят дошт он.
 Чунки ӯ медид дар атрофи хеш
 Дӯстони бовафоро беш - беш.
 Ман сиёҳам, – гуфт, - авлодам сиёҳ,
 Ин сиёҳӣ шуд ба мо гӯё гуноҳ.
 Бо ҳабаш торикшаб ҳамранг шуд,
 Ин ҷаҳон чун гӯр моро танг шуд.
 Бандаҳои ҳалқабаргӯшем мо,
 Зиндаҳои хонабардӯшем мо.
 Хочагон аз мо ғуломон бурдаанд,
 Симу зар ҳамён - ҳамён бурдаанд.
 Мо на дар зери ҳарорат сӯхтем,
 Балки аз зулму асорат сӯхтем.
 Сӯхтем аз зарпарастони сафед,
 Сӯхтем аз мулкдорони сафед.
 Аз ҳабаш ҳастанд гарчи пурҳазар,
 Гарчи месозанд дур аз мо гузар,

Гарчи бо мо ҳамтабақ ҳам нестанд,
Ҳамдабистон, ҳамсабақ ҳам нестанд,
Дур, аммо нестанд аз хоки мо,
Аз бари ганчинаву амлоки мо.
Ҳақталошӣ мекунад акнун ҳабаш,
Менамояд зулмро вожун ҳабаш.
Вақти бедории Африко расид,
Офтоби субҳи озодаи дамид.
Дӯстро бисёр меҷӯем мо,
Беғараз ғамхор меҷӯем мо.
Чони ширин, ин суҳанҳоро шунав,
Дардмандонро ту ҳам ҳамдари шав.
То даме ки золиму мазлум ҳаст,
Қас набояд лаҳзае беғам нишаст.
Он ки бо ёрони худ масрур буд,
Дӯсти ман, шоири машҳур буд –
Тихонов бо мӯйҳои сап-сафед
Қард табдил суҳбати моро ба ид.
Дӯстиро ман аз ӯ омӯхтам,
Қишвари дилро аз ӯ афрӯхтам.
Ман аз ӯ омӯхтам қасби адаб,
Ҳам муҳаббат, ҳам рафиқӣ, ҳам ғазаб.
Метавонад ӯ ба дарди дигарон
Ёр гардад чун рафиқи меҳробон.
Борҳо бо ӯ сафар қардем мо,
Сайри чандин баҳро бар қардем мо.
Регзорону биёбон дидаем,
Қардбарфу гармборон дидаем.
Қӯҳсоронро гузар қардем мо,
Бар нишебиҳо назар қардем мо.
Гоҳ дар зери сари мо санг буд,
Гоҳ манзил қасри шоҳ Авранг буд.
Гоҳ мидидем ғавҷи одамон,
Гоҳ танҳо ахтарони осмон.
Гоҳ шаҳро ғаж деҳот омӯхтем,
Алғараз, сирри ҳаёт омӯхтем.

Ёд дорам соли чилу нухро,
Тайнамуданҳои роҳи кӯхро.
Дар сари раҳ Ҳиндукуш паҳлу кашид,
Аз бари домони мо ҳар сӯ кашид.
Мо ба зери кӯҳҳо пинҳон шудем,
Меҳмон дар қасри кӯҳистон шудем.
Корвон мерафт, фарёди ҷарас,
Мерасид бар кӯҳҳо бар гӯши кас.
Беҳабар буданд аз мо Бомиён,
Сангпайкар, сангдил бутҳои он.
Офтоб аз мо панаҳ мекард рӯй,
Сояҳо карданд моро ҷустуҷӯй.
Боз шуд дарвозаи Искандарӣ,
Бе дами шамшеру зарби ханҷаре.
Дар шаби торик пеш омад Дуоб
Меҳробон шуд, дод бар мо ҷойи хоб.
Кулбаи хаспӯшро тақдим кард,
Мизбон дар пеши дар таъзим кард.
Ҷойи бистар бурё густурда буд,
Гар ҷароғе буд, он ҳам мурда буд.
Дар миёни хона гулхан даргирифт,
Шифти онро дуду хокистар гирифт...
Дудҳо чун ресмон печон шуданд,
Обҳои ҷашми мо резон шуданд.
Давра биншастем дар гирди алав,
Ҷой ҷӯшиду муҳайё шуд палав.
Бо ғазаб мезад ба бому дар шамол,
Гӯш кар мекард, монанди шағол.
Ҷанг бо сармо вале гулхан намуд,
Хонаро ҳам гарм, ҳам равшан намуд.
Соҳиби ин хона афғони ҷавон
Шодмон буд аз кудуми меҳмон.
Дӯстона меҳмондорӣ намуд,
То тавонист ӯ, ба мо ёрӣ намуд.
Хуб медонист, ки мо кистем
Аз кучо, дар ҷустуҷӯйи чистем.

Балки ӯ меҳонд дар симои мо
 Достони ишқи беҳамтои мо,
 Балки пай мебурд аз чашмони мо
 Орзуи халқи чоноҷони мо.
 Балки ӯ медид дар пеши назар
 Кишвари маҳбуби моро чилвагар.
 Балки тобон дид ӯ нури хирад
 Дар нигоҳи шоири Ленинград.
 Балки истиқболи кӯхистони он
 Аз миёни дуди гулхан шуд аён.
 Балки ин афғони озодипараст
 Мисли дил дар синаҳои мо нишаст.
 Балки ӯ мегуфт моён дӯстем,
 Мисли ду мағзе, ки дар як пӯстем.
 Бо шумо ҳамсои деринаем,
 Дӯстони бегараз, бекинаем.
 Аз миёни хокҳои мо убур
 Мекунад Ому ба мисли хатти нур.
 Обро аз рӯшноӣ кун қиёс,
 Дӯстонро бо нигоҳи дил шинос.
 Чодари пашмин ба сар андохта,
 Сар чу кӯхи Ҳиндукуш афрохта.
 Рафт афғон, ёди мо бо хеш бурд,
 Дил ба мо, моро ба хоби хуш супурд.
 То саҳар месӯхт гулхан кам-камак,
 Хонаро мекард равшан кам-камак.
 Бод мезад сар ба кӯху кӯхсор,
 Корвон мешуд ба рафтан интизор.
 Дидаи мо сӯйи оташпора шуд,
 Хоб гум аз дидаҳо якбора шуд.
 Боз ҳам омад ба сар ёди Ватан,
 Ёди фарзанди азизу ёди зан.
 Шоири маҳбуб бо мо ёр гашт,
 Мо надонистем, ки шаб чун гузашт.
 Дӯстро кас дар сафар бояд шинохт,
 Метавон дилро ба ин сон дӯст бохт.

Ҷони ширин, тоҷи сар кун дӯстро,
 Ҷой дар мағзи чигар кун дӯстро.
 Дӯстонро аз сафар овардаам,
 Аз тамоми баҳру бар овардаам.
 Омадам, дар Тоҷикистони азиз,
 То бубинам рӯи ёрони азиз,
 То ба онҳо ман ҳикоятҳо кунам,
 Маҷлиси хурсандие барпо кунам.
 То бароям бар сари кӯҳсорҳо,
 Сер бинам кишварамро борҳо.
 То ба боғу бӯстонаш по ниҳам,
 По ба сӯи водию саҳро ниҳам.
 То тавонам халқро ёрӣ диҳам,
 Аз зафар, аз фатҳ ахборе диҳам.
 То ба гӯши дилбарон хонам суруд,
 То бигӯям дӯстонамро дуруд.
 То равам дар тӯйҳо соқӣ шавам,
 Талху ширин чун маи боқӣ шавам.
 То ба халқам боз бахшам чӯши дил,
 То гузорам бори нав бар дӯши дил.
 То кунам таъзим мисли пахтачин
 Чоркат гардида бар сӯи замин.
 То намоям гӯш ҳар як набзро,
 Парварам то ҳар ниҳоли сабзро.
 То шавам монанди дасти коргар,
 Ҳукмрони кӯраҳои пуршарар.
 Қатрае аз чашмаи чӯшон шавам,
 Заррае аз шӯълаи тобон шавам.
 Пас чаро пурсанд баъзе дӯстон:
 «Чандрӯза омадӣ ту меҳмон?».
 Пас чаро гӯянд ёрон, марҳабо!
 «Меҳмони Тоҷикистон, марҳабо!?»
 Меҳмон ман нестам, ёрон, ҳазар,
 Аз чунин гапҳои ночаспон ҳазар.
 Ман наям бегона дар ин сарзамин,
 Ман наям дур аз диёри дилнишин.

Ман наям беошён парандае,
Ман наям дар лаб тасодуф хандае.
Дар ҳамин чой аст манзилгоҳи ман,
Дар ҳамин чой аст равшан роҳи ман.
Дар ҳамин ҷо ман ба дунё омадам,
Дар ҳамин ҷо чашмбино омадам.
Дар ҳамин ҷо ёфтам авҷу камол,
Дар ҳамин ҷо зиндагии безавол.
Дар ҳамин ҷо шуд садои ман баланд,
Дар ҳамин ҷо дӯстро гаштам писанд.
Ҷони ширин, дар ҷавонӣ сохтем
Хонае ҳарду, ба ӯ дил бохтем.
Бингар он торафт чун дигар шавад,
Хонаи тоҷик равшантар шавад.
Бингар он оғӯш чун во мекунад,
Во ба сӯйи халқи дунё мекунад.
Бингар он чун бо ҳақиқат ёр шуд,
Дӯсташ ҳам дар ҷаҳон бисёр шуд.
Ҷони ширин, аз саодатҳои ту
Худ гувоҳӣ медиҳад маъвои ту!

1959

Модарнома

ХАЙР, МОДАРИ АЗИЗ

Модарам, меравам аз пеши ту ман
Ба дифои шарафу шаъни Ватан.
Меравам, то ки зиреҳ пӯшам ман,
Дар раҳи фатҳу зафар кӯшам ман.
Хабар омад, ки ба тороҷи чаман
Боз карда пари худ зоғу заған.
Модарам, дар сари хашму ғазабам,
Бар сари гарму тани ғарқи табам
Мепарам сӯйи фазо мисли уқоб,
То кунам зоғи сияхро дарёб.
Мепарам рӯ ба чанубу ба шимол,
То ки орам ба сари хасм завол.
Барқсон пора кунам абри сияҳ,
То насозад руҳи хуршед панаҳ.
Сангаму оҳанаму пӯлодам,
Сипари мамлакати озодам.
Аз сари лонаи чуғзон гузарам,
Бомба резонда чу борон гузарам.
Ғазабам оташу қаҳрам пир аст,
Синаам тӯпу парам шамшер аст.
Мебарам дар сари болам тобон
Ахтари толеи халқони чаҳон.
Кӣ тавонад, ки маро банда кунад,
Халқро аз ватанаш канда кунад?!
Ин фақат хоби фашистона бувад,
Орзуи сағи девона бувад.
Модар аз чехраи гулгуни писар
Нарм бўсиду гирифташ дар бар,
Гуфт: «Рав, ҷанги далерона бикун
Ҷанг бо лашкари бегона бикун.
Бош фарзанди сазовори падар,
Лоиқи ин Ватан, ин хонаву дар».

Фурсате рафту зи паҳлуи саҳоб
Љилва кард ахтари пурнури уқоб,
Чашми модар ба фазо дӯхта шуд,
Рухаш аз шӯъла барафрӯхта шуд.

1941

СЕ НОЗАНИНИ ШАРҚ

Нақл кунам сурати се нозанин,
Сурати се ҳусни самову замин,
Сурати се мӯъҷиза, се нодира,
Сурати се лавҳаи хушманзара,
Сурати се воқеаи безавол,
Сурати се рӯзи саиди висол,
Сурати се замзамаи Шарқро,
Шарқи фурӯзандатар аз барқро.

I

Бандаи дирӯза зани Шарқ буд,
Дар сари он зан кафани Шарқ буд.
Рӯйи зани Шарқ, ки дар парда буд,
Ҳусни варо парда панаҳ карда буд.
Бе руҳи зан Шарқ баҳоре надошт,
Зан ба ғами Шарқ қароре надошт.
Модари машрик ба ин сарзамин
Дод агарчи зани зеботарин,
Шарқ вале чун қасаси танг буд,
Дашти ғарибонаи яқранг буд.
Шоирӣ дилбохта гарчи намуд
Бар қадаму хоки дари зан сучуд,
Рӯйи занонро гули хушбӯй гуфт,
Қоматашон сарви лаби ҷӯй гуфт.
Гуфт: «Даҳан – ғунчаву абру – ҳилол,
Чашми сиёҳаш чу рамида ғизол...»

Лек, сад афсӯс, зани пардапӯш,
Монд ба таърифи сифоташ ҳамӯш...
Шарқ надонист, чӣ сон бо сухан
Зинда кунад акси ҳақиқии зан.
Партави Октябр ба додаш расид,
Шарқи ситамкаш ба муродаш расид.
Шарқ музайян шуда аз рӯйи зан,
Шаъну шараф омада дар кӯйи зан.
Зан ба сари курсии иззат нишаст,
Одати деринаи моро шикаст.
Даст ба мо бо лаби пурханда дод,
Хусни чу хуршеди дурахшанда дод.
Кас нашунидаст чунин кашфиёт,
Дар ҳама таъриху гузашти ҳаёт.
Кас нашунидаст чунин нозанин –
Зинату зеби Ватани дилнишин.

II

Чашмҳо сӯйи осмон буданд,
Сӯйи моҳу ситорагон буданд.
Моҳро машъали фазо гуфтанд,
Даст бардошта дуо гуфтанд.
Қисмати Шарқ бедимоғӣ буд,
Дарди он дарди бечароғӣ буд.
Зулмати шаб замин чу мепӯшид,
Хуни дил аҳли Шарқ менӯшид.
Шарқ мехонд моҳи тобонро,
Шабчароғи ҳама ғарибонро.
Шаби маҳтоб ёри ошиқ буд,
Ёр дар ихтиёри ошиқ буд.
Ногаҳон моҳ мегирифт агар,
Шарқ месохт дар замин маҳшар.
Одамон мебаромаданд тамом,
Шӯр бардошта ба рӯйи бом.

Табаку дегу коса мекӯфтанд,
То набинанд маҳ, намехуфтанд.
Бо фалак гӯиё ба чанг буданд,
Ба ғзаб омада тачанг буданд.
Моҳ мекард чун рухашро боз,
Сӯйи маҳ буд дидаҳои ноз.
Аз ҳамон дам, ки моҳ пайдо шуд,
Нозанин моҳи пуртаманно шуд.
Як рухашро фақат намоён кард,
Руҳи дигар зи дида пинҳон кард.
Дар фироқаш замин надошт қарор,
Қустучӯ кард сирри маҳ бисёр.
Чарх зад, чарх зад ба даври хеш,
Кард пайдо ба қувваи дониш.
Рӯйи пинҳони моҳи зеборо,
Орзуву умеди дунёро,
Ҳикмати Октябр ёрӣ дод,
Нозанин моҳ рӯйи худ бикшод.
Шарқ дигар ду нозанин дорад,
Осмон дораду замин дорад.

III

Осмон ошиқи замин гардид,
Бо замин бештар қарин гардид.
Гашт ҳайрон ба гирудори замин,
Шухрату шаъну иқтидори замин.
Он заmine, ки одам аз он чо,
Мепарад то ба арш, авчи фазо.
Он заmine, ки гар ишора кунад,
Одамаш ҳукм бар ситора кунад,
Он заmine, ки равшан аз моҳ аст,
То ба хуршед аз дараш роҳ аст,
Он заmine, ки осмонранг аст,
Тӯда - тӯда ситора дар чанг аст,

Он замине, ки аз чароғи барқ
Кард дар баҳри пур моро ғарқ,
Он замине, ки киштзоронаш
Муждаҳо орад аз баҳоронаш,
Он замине, ки ҷойи дилҳо шуд,
Ҷо ба дилҳои аҳли дунё шуд,
Он замине, ки ирқу аслу насаб,
Муттаҳиданд баҳри як матлаб,
Он замине, ки ҳуснобод аст,
Ватани бахту мардуми шод аст.
Осмон ошиқи замин гардид,
Бо замин дӯсти қарин гардид.
Аз замин ёри нозанин пурсид,
Нозанин духтаре матин пурсид.
Аз барояш раҳи калон бикшод,
Кӯчаи тоза Каҳкашон бикшод.
Кард парвоз бо мушак дина
Ба фалак нозанин Валентина.
«Шарқи шаш» бо ситора пайрав шуд,
Ба гумонам, ки осмон нав шуд.
Партави Октябр болафшон
Бо Валентина рафт то кайҳон.
Шарқ се нозанин ба бар дорад,
Бо раҳи Каҳкашон сафар дорад.

1965

ДАСТИ МОДАР

Бо ҳамон дасте, ки чодар сӯхтӣ,
Гулхани шаъну шараф афрӯхтӣ,
Бо ҳамон дасте, ки боғ оростӣ,
Кишвари гул-гулшукуфон хостӣ,
Бо ҳамон дасте, ки манзил сохтӣ,
Қасрҳову кушкҳо андохтӣ,

Бо ҳамон дасте, ки дар рӯйи замин,
Бахро кардӣ ба фарзандат қарин,
Бо ҳамон дасте, ки кардӣ интиҳоб,
Дилпуруна давлати олиҷаноб,
Бо ҳамон дасте, ки шабҳои дароз,
Чашми шахло карда во аз хоби ноз,
Аллагуён тифлро хобондаӣ,
То сахар гахворааш чунбондаӣ,
Бо ҳамон дасте, ки ширам додаӣ,
Сӯям оғӯшат калон бикшодаӣ,
Бо ҳамон дасте, ки дастам доштӣ,
Дастӣ шафқат бар сарам бигзоштӣ,
Бо ҳамон дасте, ки шодам борҳо,
Пок кардӣ ашки чашмони маро,
Бо ҳамон дасте, ки гул бӯ кардаӣ,
Шонаро бар кокулу мӯ кардаӣ,
Сӯйи фатҳи тоза кун аз сидқи дил
Кафзанон фарзандхоётро гусел!

1963

МОДАРАМ

Тифл мондам аз ту, модар, рӯйи ту дар ёд нест,
Қомати ту, чашми ту, абруи ту дар ёд нест.
Дар суроғат мезанам худро ба ҳар як кӯю дар,
Чунки то имрӯз, модар, кӯи ту дар ёд нест.

Рафтам аз занҳои пири деҳа кардам ҷустуҷӯ,
Рафта бо санги мазори ту намудам гуфтугӯ,
Гӯш кардам рафта ҳар як чунбиши шохи дарахт,
Бо гиёҳу сабзаҳои дашт гаштам рӯбарӯ.

Рӯд мегуфтам, ки ӯ оби маро нӯшида буд,
Кӯҳ мегуфтам, ки дар оғӯши ман кӯшида буд,

Ғўза мегуфтам, ки карбоси маро пўшида буд,
Доя мегуфтам, ки бо ман шири гав дўшида буд.

Чашма мегуфтам, ки омад кўза бар сар пеши ман,
Хор мегуфтам, ки пояш кард захмин неши ман,
Барқ мегуфтам, ки аз ман буд чашмаш дар гурез,
Абр мегуфтам, ки буд дар гиря кардан хеши ман.

Шаҳд дар комаш ҳамеша талхтар аз заҳр буд,
Ҳам шариат, ҳам тариқат сарвари бадқаҳр буд,
Модари бечораи ту, мухтасар, сар то ба по,
Як зани н-осудаю як муштипар дар даҳр буд.

Як зани дигар, ки дар деҳ беш аз сад сол дошт,
Модарат, – мегуфт ў, – дар кунчи лаб як хол дошт.
Кулчарў, занчирмў, дар қадду қомат чун ниҳол,
Гар саволе ояд аз мулло, забони лол дошт.

Модарам, дар ёди ту гашту гузоре мекунам,
Баҳри меҳри ту дили худро мазоре мекунам,
Хизмати шоиста бар ёру диёре мекунам,
Назми худро бар сари қабрат шиоре мекунам.

Дўст дорам, модарам, бо ёди ту қишлоқро,
Рўдҳои нукрагину нилгун офокро,
Љилвагар дар боми мактаб лолагун байроқро,
Ҳамзамон қишлоқиёни дар муҳаббат тоқро.

Шеър гўям, ояд аз шеърм сadoи модарам,
Деҳа гўям, бар сарам ояд ҳавои модарам,
Солхўрда гар зане рўзе дучор ояд ба ман,
Гўямаш, ки бош, то ҳастам, ба ҷойи модарам!

1966

ДИЛИ МОДАР

Агар аз гиря кардан об мешуд дил, дили ман буд,
Ба сели ашк мешуд ғарқ манзил, манзили ман буд.
Агар осон намегардид мушкил, мушкили ман буд,
Ба зери мавчи дарё монда соҳил, соҳили ман буд.

Агарчи мурдани фарзандро дар ҷанг дидам ман,
Агарчи борҳо бегонаи дилсанг дидам ман,
Ба уммеде, ки бинам чоҳканҳоро ба зери чоҳ,
Намурдам, гарчи бо чашмам аҷал ҳар ранг дидам ман.

Намурдам, зистам, фарзанди хурдамо калон кардам,
Шаби тӯйи арӯсӣ ашқи шодиро равон кардам.
Гумон кардам, ки оби дида марҷон гашт, марҷонро
Ба келин пешкаш кардам, дуо чун модарон кардам.

Надорам тоқати доғи писар дидан дигар ҳаргиз,
Саросар сӯхтори пуршарар дидан дигар ҳаргиз,
Ба ҳар як хона тифли бепадар дидан дигар ҳаргиз,
Ҳаёти одамиро дар хатар дидан дигар ҳаргиз!

ЗАН, ЗАН АСТ

Синну соли зан ба кас пурсидан аз одоб нест,
Синну соли хешро гуфтан ба занҳо хос нест.
Зан, зан асту дар ҳама ҳолат чу зан мемонад он,
Ин муаммоест, ки ҳоҷат ба пурсу пос нест.

Аз зани имрӯзаи мо ҳикмату эҷоз пурс,
Дар фазои зиндагӣ кайфияти парвоз пурс.
Дар замин зан меравад, сайри кавокиб мекунад,
Давраи мо кард занро дар ҳунар мумтоз, пурс.

Зан набошад, зебу зинат нест дар маъвои мо,
Хуш дар сар, равшани дар дидаи бинои мо.
Зан набошад, нест дар рӯи замин нақши ҳаёт,
Дон, ки бе зан то абад дар гил бимонад пайи мо.

Мард бошӣ, байрақи болои сар кун номи зан,
Сабт дар боби зафар бо хатти зар кун номи зан.
Номи зан то осмон бардор дар болои каф,
Машъали тобанда чу шамсу қамар кун номи зан.

1975

ДАР ЁДИ ҶАВОНИ

Агар бидам ту ро, орам ба ёдам навҷавони ро,
Ба мисли чашмаҳо чӯшу хурӯши зиндагониро,
Ҳама лутфу адоҳои ниҳониву аёниро,
Ба ёд орам баҳореро, ки ҳарду лола мечидем,
Ба ғайр аз рӯи ҳамдигар дигар чизе намедидем.

Ту тозон сӯи дар меомадию боз дар мешуд,
Дамиданҳои субҳ аз омаданҳои ту сар мешуд,
Намедонистам он рӯзам чӣ сон рӯзи дигар мешуд,
Рақиби айбҷӯ дигар ба ҳоли ман намехандид,
Муҳаббат дар вафодорӣ дигар маро намесанҷид.

Шукуфта дилбари озод чун гулдаста мегаштӣ,
Ба ҳар як тори мӯят сад ҷавонро баста мегаштӣ,
Дилеро ёфта, дигар диле бишкаста мегаштӣ,
Намешуд ҳеҷ кас аз дидани ҳусну ҷамолат сер,
Ҳаё гардида буд аммо ба пойи ошиқон занҷир.

Ту ро бо тухфаҳои комсомол табрик мекардам,
Таманно дар дил аз бахти зани тоҷик мекардам,
Худамро бо висолат сӯхта наздик мекардам,

Рухат медидаму мерафт аз ёдам ҳама дардам,
Дигар ман ҳеҷ парво аз ғами дунё намекардам.

Ба ёд орам замонеро, ки ту хомӯш ҳам будӣ,
Парешон дар паси деворҳо рӯпӯш ҳам будӣ,
Ғарибу бенавою кӯҳи ғам дар дӯш ҳам будӣ,
Намуда даст оташкобу мӯ чорӯб дар хона,
Гилад аз хештан мекардиву даъво зи бегона.

Даме ки аз миёни обу оташҳо гузар кардӣ,
Ба сӯйи зиндагии нав далерона сафар кардӣ,
Ба ҳар як рӯшноӣ ту ҳарисона назар кардӣ,
Зани зеботарину номдори Шарқ гардидӣ,
Азизи Тоҷикистон, ифтихори Шарқ гардидӣ.

Саломат бош, чоно, ки бақои умри ман ҳастӣ,
Насими навбахори пурсафои умри ман ҳастӣ,
Ту охир ибтидою интиҳои умри ман ҳастӣ,
Маро аз ту тамоми умр ёрои чудоӣ нест,
Ба қонат сад қасам, ки дар сириштам бевафои нест.

1972

ЗАН АГАР ОТАШ НАМЕШУД

Зан агар оташ намешуд, хом мемондем мо,
Норасида бодаи дар чом мемондем мо.

Зан агар моро намебахшид умри бардавом,
Бетахаллус, бенасаб, беном мемондем мо.

Ғар намедидем мо аз кӯдакӣ оғӯши гарм,
Аз муҳаббат беҳабар ноком мемондем мо.

Ғар ба чашми мо намедӯшид модар шири хеш,
Кӯри модарзод дар айём мемондем мо.

Гар намеомӯхтем аз зан раҳу расми адаб,
Бадгуҳар, бадзот, бадфарҷом мемондем мо.

Зан агар оташ намешуд, хонаи мо сард буд,
Бе ҷароғи равшане дар шом мемондем мо.

Гар каломи аввалин аз зан намеомӯхтем,
Лаб фуру баста ҳама чун лом мемондем мо.

Оташи зан буд, ки мо сӯхтему сохтем,
В-арна чун санги сари аҳром мемондем мо.

1973

ЗАН ПОСБОНИ ОТАШ АСТ

Зан ҳамеша рафт аз ҳамсояҳо оташ гирифт,
Аз дигарҳо бо тавалло, илтиҷо оташ гирифт,
Баски гӯгирд он замон чун гавҳари ноёб буд,
Аз гадои кӯчаю аз бенаво оташ гирифт.

Лахчаро мекард зан дар зери хокистар ниҳон,
То намонад беалав дигар танӯру ошдон.
Дар танӯр оташ агар гулхан шавад, рухсори зан,
Сурх мегардад чу кулча, ё ба мисли гарм нон.

Баски аз рӯзи азал зан посбони оташ аст,
Посбони оташ асту хеш кони оташ аст.
3-ин сабаб бо зан агар гаштем ҳар вақте дучор,
Бингарӣ, сар то ба пайи мо ҷаҳони оташ аст.

1975

ЧАШМИ МАН

Чашми ман серӣ надорад аз тамошои замин,
Хоҳам аз мадди назар н-афтад ягон чойи замин.
Чашми ман хоҳад, ки бинад навбаҳорон бешумор,
Борҳо бинад шукуфтанҳои гулҳои замин.
Чашми ман маҳви чамолу ҳусни зан бошад мудом,
Беҳ зи ҳусни зан набошад ҳусни зебои замин.

Аз азал зан бо замин як гашт чун ду модарон,
Бӯйи зан ояд машомавро аз ақсои замин.
Гар намешуд дасти зан, ҳусни замин пайдо набуд,
З-ин сабаб гӯем занро маҳфилорои замин.
Ҳокимият гар ба дасти зан саросар мегузашт,
Мардҳоро бештар буд кайфи дунёи замин.

1975

A decorative rectangular border with ornate floral and leaf motifs at the corners and midpoints of each side.

ОШЁНИ БАЛАНД

ДУРАҲШИ ҚУЛЛАҲО

Дар миёни кӯҳсоронам, рафиқ!
Дар баландӣ ошён монам, рафиқ!
Бо ғизоли кӯҳсорон ҳамсарам,
Бо уқобон менишинам, мепарам.
Мезанам паҳлу ба рӯи сангҳо,
Чашм медӯзам ба зебо рангҳо.
Бешаи сабз аст ороми дилам,
Кӯҳ девори баланди манзилам.
Офтоб аз Шарқ чун рахшон шавад,
Байрақи болои кӯҳистон шавад.
Хостам дар кӯҳҳо гардиш кунам,
Мисли оби рӯдҳо варзиш кунам.
Гирам аз гесӯи ҳар як шаршара,
Аз суруди хеш пур созам дара.
Бишнавам аз кӯҳ то акси садо,
Гӯядам, шояд, ки «Фарзандам, биё!
Андаке мавзӯро тағйир кун,
Ин бузургии маро тасвир кун.
Қуллаи ман то дари афлок рафт,
Пайи ман бар мағз-мағзи хок рафт.
Дар ҳама рӯи ҷаҳон чизи дигар
Нест аз барфи сари ман тозатар.
Бигзарад тӯфон чу аз паҳлуи ман,
Як сари мӯ ҳам нагардад мӯи ман.
Одамон ишқ аз Ватан омӯхтанд,
Устуворио зи ман омӯхтанд.
Бар сарам монанди қандил ахтарон
Шӯълаборӣ мекунанд аз Каҳкашон.
Моҳи сунъӣ низ бо ахборҳо
Гашт аз гирди сари ман борҳо.
Доманам саҳрои ҳосилхез шуд,
Боғҳои хурраму гулрез шуд.

Шахрҳо монанди ман боло шуданд,
Бо мани сардарфалак ҳампо шуданд...»
Хостам поро ниҳам бар қуллае,
Пеш омад лек дигар қуллае.
Қуллаҳо аз ҳамдигар болотаранд,
Дар шукӯҳи хеш дигар-дигаранд.
Ман ба худ гуфтам, ки ин даврони мо
Ҳаст айнан мисли кӯҳистони мо.
Чун ба оянда сафар кардем мо,
Аз баландиҳо гузар кардем мо.
Мушкилиҳоро канор андохтем,
Олами бахту шарафро сохтем.
Боз дар пешанд пуршон қуллаҳо,
Ҳам бузургу ҳам дурахшон қуллаҳо.
Пеш рав, дар кӯҳ гардиш кун, рафиқ!
Мисли рӯди шӯҳ варзиш кун, рафиқ!
Пеш рафтӣ, кор осон мешавад,
Қуллаи нав ҳам намоён мешавад.

1959

РҶДИ КҶХӢ

Нишастам дар лаби дарӑи кҶхӢ,
Ба худ ман ёфтам маъвои кҶхӢ.
Сараш бар санг мезад рҶди кҶхӢ,
Ба доман чанг мезад рҶди кҶхӢ.
Ба мисли шири навчӯшидае буд,
Палангу бабри хуннӯшидае буд.
Дара аз ғурриши обаш садо дод,
Насимаш рухро, ҷонро ғизо дод.
Нишастам дар канораш шеър гуфтам,
Ҳамеша аз насимаш табъ суфтам.
Бад-ӯ гуфтам, ки рҶди равшанасти,
Муроду мақсади ҳар гулшанасти.
Дилат пурчӯш, рӯят пурбор аст,
Ба ҳар ҷое, ки рафтӣ, навбахор аст.
Ҳавои боғу бўстон хуррам аз туст,
Замини Тоҷикистон хуррам аз туст.
Чароғи хонаи моро фурузӣ,
Лаби чоки биёбонро ту дӯзӣ.
Ту ваҳшӣ будию мо ром кардем,
Ту ро бо коммунизм инъом кардем.

1959

ОБИ ДУШАНБЕ

Аз кӯҳи баланд аст равон оби Душанбе,
Тар карда лаби ташналабон оби Душанбе.
Ҳарчанд ки ҷорист ба сад асру замонҳо,
Бо ёди Ватан монда ҷавон оби Душанбе!

Бас модари он синаи пуршаън ҷибол аст,
Хушкидани сарчашмаи ин об муҳол аст.
Густурда табиат ба раҳаш сабз гилеме,
Дорои замин асту замон, ҷоҳу ҷалол аст!

То дашти калон сар-сари санг аст равона,
Аз мағзи дара «маҳмил»-и танг аст равона.
Ҳар қатраи худ то ба ҳама халқ расонад,
Бо монеаҳо толиби ҷанг аст равона.

Дар соҳили он манзили ман ҷой гирифтаст,
Як боғу ҷаманзор саропой гирифтаст.
Бо оби Душанбе шуда ҳамсои наздик,
Ҷо аз ҷигари мамлакати бӣ гирифтаст.

Пас умри ману оби Душанбест муқимӣ,
Дар кишвари ман зиндагию зист муқимӣ.
Монанди мани шоири дилдодаи ин об
Дар рӯи ҷаҳон боз дигар кист муқимӣ?

1963

РҶДИ МАН

Рӯди ман, олам дигар шуд,
ту ҳамонастӣ, ҳамон,
Сарзаминат пурсамар шуд,
ту ҳамонастӣ, ҳамон,
Даври ман, даври ҳунар шуд,
ту ҳамонастӣ, ҳамон,
Дидаю дил пуршарар шуд,
ту ҳамонастӣ, ҳамон.

Осмон дар синаи ту аксандозӣ кунад,
Бо ҷамоли ту ситора шӯхию бозӣ кунад,
Оламеро ҳусни ту аз хештан розӣ кунад,
Моҳи гардун дар дили шаб гарданафрозӣ кунад.

Медавӣ дар кӯҳсору сар ба сангон мезанӣ,
Уштури мастӣ магар, ҳар сӯй ҷавлон мезанӣ?
Даст бар сар мӯҳарошон, рӯҳарошон мезанӣ,
Қатраҳои сардро бар кӯҳсорон мезанӣ.

Дар канорат то саҳаргаҳ ҷой кас гирад, ҳуш аст,
Бо нигоре домани ишқу ҳавас гирад, ҳуш аст,
Ҷойи сабза давра дар болои ҳас гирад, ҳуш аст,
Фориг аз кори ҷаҳон як дам нафас гирад, ҳуш аст.

Тезтар, бурротар обат аз дами шамшер ҳам,
Софтар аз оби ҷашми тифли бетаксир ҳам,
Пурчилотар аз руҳи хуршеди оламгир ҳам,
Тундтар аз бод ҳам, аз бодпо нахчир ҳам.

Як назар кун, рӯди ман, атрофи ту тағйир ёфт,
Аз дами ту дашти бирён чораву тadbир ёфт,
Гарчи бепарво дили ман раҳ ба сӯят дер ёфт,
Ҳарчи бошад, ҳусни ту дар шеърӣ ман тасвир ёфт.

Боз мебинам, ки рӯдам,
 ту ҳамонастӣ, ҳамон,
 Пеши ту ман дар сучудам,
 ту ҳамонастӣ, ҳамон,
 Дил ба рӯят ман кушудам,
 ту ҳамонастӣ, ҳамон,
 Гӯш нокарда сурудам
 ту равонастӣ, равон...

ЧҶҶПОН

ЧҶҶпон ба сари кӯҳу чаридан рама дорад,
Аз санг ба харсанг ҷаҳидан рама дорад.

Бӯйи гули кӯҳию алафзори чарогоҳ
Дар панҷаи бод асту давидан рама дорад.

Чун абри сафеде, ки гирифтаст фазоро,
Чодар ба сари сабза кашидан рама дорад.

Сарчашма занад ҷӯш, аз он барра кунад нӯш,
Аз ҷӯйи сафобахш паридан рама дорад.

Дар дасти шӯбон ҷӯб хитобест ба душман,
Гургон ба ҳаросанду рамидан рама дорад.

ЧҶҶпон нигарад бо назари меҳр ба поён,
Аз қуллаи кӯҳсор хамидан рама дорад.

Ишқу ҳаваси дидани ин манзари зебо
Ман дораму ту дориву дидан ҳама дорад.

1967

СИЛСИЛАИ КҶҲИ ҲИСОР

Дидаи манзараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Нукрагун шаршараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Рӯдҳои дараи силсилаи кӯҳи Ҳисор,
Акси оҳубараи силсилаи кӯҳи Ҳисор.

Нест ин силсила монанд ба кӯҳи дигаре,
Дорад ин кӯҳ ба худ хос шукӯҳи дигаре,
Кӯҳҳо саф зада ҳастанд ба ҳам дӯш ба дӯш,
Як гурӯҳ аз пасу аз пеш гурӯҳи дигаре.

Бағали кӯҳи Ҳисор аст пур аз чашмаву рӯд,
Гулмаҳи диққати сайёд кунад ҷалб ба худ,
Абрҳо мисли шутур гардани худ карда дароз,
Об нӯшанд зи рӯди чамани сабзу кабуд.

Бағали кӯҳи Ҳисор аст тамошоғаҳи мо,
Манзилу маҳфили мо, бистари мо, чоғаҳи мо,
Чашмаҳояш дами ҷӯшидану ғаввора задан
Гашта монанд ба оҳанги дили оғаҳи мо.

Кӯҳҳо, ки ба замин пой фурӯ сохтаанд,
Қуллаҳо раҳна ба сақфи фалак андохтаанд.
Мисли байроқи зафар, машғали тобони ҳаёт,
Офтоби саҳариро ба сар афрохтаанд.

Гар ниҳи по ба заминаш, кафи по нарм шавад,
Ҷисму ҷони ману ту аз нафасаш гарм шавад,
Қатраи шабнами наврехта дар чехраи гул,
Ҷилвагар чун арақи гунаи пуршарм шавад.

Симу зар, сурмаву симоб диҳад кӯҳи Ҳисор,
Ташнагонро шабу рӯз об диҳад кӯҳи Ҳисор,
Чорзону зада дар майкада чун пири муғон,
Ҷоми саршори майи ноб диҳад кӯҳи Ҳисор.

Ман, ки дар домани ин силсила тавлид шудам,
Қатраи ашки азову фараҳи ид шудам,
Чун расидам ба сари қуллаи кӯҳи Ватанам,
Ҳофизи ин Ватани пайрави хуршед шудам.

1967

ДАРАИ АРҶСОН

Аз Душанбе чун барой, кӯҳсор ояд зи пеш,
Кӯҳсори пуршукӯҳи обшор ояд зи пеш,
Куллаҳои осмонбӯси Ҳисор ояд зи пеш,
Аз Душанбе чун барой, қад-қади рӯди зулол,
Меравӣ гӯё зи паҳлӯят гузар дорад ғизол.

Меравӣ, аз ҳар ду паҳлӯят арҷсон бигзаранд,
Волгаҳоро зеб дода гуларҷсон бигзаранд,
Чун насими рӯдҳои шӯҳҷарён бигзаранд,
Форам овози дафу чангу рубоб ояд ба гӯш,
Дил дарояд дар хурӯшу мот гардад ақлу ҳуш.

Духтарон пӯшида атлас дилнавозӣ мекунанд,
Пеш-пеши келину домод бозӣ мекунанд,
Дар миёни хубрӯён сарфарозӣ мекунанд,
Як ҷаҳон ҳусну латофат дар бағал дорад дара,
Ошиқонро дафтари байту ғазал дорад дара.

Бин ҷӣ гуна ин дара ҷойи тамошо гаштааст,
Ҷойи парвози нигоҳи мардуми мо гаштааст,
Кони ҳусни духтарони зеби дунё гаштааст,
Дил агар афтод дар ин кӯй, роҳаш гум кунад,
Ишқ агар лашкар кашад, охир сипоҳаш гум кунад.

Духтаронро ман ба сад ишқу ҳавас дорам назар,
Шод гардам аз саодатҳояшон мисли падар,
Чунки дорам ман ҳам уммед аз набера, аз писар,
Мерасад рӯзе, ки фарзанди мани дилбохта,
Бо арҷси хеш ояд хонаро пур сохта...

1972

КЎҲ

Кўҳ ором аст, аммо дар дилаш дорад шарар,
Боду абри рӯзгорон аз сараш дорад гузар.

Кўҳ ором аст, доим кўҳвор истодааст,
Чашмаҳояш то ба уқёнусоҳо дорад сафар.

Чун баровардӣ садо, акси садо ояд зи кўҳ,
Гар ба сўяш по ниҳодӣ, танг гирад дар камар.

Кўҳро бинӣ ҳамеша сарбаланду бовикор,
Дар фазояш пар занад танҳо уқоби тезпар.

Нест мисли кўҳ чизе пуртахаммул, пуртавон,
Чунки дорад бар сараш байрақ зи хуршеди саҳар.

Дар чавонӣ поре аз кўҳ будам, баъд аз ин,
Сад қасам, ки ман чудо аз ӯ намегардам дигар.

1975

ҚАЛАМ

Қалам гуфто, ки ман шоҳи ҷаҳонам,
Қаламкашро ба мақсад мерасонам.
(Аз халқ)

Қалам гӯяд, ки асбоби шарифам,
Ба дасти ҳар зарифе ман зарифам.

Қалам гӯяд, ки инсонро азизам,
Ба дасти покдил афтам, тамизам.

Қалам гӯяд, ки инсонро яроқам,
Яроқи иттифоқам, ҳам нифоқам.

Агар афтам ба дасти ҳақшиносон,
Зи рӯйи ҳақ кунам хизмат ба инсон.

Мусаххар бо суҳан созам ҷаҳонро,
Намоям маҳрами дилҳо забонро.

Муҳаббатро, садоқатро сароям,
Ба ҳам пайванд ҷонҳоро намоям.

Намоям фарқ гулҳоро ман аз хор,
Намоям фарқ дилбар аз дилозор.

Дихам ман сарбаландӣ мардҳоро,
Намоям дур аз дил дардҳоро.

Ба тасвир оварам ҳусни заминро,
Ҷаҳони нав, ҳаёти дилнишинро.

Кунам бедор ҳисси ошиқонро,
Бақои нав диҳам умри ҷавонро.

Агар ман бо қаламкаш дӯст монам,
Қаламкашро ба мақсудаш расонам.

Агар афтам ба дасти нохалаф ман,
Шавам тири маломатро ҳадаф ман.

Асир афтам агар бар дасти нокас,
Намоям зиндагониро мулаввас.

Қаҳон торик чун зиндон намоям,
Қафову чабр бар инсон намоям.

Дурӯғу рост бофам, ҳарза бофам,
Суханро тез созам, дил шикофам.

Агарчи ширро донам сафед аст,
Вале гӯям сиёҳ асту палид аст.

Ба дасти нокасон гардам гирифтор,
Шаванд аз ман тамоми халқ безор.

Ба монанди аҷал оям ба ҳар дар,
Хӯрам коғаз, хӯрам қону хӯрам сар.

Кунам хурсанд ман табъи бадонро,
Суханчину мунофиқ одамонро.

Зи ман – аҳли қалам, бошед огоҳ,
Нагардам то силоҳи дасти бадхоҳ.

1975

ОШЁНИ БАЛАНД

Ошён гар мегузори, дар баландиҳо гузор,
Дар баландиҳои кӯхи сарбаланди мо гузор.
Осмон дар гунбади сабзаш агар чоят диҳад,
Ошёни фикри дурандеш дар он чо гузор.

Нестӣ ту булбули чӯлӣ, ки афгон сар кунӣ,
Чашмро бо камтарин ашки надомат тар кунӣ,
Бевафои гули хори биёбон дидаву
Манзили худро нишемангоҳи ғору ҷар кунӣ.

Ошён гар паст бошад, бод вайронаш кунад,
Бачча ҳам бозичаи дасти фалахмонаш кунад.
Гурбаи мискин, ки умре дар ғами болу пар аст,
Чӯчаҳои навапаратро роҳати ҷонаш кунад.

Дуртар парвоз кун аз лона – аз ҷойи баланд,
То ки парвози ту ояд дӯстдоронро писанд.
То ба сӯят чашми ҳайрат дӯхта, гӯяд Ватан:
«Эй хушо гаштаст фарзанди азизам арҷманд».

Гар кунӣ парвоз, парвоз аз уқобон ёд гир,
Аз давиданҳои аспӣ рӯзгорон ёд гир.
Хоҳ гирий, хоҳ хандӣ, чун баҳорон сабз бош,
Чанги роҳро шустан аз борони найсон ёд гир.

Гар кунӣ парвоз бо ёди падар парвоз кун,
Бобҳои тозаро дар пеши рӯят боз кун.
Гулханеро, ки падарҳо дар раҳат афрӯхтанд,
Машғали тобандаи дастони пурэҷоз кун.

Ошён гар мегузори, дар дили инсон гузор,
Аз раҳи меҳру вафову аҳди бепоён гузор.
Нест чунки ҳеҷ чизе аз дили инсон баланд,
Ошёни меҳри худ дар мағз – мағзи ҷон гузор.

1967

АСРИ МАН

Шиквае аз ту надорам, асри ман,
Чун туй омӯзгорам, асри ман.
Бахти хоболуди ман чунбондаӣ,
Соҳибэъҷозат шуморам, асри ман.
Дидаӣ дар бекарориҳои хеш
Тоқату сабру қарорам, асри ман.
Саргузашти ғулғуландози ту шуд
Боиси ғуфтуғузорам, асри ман.
Гоҳ гирён, гоҳ хандон кардаӣ
Тифли шӯхи рӯзгорам, асри ман.
Гоҳ рӯятро гирифт абри сиёҳ,
Офтоби нурборам, асри ман.
Аз замин бардоштӣ то осмон,
Шухрату шаъни диёрам, асри ман.
Одамиро боз дар ҳайрат гузор,
Қувваи эҷодкорам, асри ман.
Дидаӣ дар имтиҳонҳои бузург
Аҳди худро устуворам, асри ман.
Сар фурувардам ба пеши зан, вале
Шуд фалак дар ихтиёрам, асри ман.
Гар накардам пурра қарзамро адо,
Авф кун, маъзур дорам, асри ман.

1972

МУНДАРИЧА

Писари Ватан.....	7
Қиссаи Ҳиндустон.....	37
Ҳасани аробакаш.....	78
Чароғи абадӣ.....	152
Модарнома.....	178
Ошёни баланд	191
Асри ман.....	206

МИРЗО ТУРСУНЗОДА

Гулчини ашъор

Мухаррир
Мухаррири
техникӣ
Мусаххех
Тарроҳ

Шералӣ Умарзода
Робия Абдуллоева
Сирочиддин Хучамкулов
Фирдавс Давлатбеков

Ба матбаа 26.03.2015 супорида шуд. Ба чопаш 02.04.2015
имзо шуд. Андозаи 60x84 1/16. Коғази офсет. Чопи офсет.
Ќузьи чопӣ 13. Адади нашр 20 000 нусха.
Супориши № 73/2015

Муассисаи нашриявии «Маориф»-и
Вазорати маориф ва илми Ќумхурии Тоҷикистон.
734024, ш. Душанбе, кӯчаи А. Дониш, 50.
Тел: 222-14-66, E-mail: najmiddin64@mail.ru

Дар КВД «Комбинати полиграфии ш. Душанбе»
бо супориши № 7 чоп шудааст